KURTULUŞ

sosyalist dergi

FAŞİZME KARŞI
AKTİF KİTLE MÜCADELESİNİN
ÖN SAFLARINA

●

«SOSYAL - EMPERYALİZM»
TEORİSİ (!)
«YENİ» NARODNİZMİN
TEORİSİDİR
(VII)

●

KÜRDİSTAN TARİHİ
ve
KÜRT
ULUSAL HAREKETLERİ
ÜZERİNE BİR YAKLAŞIM

AĞUSTOS
1978

26

KURTULUŞ

sosyalist dergi

AYLIK DERGİ
AĞUSTOS 1978
YIL: 3 — CİLT: 5 — SAYI: 26

Sahibi: İsmail AYÇİÇEK/Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Mustafa EKER/Yönetim adresi: İbrahim Müteferrika Sok. Fazilet Han, Kat: 4, No. 409 ULUS-ANKARA/Yazışma Adresi: Posta Kutusu: 308 Kızılay-ANKARA/Abone Bedeli: Yıllık 150 TL'dir. Yurt dışı abone bedeli iki katıdır./Her türlü ödeme için: İsmail Ayçiçek, Posta Çeki No: 100994

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMA

«*Kürdistan*» *Tarihi ve Kürt Ulusal Hareketleri Üzerine*» başlıklı yazının, bu sayımızda yayınlanan bölümünde, «*Kürdistan Ulusal Birliği*» şeklinde geçen yerler, «*Kürdistan Yurtsever Birliği (Yekiti Niştimanı Kürdistan)*» olacaktır.

Düzeltir, özür dileriz.

KURTULUŞ

Dizgi Baskı :
Ufuk Matbaası

Faşizme Karşı Aktif Kitle Mücadelesinin Ön Saflarına

Sosyal-demokrasinin iktidara geçişinin 7'nci ayı da doldu. 7 aylık iktidarının işçi ve emekçilere getirdiği, büyük bir düş kırıklığından başka bir şey değil. İşçi ve emekçiler CHP iktidarından neler beklediyseler tam tersini gördüler. Öte yandan, 7 aylık CHP iktidarı dönemi boyunca faşist saldırılar en hunhar biçimlerle sürmekte. Artık profesyonel kitle katliamı biçimine dönüşen faşist saldırılar karşısında hükümetin aldığı tedbir ise sivil sıkıyönetim, devrimci-demokrat örgütlerin kapatılması. Kısaca sağa bir tokat, sola ise yumruk.

Giderek artan fiatlar, taban fiatlardaki düşüklük, ücretlerin dondurulması girişimleri, vergi yasalarındaki değişiklik çalışmaları, bütün bunlar işçi ve diğer emekçi sınıf ve tabakaların suratlarına bir tokat gibi çarpmakta. Ama ne var ki henüz işçi ve emekçi sınıflar CHP'den umudu kesmiş değiller. Bunun başlıca nedeni geniş yığınların faşizm ve gericilik karşısında CHP'den başka alternatif görememeleri. Bu alternatifsizlik bugün için işçi ve emekçileri CHP'nin peşinde tutmaktadır. Bunun yanı sıra «sosyalizm» maskesi altındaki her türlü revizyonist akım emekçi yığınların CHP'yi umut olarak görmeye devam etmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Çünkü onların gözünde de faşizm karşısında CHP'den başka bir alternatif yoktur. Ehven-i şer mantığı ile olaya bakıldığında bu tespit doğrudur. Gerçekten bugün

sosyalist hareketin dağınıklığı, işçi sınıfının kendiliğinden hareketinden kopukluğu ve en önemlisi işçi ve emekçi yığınların dağınık mücadelelerini bir araya getirecek, küçük dereleri bir ırmak haline sokacak olan proletaryanın devrimci siyasi örgütü yoktur. Ve bu, işçi ve emekçilerin bugünkü en büyük zaafıdır.

Evet, faşizm karşısında proletaryanın güçlü siyasi örgütü olmadığında ehven-i şer mantığı ile hareket edildiğinde varılacak nokta CHP'nin tercih edilmesidir, dolayısıyla ufak tefek «itirazlarla» CHP'nin desteklenmesidir. Bir başka deyişle CHP'nin kuyruğuna takılınmasıdır. Ama ehven-i şer mantığı devrimci bir politika değildir. Yapılması gereken, eldeki bütün olanakların sonuna kadar kullanılarak faşizmin, gericiliğin ve reformizmin karşısına proletaryanın kendi alternatifini çıkarmaktadır. Bunun ilk adımı ise sosyalist grupların anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-şovenist eylem birliğidir. Sağlam bir eylem birliği açıktırki faşizm ve sosyal-demokrasinin karşısında ileri adımlar atılmasını, emekçi yığınların çevresinde toplanmasını sağlayacaktır. Bundan şüphe edilmemelidir.

Oysa bugün durum nedir? En kısacası sosyalist hareket içinde grup çıkarlarının daima ön plana çıkarılmasıdır. Siyasi grupların, eylem birliğinden kaçmasıdır. Kurulabilen eylem birliklerinin ise grupçu davranışlar sonucu dağıtılmasıdır. Tekkeci anlayış sosyalizmin bir alternatif haline gelmesini engellemektedir.

Tekkeci, grupçu anlayış kimi zaman «büyüklük» budalalığı şeklinde tezahür etmektedir, kimi zaman ise diğer grupları kullanarak grup propagandasının yayılması şeklinde tezahür etmekte. Sık sık ise gruplar bir diğeriyle yan yana gelmekten, «onunla birlikte eyleme girersek tabanımız ne der?» kuşkusuyla caymaktadırlar. Uzun bir süredir siyasi gruplar arasına sokulan suni duvarlar grup şeflerini bu korkunun içine itmektedir.

Sosyalist hareketin bu durumu, CHP hükümetine, sola karşı bugüne kadar sürdürdüğü tehdit olanağını devam ettirme hakkını vermektedir. Böylelikle CHP sık sık «ya ben, ya da faşizm» diyebilmekte ve başta reviz-

yonistler olmak üzere solu teslim alabilmektedir. Daha da kötüsü işçi ve emekçi yığınları daha zor yaşam koşullarına iten tedbirlerini ciddi hiç bir muhalefetle karşılaşmadan uygulayabilmektedir.

Sosyalist hareketin ve sosyal-demokrasinin bu durumunun yanı sıra faşistler ise saldırı üzerine saldırı tazelemektedirler. Artık eski sistemlerini terk eden faşistler çok daha profesyonelce kitle katliamlarına başladılar. Amaç, bir yandan ölü sayısını alabildiğine artırabilmek ve böylelikle anarşinin durmadığını, sosyal-demokrasinin anarşiyi durdurmaktan aciz olduğunu ispatlamak, öte yandan ise yığınlara korku ve dehşet saçmak, tedirgin edip sindirmek. Nihai amaç ise sinen, yılan yığınların CHP'den umutlarını kestikleri noktada, eğer sosyalist hareket de yeterli örgütlenmeye sahip değilse, yığınların kucaklarına düşmesi. Faşizmin bu planı karşısında ise CHP çok «ince» bir politikanın peşinde.

Faşist saldırganlık son derece açık olmasına rağmen, CHP, faşist yuvaları hedef almamaktadır. Aldığı tedbirler daha ziyade göz boyamaktan öteye gitmemektedir. Ve bu göz boyamanın altında yatan bir başka olay ise devrimci ve demokratlara sistemli saldırıdır. Sosyalist hareket MC döneminden pek de farklı olmayan bir biçimde hükümetin darbeleri ile karşı karşıyadır.

Bütün bu şartlar altında proletarya sosyalistlerine düşen görevler açık ve nettir:

Her şeyden önce en geniş yığınlar faşizme karşı aktif mücadele içine sokulmalı, faşist saldırganlığa aman verilmemelidir. Faşist saldırı karşısında CHP'nin ardına gizlenmek, ondan aman beklemek çare değildir. Çare, yığınların anti-faşist mücadelede örgütlenmesidir. Çare, faşizme karşı aktif mücadeledir.

Faşizme karşı en geniş yığınların örgütlenmesinin yanı sıra proletarya sosyalistlerine düşen bir görev de tüm devrimci ve demokratların faşizme karşı eylem birliğinin sağlanmasıdır.

Anti-faşist mücadelenin hayatın her alanında yürütülmesini, reformizmin teşhiri tamamlamak zorunda-

dır. Sosyal-demokrasinin sınıf uzlaştırıcı politikası, revizyonizmin kuyrukçuluğu yığınlara her somut olayla birlikte anlatılmalıdır. Proletarya sosyalistlerinin ajitasyon ve propagandasının temelini faşizmin ve sosyal-demokrasinin teşhiri teşkil etmelidir.

Bu görevlerin arasında bir an dahi unutulmaması gereken görev ise proletaryanın kendiliğinden hareketi ile birleşmek ve proletaryanın devrimci partisini inşa etmektedir.

Faşizmi ezecek güç, proletaryanın devrimci partisidir.

KURTULUŞ

DÜZELTME

Derginizin Haziran-Temmuz 1978, 25 sayısında bazı dizgi yanlışları olmuştur.

Sayfa: 55, satır: 14'teki «*etmekte*», «*etmemekte*», Sayfa: 73, satır: 13, «*mektedir: 'Sırf padişahımız efendimizin eseri olarak*» şeklinde olacaktır.

KURTULUŞ

«Sosyal - Emperyalizm» Teorisi (!) «Yeni» Narodnizmin Teorisidir - 7

IX) REVİZYONİZM VE KÜLTÜR DEVRİMİ

Günümüzde, revizyonizm konusunda tam bir kafa karışıklığı sürüp gitmektedir. Bunun nedenlerini her şeyden önce sosyalist hareketimizin yapısında aramak zorundayız. Birçok konuda olduğu gibi, revizyonizm konusunda da henüz kavramların mahiyetleri yeterince anlaşılmamış ve açıklanmamış durumdadır. Bu, söz konusu kavramların marksizm-leninizmde açık olmamasından dolayı değil, henüz marksizm-leninizmin kaba bilgilenmesi çerçevesinde hareket edilmesinden dolayı böyledir. Sosyalistler her şeyden önce bu kaba bilgilenme seviyesini aşmak ve teoriyle, hayatın canlı pratiği arasındaki ilişkiyi kurmak zorundadırlar. Bu görevin yerine getirilmesinde önümüzdeki engellerden biri de şablonculuk hastalığıdır. Türkiye'de, teorinin kavranılması ve somut pratikle bağlarının kurulması yolundaki mücadele, uluslararası sosyalist harekette ortaya çıkmış bulunan revizyonizmin iki kutbunun da etkisiyle daha bir keskinleşmiş durumdadır.

Revizyonizme karşı mücadelenin büyük önem taşıdığı günümüzde, söz konusu konunun marksizmde ele alınış şekli bile çarpıtılmaktadır. Bunun en somut ve kaba örneğini «sosyal-emperyalizm» teorisyenleri vermektedirler. Bu «teori»ye göre:

«Revizyonizm, burjuva ideolojisinin bir çeşididir.» (Willi Dickhut, Sovyetler Birliği'nde Kapitalizmin Restorasyonu; Komün Y. sy: 48, Kitap: I)

«Revizyonizmin iktidara gelmesi burjuvazinin iktidara gelmesidir.» (Mao Tse-tung; Leninizm mi, Sosyal emperyalizm mi? Kıvılcım Y. sy. 9)

Konuyla ilgili eleştirilerimizi yapmadan önce revizyonizmin ortaya çıkışı ve işlevini açıklamanın gerekli olduğu kanısındayız. Burada özellikle ele alacağımız ilişki, marksizm ve revizyonizm ilişkisidir. Çünkü, «sosyal-emperyalizm» teorisyenleri esas olarak bu ilişkiyi gözden kaçırdıkları için, daha önce gösterdiğimiz gibi, *sınıfları fikirlerine göre saptama* gibi bir saçmalığın içine düşmüşler ve revizyonizmi, somut toplumsal ve tarihi durumundan kopararak anlaşılmaz hale getirmişlerdir.

Marksist doktrin, doğrudan doğruya kapitalist toplumun ileri sınıfı olan proletaryanın aydınlatılmasını ve örgütlenmesini amaçlar ve bu sınıfın görevlerini belirtir. Proletaryanın mücadelesini yönlendirmek isteyen doktrinler arasında başlangıçta bu mücadeleye bağlı ve işçi sınıfı arasında yaygın doktrinler içinde marksizm, tek değildir. Bundan dolayı Lenin'in deyişiyle marksizm, varoluşunun ilk elli yılında temel olarak kendine düşman olan teorilerle savaşmakla uğraşmıştır. Marksizmin kendine düşman az çok bir bütünlük taşıyan öğretileri saf dışı edip, işçi sınıfı hareketinin tüm öteki ideolojileri üzerinde zafer kazandıktan sonra da bu öğretilerde ifadesini bulan eğilimler başka kanallar aramaya başlamışlardır. Lenin'in deyişiyle mücadelenin biçimleri ve amaçları değişmiş, ama mücadele sürmüş ve *marksizmin kendi içinde, marksizme düşman bir eğilimle* mücadelesi başlamıştır. Söz konusu eğilim revizyonizmdir.

«Marx-öncesi sosyalizm yenilmiştir. Artık mücadeleyi kendi bağımsız tabanı üzerinde yürütmüyor, marksizmin genel tabanı üzerinde, revizyonizm olarak yürütüyor.» (V. I. Lenin, Revizyonizm Üzerine)

Buradan iki önemli nokta ortaya çıkmaktadır: Birincisi; revizyonizm, marksizmin kendi alanı içinde, marksizme düşman bir eğilimdir. İkincisi, revizyonizmin ortaya çıkardığı eğilimle, Marx-öncesi sosyalizmin için-

de taşıdığı eğilimlerin bağlantısı vardır ve bu bağlantıların ortaya çıkarılması gerekir.

Revizyonizmin «marksizmin kendi alanı içinde» olması ne anlama gelmektedir? Bunun anlamı şudur ki, revizyonizm sosyalist toplumun kurucusu olarak proletaryanın tarihsel rolünün açığa çıkarılması, proletaryayı aydınlatmak ve örgütlemek konularında marksizmin çarpıtılması, dolayısıyla proletaryanın ulusal ve uluslararası platformda burjuvaziye karşı yürüttüğü mücadelenin yolundan saptırılması demektedir.

Burjuvaziye karşı mücadele eden işçi sınıfının mücadelesine sözde yol gösteren revizyonizm, her şeyden önce proletarya hareketinin güvenliğini, yönünü belirleme gücünü tehlikeye sokar ve olayların iç bağlantılarının anlaşılmasını, sınıfların bugün hangi yönde ve nasıl hareket ettiklerini değil, yarın hangi yönde ve nasıl hareket edeceklerinin anlaşılmasını engeller. Lenin'in deyişiyle, *devrimci teori olmadan, devrimci eylem olmaz.* Kapitalist düzende devrimci teorinin çarpıtılması ve buna bağlı olarak önerilen «mücadele», esas olarak proletaryanın mücadelesinin kapitalizm çerçevesinde kalması demektir. Revizyonizm tarafından *sözde* yol gösterilen, özünde yolundan saptırılan proletarya hareketidir. Bundan dolayı da bir sapmadır. Revizyonizm «nereden» bir sapma'dır? Proletaryanın dünya görüşünden, bilimsel sosyalizmden.

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri «revizyonizm burjuva ideolojisinin bir çeşididir,» derken revizyonizmin «marksizmin kendi alanı içinde» bir eğilim olduğunu reddederek, onu burjuva dünya görüşü içinde yer alan ve doğrudan amacı burjuvaziye hizmet etmek, yol göstermek olan liberalizm, faşizm gibi görüşlerle eş anlamlı olarak ele almaktadırlar.

Revizyonizmin *marksizmin kendi alanı içinde* olması demek, sosyalist toplumun kurucusu olarak proletaryanın tarihsel rolünü açığa çıkarmaya, proletaryayı sözde aydınlatma ve örgütlemeye çalışması; *marksizme düşman olması* demek, revizyonizmin yukarıda belirttiğimiz konularda ve bu konulara bağlı olarak diğer konu-

larda yaptığı çalışmanın proletaryanın mücadelesinin düzen sınırları çerçevesinde kalması ve dolayısıyla marksizme-proletaryaya kurtuluşun yolunu gösteren eylem kılavuzu olan marksizm-leninizme- düşman olması demektir. Çünkü marksizm, proletaryaya kapitalizm çerçevesi içerisinde kurtuluşun mümkün olmadığını öğretmektedir.

Burjuva dünya görüşünün çeşitlerinden olan liberalizm ve faşizm ise burjuvazinin sınıfsal çıkarları doğrultusunda bizzat burjuvaziye hizmet etmek iddiasındırlar. Burjuvazinin önüne çıkan tarihi ve toplumsal sorunlarla ilgili olarak biçimlenmişlerdir.

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri revizyonizmi burjuva dünya görüşüyle özdeşleştirmek suretiyle revizyonizme karşı mücadele etmemekte ve kendi marksizm-düşmanı teorilerinin gerçek yüzünü gizlemeye çalışmaktadırlar. Çünkü, iddia ettikleri gibi revizyonizm burjuva ideolojisinin çeşitlerinden biri ise, bu demektir ki, burjuvazinin önüne çıkan tarihi ve toplumsal sorunlarla ilgili olarak biçimlenmiştir ve sosyalistler açısından, bunun, ancak proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesinde ortaya çıkarabileceği değişiklikler açısından tartışması olabilir. Sosyalistler açısından, faşizmin mi liberalizmin mi, - «sosyal-emperyalizm» teorisyenleri revizyonizmi de bunlardan biri olarak saydıklarına göre- revizyonizmin mi? Burjuvazinin somut tarihsel çıkarlarını en iyi savunacağı tartışması olamaz; çünkü esas olarak burjuvazi dünya görüşü de dahil her şeyiyle çürüyen ve yok olan yandır. Sosyalistler açısından proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü mücadelede tartışma konusu olan proletaryanın önüne çıkan tarihi ve toplumsal sorunlardır, proletaryanın çıkarlarıdır. İşte bu sorunların tartışılmasında Lenin'in deyişiyle, burjuva taktiklerinin çizdiği zigzaglar revizyonizmi güçlendirir.

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri revizyonizmi burjuva dünya görüşünün bir çeşidi olarak ele aldıkları içindir ki, proletarya hareketinin somut tarihsel ve toplumsal görevlerine ilişkin sorunlarla ilgili olarak mark-

sizm-leninizmi savunmak yerine, revizyonizmi her şeye kadir bir «şeytan», bütün olumsuzlukların müsebbibi «en kötü» olarak gösterip işin içinden sıyrılıvermektedirler. En çok kullandıkları kavramlar, «iyi», «kötü» gibi ahlak kategorileri olmaktadır.

Bu şekilde birincisi, proletarya hareketinin önündeki somut görevlerle ilgili olarak hiç bir tutarlı görüş getirmemekte; ikincisi, kendi «teori»lerini marksizm-leninizmin günümüzdeki ifadesi olarak «ortaya koyabilmektedirler». Kötüler karşı tarafta olduğuna göre, kalan iyidir! Bir tarafta iyi, bir tarafta kötü vardır, ya da bir başka deyişle bir tarafta ak, bir tarafta kara vardır. Başka bir şey yoktur! İşte «sosyal-emperyalizm» teorisyenlerinin, Aristo'cu mantıklarının bir başka şekilde kendini açığa vurması.

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri; revizyonizmi somut tarihi ve sosyal durumdan ve bu durumda sınıf mücadelesinin aldığı biçimlerden ve daha önceki dönemin görüşlerinden kopararak ele almaktadırlar.

Lenin, revizyonizmin politikasını şu şekilde özetliyor:

> «Davranışını koşullara göre belirlemek, günün olaylarına ayak uydurmak, proletaryanın can alıcı çıkarlarını ve kapitalist rejimin tümüne ilişkin temel özellikleri, kapitalist evrimi unutmak, bu canalıcı çıkarları günün gerçek ya da hayali avantajlarına feda etmek: İşte revizyonistlerin politikası.»

Ve bu politikanın özünden şu sonucu çıkarıyordu:

> «... **biçimlerini sonsuza dek değiştirebilir, ve az çok «yeni» her sorun, biraz beklenmedik her değişiklik ya da önceden tahmin edilemeyen olaylar her zaman ve mutlaka revizyonizmin şu ya da bu varyantına** (çeşidine-Kurtuluş) **yol açar.» (V. İ. Lenin, Marksizm ve Revizyonizm:** Karl Marx ve Doktrini, Bilim ve Sosyalizm Y. sy; 105,) (abç)

Revizyonizme karşı mücadelede, onun tarihsel olarak ortaya çıktığı şartları analiz etmek mutlaka gereklidir. Yani, Lenin'in deyişiyle «az çok 'yeni' her sorun», «beklenmedik her değişiklik» ya da «önceden tahmin edilemeyen olaylar»ın marksist yoldan açıklaması yapılmadan ya da söz konusu sorunlarla ilgili olarak marksizm-leninizm savunulmadan revizyonizme karşı mücadele edilemez. Ki, marksizmin yaşam çizgisinde ileri at-

tığı her adımda mücadele vermek zorunda kalması, günümüzde, marksizmle revizyonizmin şu ya da bu varyantı arasındaki mücadeleyi ifade eder.

Revizyonizmin politikasının özelliklerini belirtirken yukarıda, bunun, «davranışını koşullara göre belirlemek» *olduğunu*, «*günün olaylarına* ayak uydurmak» olduğunu, «proletaryanın can alıcı çıkarlarını... günün gerçek ya da hayali avantajlarına feda etmek» olduğunu belirttik. Revizyonizmin değişen biçimlerini ortaya koyabilmek ve onunla mücadele edebilmek için, her şeyden önce yukarıda söz konusu olan «koşullar»ın hangi koşullar olduğunu, «günün olayları»nın neler olduğunu ve marksizm-leninizmin-proletaryanın çıkarlarının doktrininin- bu olaylarla ilgili olarak proletaryanın mücadelesi açısından ne gibi çözüm yolları ve tavırların geliştirilmesi gerektiğini ve «günün gerçek ve hayali çıkarları» ile proletaryanın kurtuluşu meselesi arasındaki ilişkiyi açık ve kesin bir şekilde cevaplamalıdır. Revizyonizmin babası Bernstein şöyle demekteydi: «Hareket her şeydir, nihai amaç hiç bir şey». Lenin'in de belirttiği gibi revizyonizmin politikasını bundan iyi açıklayan bir söz bulunamaz: ,

Bugün her şey, nihai hedef hiç bir şey.

İşte «sosyal-emperyalizm» teorisyenleri «koşullar»ı, «günün olayları»nı, «günün gerçek ve hayali çıkarları ile proletaryanın gerçek çıkarları arasındaki ilişkiyi» göz önüne almamakta ve soyut bir revizyonizm anlayışı ortaya koymaktadırlar. Böyle olunca, doğru şeyleri (bir zaman için doğru şeyleri) de savunsanız gerçeği savunamazsınız, ya da bir başka şekilde ifade edersek marksizm-leninizmin evrensel ve özgül tezleri arasındaki bağlantıyı ve ayrımı şekilsizleştirmiş olursunuz.

Örneğin Mao'nun şu görüşünü ele alalım:

> «Revizyonizmin iktidara gelmesi demek, burjuvazinin iktidara gelmesi demektir.»

Kapitalizm çerçevesi içinde (koşulların bu olduğunu varsayalım) bu sözlerin anlamı nedir? En olumlu şekliyle ele alırsak revizyonistler iktidara da gelseler, kapitalist devlete dokunmayıp, esas olarak kapitalist düzenin sınırlarını aşamayacak birtakım reformlarla uğra-

şacaklarından, proletaryanın mücadelesinin kapitalizm çerçevesini aşamamasına ve dolayısıyla proletaryanın kurtuluşunu sağlayacak olan sosyalizmin kurulamamasına neden olurlar. O halde revizyonizmin iktidarı, burjuva düzeninin çerçevesini aşarak proletaryanın düzeninin kurulmasının bir aracı olamaz. «Revizyonizmin iktidara gelmesi demek burjuvazinin iktidara gelmesi demektir.» Daha doğrusu revizyonistlerin hükümet olmalarıyla öz olarak hiç bir şey değişmez, burjuva düzeni varlığını sürdürür.

Proletaryanın iktidarı eline aldığı ve henüz, toplumun komünizmin «ilk» evresine ulaşmadığı dönemde (koşulların kapitalizmden komünizme geçişin «ekonomik» anlamda sürdüğü dönem olduğunu varsayarsak) revizyonizmin iktidarı, proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü mücadelenin ve sosyalizmin kuruluşu çabasının zayıflaması, kapitalizme geri dönüş için *var olan koşulların çoğalması* anlamına gelir. Fakat Mao'nun dediği gibi burjuvazinin iktidara gelmesi anlamına gelmez. *Komünizmin «İlk» evresine ulaşmış bir toplumda* (koşulların bu olduğunu varsayarsak) revizyonizmin iktidarı, toplumun komünizmin «üst» evresine hareketi üzerinde olumsuz etkide bulunur.

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri kapitalizm çerçevesinde geçerli olabilen bu önermeyi bir bütün olarak toplumun kapitalizm ve komünizmin «üst» evresine kadar olan hareketi için doğru olduğunu ileri sürerek safsataya düşmektedirler. Bundan dolayı «teori»lerinde revizyonizm «saf aklın ürünü» olarak her şeyi açıklamanın başlangıç noktası olan kavramlardan biri olmaktadır. Hegel için de insan beyninin düşünme süreci-Hegel bunu «Fikir» («İdea») altında bağımsız bir özneye dönüştürür -gerçek dünyanın yaratıcısı ve mimarıdır. Bu «fikirler» ise «saf aklın ürünleridir»ler. «Sosyal- emperyalizm» teorisyenleri Hegelci idealizme düşmüşlerdir.

Şimdiye kadar söylediklerimizi özetlersek: *Revizyonizm, esas olarak bir sapmadır ve son tahlilde burjuva ideolojisidir. Burjuva dünya görüşünün işçi sınıfı* ***hare-***

keti içerisindeki doğrudan ürünü ve aynı zamanda onun etkisinin dolaysız ürünüdür.

Lenin, revizyonizme karşı mücadelede ulusal ve uluslararası platformda proletaryanın çıkarlarını -marksizmi- savunmuştur. Bunu yaparken revizyonizmin ulusal ve uluslararası görüşlerle ilişkisini ve aynı zamanda sınıfsal dayanağını ortaya çıkarmıştır. Marx'ın doktrinini değişen ve değişmeyen olarak iki kısıma ayıran ve öze ilişkin noktaları değişen kısımda gösteren revizyonizmin babası Eduard Bernstein'in çarpıtmalarına gereken cevabı vermiştir. Yine daha sonraları Bernstein'in izinden giden Kautsky'nin Marx'ın görüşlerine «dayanarak» kapitalizmin ulaştığı emperyalizm aşamasında onu hoş gösterme şeklinde özetleyebileceğimiz çarpıtmalarına karşı mücadele etmiştir. Lenin'in bu ve diğer konulara ilişkin yazılarında revizyonizmin proletarya hareketi açısından konumunu nasıl ortaya koyduğuna dikkat etmemiz gerekmektedir. Bu konuya girmeden önce revizyonizmin, işçi sınıfı hareketi içindeki bu burjuva etki ve eğiliminin ortaya çıkmasında kapitalizm çerçevesi içerisinde neyin rol oynadığı sorusunun cevabını vermek gerekmektedir. Lenin'in deyişiyle «Revizyonizmi kapitalist toplumda kaçınılmaz kılan nedir?»

> «...her kapitalist ülkede proletaryanın yanı sıra küçük burjuvazinin, küçük patronların geniş tabakaları bulunmaktadır. Küçük üretim kapitalizmi yaratmış ve sürekli olarak yaratmaya devam etmektedir. Kapitalizm de ister istemez «orta tabakalar» yaratmaktadır (...) **bu yeni küçük üreticiler ister istemez sırayla proletarya saflarına geçeceklerdir. Bu bakımdan büyük işçi partilerinin bünyesinde küçük-burjuva görüşlerinin sık sık ortaya çıkması son derece doğaldır.»** (V. İ. Lenin, Marksizm ve Revizyonizm, sy. 106,) (abç)

Bundan önceki bölümlerden birinde -VI BÖLÜM- küçük üretimin kapitalizmi doğurmasının anlamını açıklarken küçük üreticilerin bir kısmının burjuvalaştıklarını büyük bir kısmının ise iflas ederek proletarya saflarına geçtiklerini belirtmiştik. Revizyonizm sorununda ortaya çıkan, proletarya saflarına geçen bu «küçük patronlar»ın proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadeleyi ne şekilde etkilediklerididir.

Stalin, proletarya partilerindeki çelişkilerin kaynaklarını iki yerde aramak gerektiğini söylemektedir. Bunlardan birincisi, proletarya ile burjuvazi arasında Çin seddi çekilemeyeceğinden burjuvazinin ve burjuva ideolojisinin, sınıf mücadelesi koşulları altında proletarya partisi üzerindeki baskısıdır. İkincisi, işçi sınıfının kuruluşundaki çeşitlilik, işçi sınıfında türlü tabakaların var olmasıdır. Proletaryanın direnme gücü en az olan tabakaları, burjuvazinin ve burjuva ideolojisinin baskısı karşısında sık sık gevşerler.

İşçi sınıfındaki tabakalar nelerdir? Birincisi, proletaryanın temel kitlesi, çekirdeği olan, kapitalist sınıflarla bağlarını uzun süredir koparmış proleter kitledir. İkincisi, ancak kısa bir süre önce proleter olmayan sınıflardan, köylülerden, küçük-burjuva saflarından, aydınlardan ayrılanlardan meydana gelir. Üçüncü ve son tabaka ise işçi aristokrasisidir.

İşte proletaryanın direnme gücü en zayıf olan iki tabakası bu son iki tabakadır. İflas etmek suretiyle üretim araçlarını kaybeden (mülksüzleşen) «küçük patron» yaşamını sürdürebilmek için artık işgücünü satmak zorundadır. Artık toplumsal durumu itibariyle pro*leterdir, ama bilinci ile bir proleter değil, küçük-burju*vadır. İşte bu unsurlar esas olarak proletarya arasında sürekli olarak küçük-burjuva kaypaklığına, dağınıklığına, maceracılığına ve bir coşkunluğa ve bunun hemen ardından bir karamsarlığa kapılma gibi karşıt tutumlara yol açarlar. Bu unsurlar, kapitalizmin gelişimi ne denli farklı olursa olsun bütün kapitalist ülkelerde proletarya partisinde burjuva etki ve eğilimlerinin ortaya çıkmasında en önemli rolü oynarlar. Varlıkları kaçınılmazdır. Proleter olmayan sınıflardan proletarya saflarına katılanlar arasında aydınları ve köylüleri de saymak gereklidir. Çünkü bunlar da bilinçleri ile proleter değil, küçük-burjuvadırlar. Aydınlar, özellikle proletarya partisinin bulunmadığı dönemlerde daha etkili olurlar. Ücretleriyle, hayat tarzlarıyla işçi sınıfının en üst tabakası olan işçi aristokrasisi, burjuvaziyle uzlaşma çabası içindedir. Güçlü kişilerle uyuşma ve bir şeyler kopar-

ma anlayışındadır. Burjuvazinin, *aşırı kâr sağladığı ülkelerde,* işçi şeflerinin ve işçi aristokrasisinin meydana getirdiği bu yüksek tabakayı bozmasıyla proletarya saflarında burjuva etki ve eğilimleri bu tabaka aracılığıyla güç kazanmaktadır.

«Doğaldır ki, sınıf mücadelesinin gelişmesindeki her dönüm noktasında, mücadelenin kızışması ve güçlüklerin artmasıyla, proletaryanın farklı tabakalarının görüşlerinde, alışkanlıklarında, ruhsal durumlarında meydana gelen farklılıkların, belirli görüş ayrılıkları şeklinde parti içinde ortaya çıkmasından kaçınılamaz.». Burjuvazinin ve ideolojisinin baskısı bu görüş ayrılıklarını büyütmek zorunluluğundadır.

İşte bunun içindir ki, Lenin, revizyonizmin proletarya hareketi açısından konumunu ortaya koyarken şöyle demektedir:

> «**Bugün** çoğu kez yalnızca düşünce düzeyinde kalan teorik çatışmalar işçi hareketinin salt bazı özel sorunları için söz konusu olan görüş ve taktik ayrılıkları **yarın proletarya devrimi bütün anlaşmazlık konularını alevlendirdiği, yığınların davranışıyla yakından ilgili belli noktalar üzerinde yoğunlaştırdığı ve bizi mücadelenin ateşi içinde dostla düşmanı ayırmak, düşmana kesin darbeyi indirmek için kötü müttefikleri atmak zorunda bıraktığı zaman** işçi sınıfını çok daha derinden etkileyecek ve çalkalandıracaktır.» (V. İ. Lenin, Marksizm ve Revizyonizm)

«Proletaryayı başarıya ulaşması için hazırlamanın gerekli koşullarından birisi de, oportünizm, reformizm sosyal-şovenizm ve benzeri burjuva etki ve eğilimlerine karşı uzun, inatçı ve katı yürekli bir kavganın sürdürülmesidir. Bu kavgayı kapitalist bir çevrede sürdürmek zorunluluğu kavgayı kaçınılmaz bir biçimde uzatmakta, katı yürekli ve inatçı yapmaktadır. Böylesine bir kavga olmazsa, emekçi sınıf hareketindeki oportünizm önceden ortadan kaldırılmazsa, proletarya diktatörlüğü de olamaz. Bolşevizm, önceden 1903-1917 yıllarında Menşevikleri yani oportünistleri, reformistleri, sosyal-şovenleri yenmeyi öğrenmemiş ve onları proletarya öncülerinin partisinden kovmamış olsaydı, 1917-19 yıllarında burjuvaziyi yıkamazdı.»

Yukarıdan da açık olarak görülebileceği gibi revizyonizme karşı mücadele proletarya hareketinin çıkarla-

rı ve durumu açısından değerlendirilebilir. Proletaryanın devrim mücadelesinde ve ona bağlı diğer mücadelelerde Lenin'in yukarıda belirttiği sınıf mücadelesinin gelişimindeki dönüm noktalarıyla ilgili «bugün» ve «yarın» ayrımları aynı zamanda sosyalistler açısından revizyonizmin durumunu da açığa çıkarmaktadır. Şöyle ki, proletarya devrimine hazırlık döneminde revizyonizme karşı mücadele söz konusu dönemin aşılması mücadelesidir. Tutarsız müttefiklerin kazanılması, burjuvaziyle proletarya arasında yalpalayan unsurlarla burjuvazi arasında duvar çekilmeye çalışılması, işçi sınıfının öncülüğü ele geçirmesi vb. mücadelesidir. Buna bağlı olarak ortaya çıkan «düşmana kesin darbeyi indirme» zamanında revizyonizme karşı mücadele çok daha büyük öneme sahiptir. Artık bu dönemde var olan ayrım «dostla düşman» ayrımı olacaktır.

Şimdi kapitalizm çerçevesi içerisinde kabaca ortaya koymağa çalıştığımız revizyonizm sorununun sosyalizm çerçevesi içerisinde nasıl ele alınması gerektiğini açıklamaya çalışalım. Çünkü «sosyal-emperyalizm» teorisyenleri sorunun bu yanının cevabını vermemişlerdir. Daha doğrusu «revizyonizm burjuva ideolojisinin bir çeşididir», burjuva ideolojisine, burjuvalara sahiptir, o halde «revizyonizmin iktidarı burjuvazinin iktidarıdır» diyerek soruna cevap vermekten kaçmışlardır.

Komünizmin «ilk» evresine ulaşmış bir toplumda, sömürücü sınıfların yok edildiği ve toplumun işçiler ve köylüler sınıfı ve aydınlardan oluştuğu bir toplumda proletarya partisi içinde burjuva etki ve eğilimlerinin ortaya çıkması neye dayanmaktadır? Bu sorunun cevabı tamamiyle yeni bir sorunun açıklanmasını içermeyecektir. Çünkü, daha önceki dönemin ilişkileri içinde ele alındığında, revizyonizm sorununun cevabını bulmak kolaylaşacaktır.

Sorunun cevabını vermeye çalışmadan önce Stalin'in söz konusu sorunla ilgili olarak 1934'de ortaya koyduğu noktalara değinelim:

> «Partinin şimdi, hiç bir zaman olmadığı kadar bir bütünlük halinde kenetlenmiş olduğunu kabul etmek gerekir...

«Bu demek midir ki, mücadele sona ermiştir ve sosyalizmin daha sonraki saldırışı gereksiz bir şey diye yüzüstü bırakılmalıdır?

«Hiç de değil.

«Bu demek midir ki, parti içinde her şey yolundadır, partide artık hiç bir sapmanın ortaya çıktığı görülmeyecektir, öyleyse, şimdi artık başarı çelengimizin gölgesinde rahat yatabiliriz?

«Hiç de değil.

«Partinin düşmanları, her renkten oportünistler, her türlü milliyetçi sapmanın kışkırtıcıları yenilgiye uğratıldı. **Ama onların ideolojilerinin kalıntıları, bazı parti üyelerinin KAFALARINDA HALA DURUYOR VE** sık sık **ortaya çıkıyorlar. Partiyi kendisini kuşatan insanlardan ayrı, ilgisiz bir şey gibi düşünmemelidir. Parti, bu kendisini kuşatan çevre içinde yaşar ve davranışta bulunur.** Sağlıksız eğilimlerin sık sık parti içine sokulmalarında şaşılacak hiç bir şey yoktur. Kuşkusuz ülkemizde bu gibi eğilimler için elverişli bir zemin vardır, bizde hâlâ kentte olduğu gibi kırda da bu eğilimleri besleyen bazı toplumsal ara kategorilerin varlığı nedeniyle olsa da böyle bir zemin vardır.

«...kapitalizmin ekonomideki bütün kalıntılarını daha şimdiden yenilgiye uğrattığımız söylenebilir mi? Elbette ki, söylenemez. Kapitalizmin insanların bilincindeki kalıntılarını yendiğimiz hiç söylenemez. Bunu söylemek olanaksızdır, yalnız insanların bilincinin onların ekonomik durumlarına göre geri olmasından değil de ayrıca, bu, SSCB'nde, ekonomide ve insanların bilincinde kapitalizmin kalıntılarını yeni baştan canlandırmaya ve ayakta tutmaya çalışan kapitalist kuşatma daima hazır durumda olduğu için de olanaksızdır...» (J. Stalin; Leninizmin Sorunları, Sol Y. sy. 571-572,) (abç.)

Buradan şunları çıkarabiliriz: a) Komünizmin «ilk» evresine ulaşılmasından sonra da parti içinde sapmalar ortaya çıkabilir; b) Bu sapmalar, partinin içinde davrandığı çevre içinde varlığını sürdüren bazı toplumsal ara kategorilere bağlıdır. Çünkü, kapitalizmin ekonomide ve insan bilincindeki kalıntıları varlığını sürdürmekte ve uluslararası platformda bizzat emperyalizm bunları beslemektedir.

Komünizmin «ilk» evresine ulaşmış bir toplumda esas olarak üretim araçlarının özel mülkiyetine son verilerek üretim araçları toplumsallaştırılmıştır. Daha önce mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi süreci olarak vurguladığımız proletarya diktatörlüğünün bu işlevi, aynı zamanda proletaryanın saflarının kalabalıklaşmasına neden olur. Şöyle ki, daha önce burjuvazinin

mülksüzleştirerek onun üstünde yükseldiği proletarya, şimdi burjuvaziyi mülksüzleştirmektedir. Üretim araçlarının toplumsallaştırılması temeli üzerinde proletarya diktatörlüğü şunu ilan eder: Çalışmayan yemez! Şimdi proletarya tarafından mülksüzleştirilmiş «eski patron» da toplumsal durumu itibariyle, ya da bir başka deyişle üretim araçları karşısındaki durumu itibariyle proleterdir, ama bilinci ile bir proleter değil, burjuvadır.

Proletarya saflarına kapitalizmde olduğu gibi yalnız iflas etmiş «küçük patron»lar, aydınlar, köylüler değil, aynı zamanda bizzat proletarya tarafından mülksüzleştirilmiş olan burjuvalar da katılmışlardır. Bütün bunlar, burjuva ve küçük-burjuva görüşleri proletarya partisine taşıyan unsurlardır. Proletaryanın nihai hedefi olan, toplumun komünizmin «üst» evresine ulaştırılması mücadelesinde her dönüm noktasında işçi sınıfının içindeki bu farklı tabakaların görüşlerinde, ruhsal durumlarında, alışkanlıklarında ortaya çıkan farklılıklar belirli görüş ayrılıkları şeklinde parti içinde ortaya çıkarlar. Proleter ve proleter olmayan sınıflardan gelen unsurlardan oluşan işçi sınıfı içindeki çeşitli tabakaların bu davranışlarının, düşüncelerinin kökeninde kapitalizm vardır. *Komünizmin «ilk» evresine ulaşmış olan bir toplumda proletarya partilerinde ortaya çıkan sapmalar kapitalizmin insan düşüncesindeki kalıntılarının ifadesidirler.*

Kapitalizmin insan bilincindeki bu kalıntılarını canlı tutan ,ülke içinde kapitalizmin ekonomideki kalıntıları; ülke dışında kapitalist-emperyalist kuşatmadır. Şöyle ki, daha önce de vurguladığımız gibi saf olarak ele alınabilecek hiç bir toplum yoktur. Sosyalist ekonomide varlığını sürdüren şehir-kır ve kafa emeği-kol emeği farklılığı kapitalizmin ekonomideki kalıntılarıdırlar. Bu kalıntıların ortadan kaldırılması proletarya diktatörlüğünün siyasetine ve üretici güçlerin gelişmesine bağlıdır. Emperyalist-kapitalist kuşatmanın varlığını sürdürmesi, bir yandan ülke içerisinde toplumun komünizmin üst evresine hareketi aleyhine, -ancak varlığını

koruması lehine kaynakların bir kısmının silahlanma, casusluk vb. gibi yerlere harcanması gerekliliğinden dolayı ekonomiyi etkilerken- bir yandan da iki sistemin karşılıklı ilişkileri sosyalist ekonomiyi etkilemekte ve dünyanın 2/3'ünü içine alan kapitalist-emperyalist sistem içerisinde burjuvazinin ve küçük-burjuvazinin dünya görüşü basın, radyo, televizyon gibi araçlarla geniş ölçüde yayılmaya çalışılmakta; moda, casusluk servisleri, ajanlar, din vs, bu işte kullanılmaktadır. Bunlar da sosyalist ülkelerde kapitalizmin insan düşüncesindeki kalıntılarını canlı tutmaya çalışmaktadırlar. Kısacası, sınıf mücadelesi devam etmektedir ve Stalin'in deyişiyle sınıfsız sosyalist toplumun kuruluşu ancak, proletarya diktatörlüğünün organlarının güçlendirilişi, sınıf mücadelesinin geliştirilmesi, sınıfların kaldırılması ve kapitalist sınıfın artıklarının tasfiye edilmesi sayesinde mümkündür. Onu «Dış düşmana olduğu kadar, iç düşmana karşı da savaşarak bütün çalışanların çabalarıyla kazanmak ve kurmak gerekir.»

Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğünün üretim araçlarının toplumsallaştırılması temeli üzerinde tüm ulusal ekonomiyi daha yüksek bir teknik temel üzerinde yeniden örgütlemesi, karşımıza toplumsallaştırmanın iki farklı biçimini çıkarmıştır: Devlet sektörü ve kooperatif sektörü (Kolhozlar). Bu iki sektörün varlığı şehir-kır farklılığının somut ifadesidir ve özellikle kolhozlar görece geri işleyişleriyle burjuva ve özellikle küçük-burjuva ideolojisinin kalıntılarını barındırmaktadırlar. Bunun içindir ki, Stalin, 1936'da Anayasa Taslağı tartışmalarında «köylü» sözcüğü yerine «kolhozlu» ya da «sosyalist tarım emekçileri» denmesine karşı çıkarak şöyle demektedir:

«İlkönce, köylüler arasında, hâlâ, kolhozculardan başka kolhozcu olmayan bir milyondan fazla aile var... İkinci olarak, her ne kadar köylülerin çoğunluğu, kolhoz ekonomisine geçtilerse de, bu bunların artık köylü olmaktan çıktıkları, artık kişisel evleri ocakları olmadığı vs. anlamına gelmez. Üçüncüsü... işçiler sınıfı ve köylüler sınıfı ortadan kalk(mamıştır-Kurtuluş)» (J. Stalin, Leninizmin Sorunları, Sol Y. sy. 642)

Daha 1933 yılında Stalin, kolhozların ilgili olarak KIRDA ÇALIŞMA adlı yazısında kolhozların «örgütlen-

me biçimi olarak sovyetlere-karşı unsurların
karşı güvencesi»nin olmadığını, hatta ilk z
karşı-devrimcilerin geçici olarak yararlanaca
rişli durumlar bile gösterdiklerini belirtmek
hozları bolşeviklerin yönetmesinin önemin
maktadır. Proletarya diktatörlüğünün doğru
rici siyasetiyledir ki, bizzat kolhoz ekonomi
sından kaynaklanan olumsuzluklar aşılabile
şeyden önce bireysel mülkiyetin -sınırlı da o
BİREY ve TOPLUM (Ben veya biz) açısından
yaklaşma ve davranma konusunda kolhozlu
bu ikisi arasında yalpalamasına neden olacak

Yine Sovyetler Birliği'nde şehir-kır farklı
nında aynı zamanda kafa emeği-kol emeği f
sürüyor olması da çoğunluğu kol emekçisi ol
ve köylülerin insiyatiflerinin gelişmesinin ön
gellerden biridir.

Sovyetler Birliği'nde bireysel köylülerin
tarihleri arasındaki değişiklik, diğerleri de d
üzere, TABLO I'de gösterilmiştir:

(Tablo: 1, arka sayfadadır.)

Tablodan da görülebileceği gibi «sosya
lizm» teorisyenlerinin zaman zaman revizyon
sel köylü işletmelerine dayanarak açıklamay
ları sorunu ortaya koymaktan uzaktır.

SINIF
yüzde olar
Memurlar
İşçiler
Kooperatifleşti
Bireysel iş
Burjuvazi,
sayı olarak
Toplam
Memurlar
İşçiler
Kolhozcu v
Bireysel işletn
Burjuvazi,

Komünist ahlak ve «çalışmaya karşı tutum»a gelince, bu, genellikle yanlış bir şekilde KÜLTÜR DEVRİMİ olarak adlandırılmaktadır. Gerçi gerek insanların komünist ahlakı benimsemeleri gerek çalışma karşısındaki durum ve tutumlarının değişmesi KÜLTÜR DEVRİMİ'nin kapsamı içine girmektedir ama bilimde, teknikte, sanatta vs. insanlığın proletarya devrimine kadar biriktirdiği mirası özümleyebilmek ve burjuvazinin eğitimde, bilimde ve diğerlerinde var olan tekelini kırabilmek de yine bunun kapsamı içine girmektedir. Bu noktada «Sovyetler Birliği'nde Kültür Devrimi yapılmış mıdır, yapılmamış mıdır?» sorusunun cevabını vermeden önce genel olarak kültür devrimi konusunu kabaca ortaya koymak ve bunun Sovyetler Birliği'nde günümüzle ilişkisini açıklamak gerekmektedir.

TABLO: I : Sovyetler Birliği'nde sınıflar

	1913	1924	1928	1937	1939
ak					
	3.0	4.7	5.6	45.7	27.7
	14.0	10.1	12.0		32.5
rilmiş sektör	—	1.3	2.9	48.8	47.2
şletmeler	66.7	75.4	74.9	5.5	2.6
toprak sahipleri,	16.3	8.5	4.6	—	—
(milyon)					
	159.2	137.7	150.0		170.6
	4.8	5.2	8.4	163.4	30.2
	22.3	15.2	18.0		55.4
ve diğer koop.	—	1.8	4.4	79.7	80.5
neler	106.2	103.8	112.3	9.0	4.4
vs.	25.9	11.7	6.9	—	—

(Kaynak: Narodnoe Khozyaistvo. A
and Society in Soviet Rus

Komintern'in Altıncı Dünya Konferansı'nda (1 Eylül 1928) kabul edilen Komünist Enternasyonal Programı'nda söz konusu konuyla ilgili olarak şunlar söylenmektedir:

«Bu **yeni insan toplumunu örgütleme** rolünü yerine getirebilmesi için, proletaryanın **kültürel bakımdan olgunlaşması;** kendini yeniden biçimlendirmesi; sosyalizmi ve sosyalist kültürü inşa edebilmek için, kendi safları arasında sürekli olarak teknolojideki, bilimdeki ve yönetimdeki bütün başarıları özümleyebilecek yeni proleter kadroların yetiştirilmesi gerekir...

«İşçi sınıfı kapitalist toplumda iktisadi bakımdan sömürülmekte, siyasi bakımdan ezilmekte ve **kültürel bakımdan baskı altında tutulmaktadır.** Dolayısiyle işçi sınıfı ancak geçiş döneminde, ancak **iktidarı ele geçirdikten sonra** burjuvazinin eğitim üzerindeki tekelini kırabilir, bütün bilgileri edinebilir ve muazzam inşa çalışmasında elde ettiği tecrübelerin ışığında kendisini değiştirebilir.» (Komünist Enternasyonal Programı; Aydınlık Y. sy. 70)

KÜLTÜR DEVRİMİ, birincisi, burjuvazinin eğitim üzerindeki tekelini ortadan kaldırarak proletarya diktatörlüğünün «burjuva aydınlarından yararlanma» olarak Lenin'in belirttiği görevi içinde mücadeleyi proletaryanın üretim, askeri, bilim ve sanat alanlarında kendi uzmanlarını yetiştirerek kazanmasıyla ilgilidir. İkincisi, *geniş proleter kitlelerinin genel kültür düzeylerini* yükseltmek, siyasi eğitimlerini ilerletmek, bilgilerini artırmak ve teknik yeteneklerini geliştirmek, devlet işlerini ve yönetim meselelerini öğrenmelerini sağlamak, burjuva ve küçük-burjuva önyargılarının kalıntılarına karşı mücadele etmek vs. ile ilgilidir. Üçüncüsü, proletaryanın «ileri» ve «geri» tabakaları arasındaki ayrımı ortadan kaldıracak şekilde ileri unsurları sosyalist inşanın ve kültürün «kilit noktaları»na yerleştirmek ve daha fazla sayıda proleteri kültürel dönüşüm sürecine katmakla ilgilidir. Dördüncüsü, proletarya sadece kendisini değil diğer sınıfları da yeniden biçimlendirir. Bu, şehir-kır ve kafa emeği-kol emeği farklılığının ortadan kaldırılması doğrultusunda ideolojik, örgütsel ve eğitsel mücadeleyi kapsar. Bu, *toplumun sınıflara bölünmesinin tamamen ortadan kaldırılmasının* önşartlarının ortaya çıkarılması; sınıfsız sosyalist toplumun kuruluşuyla ilgilidir.

O halde KÜLTÜR DEVRİMİ, proletaryanın iktidarı ele geçirmesiyle başlayan ve komünizmin üst evresine dek süren siyasal geçiş dönemi olarak vurguladığımız proletarya diktatörlüğü döneminin işlevidir. Proletaryanın YENİ İNSAN TOPLUMUNU ÖRGUTLEME rolünün bir parçasıdır.

Lenin 1920'de konuyla ilgili olarak şöyle diyordu:

«Kitleleri yeniden eğitmeliyiz; bu, sadece ajitasyon ve propaganda yoluyla yapılabilir. Kitleler -en önemlisi- bütün iktisadi hayatı kurma eylemine çekilmelidir.» (V. I. Lenin, Kültür ve Kültür İhtilali Üzerine, Arkadaş Kitabevi, sy. 144)

Stalin ise konuyu şu şekilde ele almaktadır:

«Ancak, işçilerin çoğunluğunun güvenini korumak ve sağlamlaştırmak için işçi sınıfının bilinçliliğini, bağımsızlığını ve insiyatifini sistemli olarak geliştirmek gerekmektedir, işçi sınıfını sistemli olarak komünizm ruhunda yetiştirmek, bunun için onları sendikalarda örgütlemek ve komünist ekonominin kuruluşuna çekmek gerekmektedir.» (J. Stalin, Görüş Farklılıklarımız)

Komünist Enternasyonalin belirttiği gibi, kitleler arasında komünist bilinci geliştirmek ve sosyalizm davasını gerçekleştirmek için *insanların* kitleler halinde *değiştirilmesi* zorunludur. *Bu, ancak pratik faaliyetin seyri içinde, devrim içinde gerçekleşebilir.* Bunu, Lenin, şu şekilde belirtmektedir:

«Yeni bir proleter kültürün YARATILMASI değil, Marksizm'in dünya görüşü ve proletaryanın kendi diktatörlüğü dönemindeki hayat ve kavga koşulları AÇISINDAN VAROLAN kültürün en iyi örneklerinin, gelenek ve başarılarının geliştirilmesi.» (V. I. Lenin Proleter Kültür Üzerine Ön Karar Tasarısı, Kültür ve Kültür İhtilali Üzerine, Arkadaş Y. sy. 132,) (abç.)

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri Sovyetler Birliği'nde revizyonizmi «açıklarken» bunu kültür devrimine bağlamakta ve Sovyetler Birliği'nde kültür devriminin yapılmadığını iddia etmektedirler. Bu «teorisyen»lerin iddialarının temelinde yatan Çin'de «proleter Kültür Devrimi» adı altında yapılanları abartmaları ve mutlaklaştırmaları ve revizyonist Sovyet ideologlarının unutturmaya çalıştıkları «insanların kitleler halinde değiştirilmesi» görevini hatırlatan «Proleter Kültür Devrimi»nin Çin'de yapılan biçimiyle sorunu yanlış bir şekilde ele almak olduğunu görememek olmuştur.

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenlerine göre KÜLTÜR DEVRİMİ «geri dönüşün» penzehiridir. Örneğin Willi Dickhut, «yönetici bürokrasinin yozlaşarak yeni egemen bir sınıf haline gelmesi»ni anlatırken bu gelişmeyi önleyecek «bir proleter kültür devriminin katı zorunluluğu»nun ancak Sovyetler Birliği'nde geri dönüşün gerçekleşmesinden sonra Mao tarafından geliştirildiğini ve uygulandığını, bundan dolayı Stalin'in «hatası»nın «tarihsel zorunluluk» olduğunu söylemektedir. «Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri bu görüşlerinde tutarsızdırlar. Bunu, KURTULUŞ'un 16. sayısında, «Teng Siao-Ping 'Proleter Devrimci Safları' Allak Bullak Ediyor» adlı yazımızda ortaya koymuştuk. Bugün, Çin'de yapılan «Proleter Kültür Devrimi»ne rağmen, AEP'ye göre revizyonistler iktidarı ele geçirmişlerdir. Demek ki, «proleter kültür devrimi» revizyonizme karşı panzehir değildir. Şimdi «revizyonizmin iktidarı burjuvazinin iktidarıdır» tümcesini hatırlayalım! Bunun doğal sonucu olarak AEP ve ÇKP'de tartışan taraflar karşılıklı olarak «burjuvazinin iktidara geldiğini» ve kapitalizme geri dönüşün başladığını iddia etmiş olmaktadırlar!!

«Proleter kültür devrimi»nin revizyonizme karşı panzehir olmamasının nedeni Çin'de yapılan «proleter kültür devrimi» ile Lenin'in, Stalin'in ve Komünist Enternasyonal'in ortaya koyduğu KÜLTÜR DEVRİMİ arasındaki farklılıktır.

Kültür devrimi'nin başarısı demek Komünist Enternasyonal'in belirttiği gibi toplumun sınıflara bölünmesinin tamamen ortadan kaldırılmasının önşartlarının ortaya çıkması demektir ki, bu da, tek başına ele alınamaz, diğer sorunlarla bir bütün teşkil etmektedir. Bundan dolayı kültür devriminin başarısı revizyonizmin ortadan kaldırılması, proletarya diktatörlüğü döneminin -siyasal geçiş döneminin- sonu, toplumun komünizmin «üst» evresine ulaşması demektir. Ama Çin'de yapılan Proleter Kültür Devrimi bunu başarmaktan uzaktır. Çünkü; *birincisi,* KÜLTÜR DEVRİMİ SORUNU salt ideolojik ve yönetim sorunlarıyla sınırlandırılmıştır. *İkincisi,* «yeni bir proleter kültürün yaratılması» yolu-

na gidilerek insanlığın geçmiş kültürel mirasının reddine yönelinmiştir. *Üçüncüsü,* kültür devrimi proletarya diktatörlüğünün varoluşundan yokoluşuna dek süren bir işlevi olarak değil, belirli tarihi dönemlerin bir işlevi olarak ele alınmıştır. *Dördüncüsü,* emekçilerin kültür düzeylerinin yükseltilmesi herkesin kültürel uğraşlar içerisine sokulması şeklinde değil, «herkesin anlayacağı kültürü yapma» şeklinde kavranılmıştır.

Çin'de Ocak 1956'da, yukarıda proletarya diktatörlüğünün «aydınlardan yararlanma» şeklinde vurguladığımız işlevi gereğince 1950-1957 dönemi boyunca dört büyük kampanya şeklinde yürütülmüş olan ideolojik ve eğitsel kampanyaların ardından bilim ve kültür alanında idari kısıtlamaları askıya alınmış, sanat ve edebiyatta farklı biçim, üslup ve yaratıcı yöntemlerin özgürce yarışması ilan edilmiş ve bilimsel okullara çalışma özgürlüğü tanınmıştır. ÇKP VIII. Kongresi'nde «ülkenin eski kültüründe ve yabancı ülkelerinkinde yararlı olan her şeyi almanın» gerekliliği vurgulanarak «kültür ve bilim karşısında her türlü zorlama mahkûm edilmiş»-tir.

Ancak başarısız olan «Yüz çiçek» politikasının bir unsuru olan bu kararlar daha sonra uygulanmamış, kitlelerin yaptığı kültür yerine bunun tam tersi: Aydınların kitleler için kültür yapması geliştirilmiştir.

ÇKP ve SBKP arasındaki tartışmaların keskinleşmesi ile 1962'de Çin'de tekrar bir «proleter kültür devrimi» atılımı yapılmış ve «revizyonizme karşı mücadele» perspektifi öne sürülmüştür. İşte bu noktadan itibaren «proleter kültür devrimi» Çin Komünist Partisinde bir klik mücadelesine dönüşmüş Lio Şao Şi'nin ardından Lin Piao, Teng Siao Ping, «dörtlü çete» birbiri ardından «kapitalist yolcu» olarak adlandırılarak, yerlerinden olmuşlar ve suçlanmışlardır. Bu, aynı zamanda Kültür devriminin proletaryanın yönetimdeki bütün başarıları özümleyecek proleter kadroları yetiştirmesi ve proleteryanın «geri» ve «ileri» tabakaları arasındaki farkın kapatılması şeklindeki işlevinin de göz ardı edilerek Parti yönetiminde birtakım değişikliklerin aracı haline geti-

rilmesi demek olmuştur. Kitlelerin yönetime katılması ve proletaryanın yönetici rolünün gelişmesi böylelikle sınırlanarak parti içi mücadeleye hapsedilmiştir.

Çin'de yapılan «proleter kültür devrimi»nde Lenin' in belirttiği Marksizmin dünya görüşü ve proletaryanın kendi diktatörlüğü dönemindeki *hayat ve kavga koşulları AÇISINDAN VAROLAN* kültürün en iyi örneklerinin, gelenek ve başarılarının geliştirilmesi yerine geçmişde insanlığın biriktirdiği kültürel mirasın reddine ve «hayat ve kavga koşulları» nın «yaratıcısı» olarak kültüre yönelinmiştir. Bu şekilde, bir yandan emekçilerin burjuvazinin eğitim üzerindeki tekelinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış bulunan insanlığın kültürel mirası konusundaki bilgisizliğinin ortadan kaldırılması engellenmiş olurken, bir yandan da «hayat ve kavga koşulları açısından varolan kültür»ün gelişmesi engellenmiş, ve kitleler iktisadi hayatı kurma eyleminden uzaklaştırılmışlardır. Daha doğrusu kültür; iktisadi hayatın örgütlenmesi için bir araç haline getirilirken, iktisadi hayattan koparılmıştır.

«PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİ» aynı zamanda çeşitli kampanyaların düzenlenmesi olarak ortaya çıkmış, bu şekliyle gelişerek parti içi klik mücadelesine dönüşmüştür. Sorunun salt kampanyalar şeklinde atılımlarla ortaya konması, kitlelerin günlük eyleminin rolünün ihmal edilmesini getirmiştir. Volontarizme kayılmıştır.

«Proleter Kültür Devrimi» aynı zamanda Çin proletaryası ve emekçilerinin aydın kadrolarının yetişmesi ve giderek bütününün aydınlaşması işini tam tersi bir biçimde «Aydınların herkesin anlayacağı kültürü yapması» şeklinde ele alarak insanlığın kültür mirasının «basitleştirilmesi» ve «işe yarar hale sokulması» olarak özetleyebileceğimiz duruma indirgemişlerdir. Bu ise, popülizmin ve pragmatizmin gelişmesi demek olmuştur.

Sovyetler Birliği'nde kültür devrimi yapılmış mıdır? Sovyet iktidarının ilk günlerinden itibaren Sovyetler Birliği'nde önce «Burjuva aydınlarından yararlan-

ma», onlardan öğrenme şeklinde başlayan; yani burjuvazinin eğitim üzerindeki tekelinin kırılması ve teknolojide, bilimde ve yönetimdeki bütün başarıları özümleyebilecek proleter kadroların yetiştirilmesine yönelen bir dizi tedbir alınmış ve uygulanmıştır.

Sovyetler Birliği'nde «eski aydınların» direnişleri kırılmış, bir bölümü halka katılarak Sovyet iktidarını izlemiş, bu aydınların eğitimleri tamamlanmıştır. Bunun yanında yeni bir aydın tabakanın canlı bir yetişme, seferberlik ve güçlerini toplama süreci bununla birlikte devam etmiştir. İşçi sınıfının, köylülüğün saflarından çıkmış yüz binlerce genç, yüz binlerce emekçi aydın, yüksek okullara ve özel uzmanlık okullarına gitmiş ve eski aydınların büyük ölçüde yerlerini almışlardır. Konuyla ilgili olarak Stalin şöyle demektedir:

> «Sonuç: Şimdi, halktan çıkmış, ve bileşimi bakımından olduğu kadar toplumsal ve siyasal çehresi bakımından da eski burjuva aydınlarından adamakıllı ayrılan yeni, sosyalist, kalabalık bir aydın tabakamız var.» (J. Stalin; Leninizmin Sorunları, sy. 734)

Sovyetler Birliği'nde daha 1936'da Sovyet aydınları burjuvaziden ve soyluluktan gelme aydınlardan daha büyük bir yüzdeyi, aydınların % 80-90'ını oluşturmaktaydılar. Sorunu salt bu yanıyla ele alırsak Sovyetler Birliği'nde kültür devrimi başlatılmıştır. Ancak bu, bir bütün olarak kültür devriminin bütün işlevlerini kapsamaz. Daha önce de belirttiğimiz gibi KÜLTÜR DEVRİMİ tüm siyasal geçiş dönemini kapsar.

Kültür devrimi yukarıda da belirttiğimiz gibi «sosyal-emperyalizm» teorisyenlerinin anladığı gibi zaman zaman ilan edilen bir şey değildir. Proletaryanın yeni insan toplumunu örgütleme görevinin her aşamasında sınıf mücadelesinin her anında proletaryanın ve onun öncülüğünde diğer emekçi sınıf ve tabakaların YENİDEN BİÇİMLENDİRİLMESİDİR. Bu doğrultuda partinin, kooperatiflerin, Sovyetlerin, sendikaların, gençlik örgütlerinin işleyişinde, görev ve sorumluluklarında Sovyetler Birliği'nde iktidarın ele geçirilmesinden sonra birçok gelişme olmuş, partinin öncülüğünde kitleler yukarıda belirttiğimiz örgütler yardımıyla YENİDEN

KURULUŞ mücadelesi içine sokularak «insanların kitleler halindeki değiştirilmesi»ne pratik faaliyetin seyri içinde, devrim içinde eğitilip değiştirilmelerine yönelinmiştir. Peki, bu alandaki mücadele bitmiş midir? Hayır bitmemiştir. Bu, her şeyden önce salt bugün Sovyetler Birliği'nde parti ve diğer organları yönlendiren revizyonist eğilimden dolayı değildir. Bu alandaki mücadelenin başarısı komünizmin «üst» evresinin, sınıfsız sosyalist toplumun önşartlarının ortaya çıkarılmış bulunması demek olduğu için de kültür devrimi bitmemiştir. Yani kökeni yalnız subjektif değil, objektif bir temele dayanmaktadır.

Kültür, eğer bir üstyapı kurumu olarak ele alınacaksa, üzerinde yükseldiği alt yapıdan bağımsız olarak düşünülebilmesi mümkün değildir. Kültürel yapının gelişimiyle, üretici güçlerin gelişimi ve üretim ilişkilerinin durumu arasında herzaman için bir bağ mevcuttur. Bu bağ gözününde bulundurulmadan, kültürel gelişimin boyutlarının sonuna kadar genişleyebileceğini, geniş halk kitlelerinin yüksek bir kültür düzeyine ulaşabileceğini sanmak ham hayalcilikten öteye gitmez. Aşırı zorlanan herşey gibi biryerinden çatlamak zorunda kalır. Karl Marx'ın işaret ettiği gibi proletaryanın kültür düzeyinin komünist toplumu kuracak ölçüde gelişebilmesinin temelinde gene teknoloji yatmaktadır. Üretici güçlerin gelişme düzeyi geniş proleter yığınlarının kültürel faaliyetler alanına ağırlıklı olarak nufuz edebilmesinin yolu, çalışmanın gittikçe bir zevk haline gelmesiyle bir paralellik arzedecektir. Yorucu çalışmanın dar kıskacı altında ezilen proletarya, ister kapitalist toplum şartlarında olsun, ister sosyalist toplum şartlarında olsun çalışmayı basitleştirememiş, çalışma zamanlarını azaltamamış durumda ise kültürel gelişmesinin önünde büyük bir engelle hep yüzyüze olacaktır. Tüketici çalışmayı ortadan kaldırmanın, çalışma zamanlarını azaltmanın yolu teknolojik gelişmeden, otomasyondan geçmektedir. Sosyalist toplum koşullarında otomasyonun gelişmesi ölçüsünde çalışma zamanları kısalacak, buna karşılık proletaryanın kültürel alandaki faaliyetleri gittikçe artacak-

tır. Bu sayededir ki de, kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayırım gittikçe azalacak, her iki emek türü sosyalist insanda sentezleşecektir. Bu durum elbetteki yalnızca üretici güçlerin gelişmesiyle belirlenmez. İnsan iradesi bu sürecin hızlanması için sürekli müdahalede bulunur. Bu müdahalenin olduğu ölçüde de süreçteki hızlanma gözle görülür hale gelir.

Kültürel gelişmeyle, üretici güçlerin gelişmesi arasındaki bu ilişkiyi göremeyenler yahut da görmek istemeyenler, kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayrılığı ortadan kaldırmak için her ikisinin mekanik bir biçimde yanyana gelmesini sağlamak yoluna gitmişler ve örneğin Çin'de olduğu gibi kafa emekçilerini tarlalara göndermişlerdir. Yapılması gereken kafa emekçilerini kol emekçileri düzeyine geri götürmek değil, kol emekçilerini kafa emekçilerinin düzeyine yükselterek her iki emek türünün sosyalist insanda sentezleşmesini sağlamaktır. Bunu yapabilecek teknik temelden yoksun olan Çinliler, sosyalist insanı yaratacağız, kafa emekçilerinin eksiklerini tamamlayacağız diye onları bir müddet için kol emekçisi haline getirmişler, bu ise çelişkinin daha da sertleşmesine hizmet etmekten başka bir işe yaramamıştır. Sovyetler Birliği'nde ise tam aksi diyebileceğimiz ekonomist bir anlayış revizyonist klik tarafından savunula gelmektedir. Onlara göre teknolojik gelişme kültürel düzeyin yükselmesi için gerekli temeli yaratmaktadır. Ama Sovyet toplumunda garip bir süreç göze çarpmaktadır: Çalışma saatlerinin azalması oldukça yavaş bir süreç izlerken, Sovyet insanı arta kalan zamanlarını kültürel düzeyini yükseltmek yerine daha ziyade eğlenceye ayırmakta ve mevcut gerilik içerisinde de bu eğlence biçimleri kapitalist dünyanın eğlence biçimlerinden pek fazla ayrılık göstermemektedir. Kültürel faaliyet alanı olarak değerlendirilen, spor, pop müziği, gece kulüpleri, uyduruk televizyon programları, beceriksiz moda gösterileri çalışma saatlerinin dışında kalan zamanın çoğunu alıp götürmektedir.

Halbuki proletarya için esas olarak gerekli olanlar bunlar değil, onu gerçekten kafa işçilerinin düzeyine yükseltecek, toplumun yönetimiyle daha yakından ilgi-

lenebilecek bilgi ve tecrübeyle donanmasını sağlayacak faaliyetlerin artırılmasıdır. Futboldan, baleden, müzikten iyi anlayanların toplumun yönetiminden de bir o kadar anlayabilmesi için sürekli bir politik-kültürel faaliyet içerisinde olabilmesi, bu faaliyeti sürdürebilmesi için gerekli olan bilgileri elde edebilmesi gereklidir. Sınırlı olan çalışma saatlerinin dışındaki zamanın esas olarak bu amaçla kullanılması gerekirken «aptal kutusu»nun karşısında tabiat güzelliklerini seyrederek harcamak, yönetici sınıf olmayla pek bağdaşabilecek bir durum olmasa gerektir. Parti önderleri bu durumu gözleyememektedir mi? Gözlemektedirler, elbet. Ama onların revizyonist dünya görüşleri açısından, bunda kötü bir yan yoktur. Onlar bütün iyi niyetleriyle, ve son derece gelişkin teknik eleman ve teknik imkanlarıyla, toplum için en iyi olanını bilimsel bir biçimde, proletarya «adına» gerçekleştirmektedirler! Elbette bu gelişim Sovyet proletaryasının kültür düzeyinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ama bu katkı yavaş ve çarpık bir biçimde olmaktadır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi bize göstermektedirki, her savaş dönemi (I. Emperyalist Paylaşım savaşı sonrası ve 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası) ardından toplumda ve onun içinde yaşamakta olan partide küçük-burjuva ve burjuva ideolojisinin ve kalıntılarının, özel mülkiyetten kaynaklanan psikoloji ve ahlak türü canlanmakta, ve parti içinde belli eğilimlerin güç kazanarak ortaya çıkması şeklinde kendini göstermektedir. Gerek savaşın getirdiği üretici güçlerde azalma ve yıkım, gerekse bunları aşmak için gerekli özverili çalışma, proletaryanın saflarındaki geri tabakaları, köylülüğün ve aydınların büyük bir kısmını, küçük burjuva ve burjuva dünya görüşünün kalıntıları ve özel mülkiyetten kaynaklanan psikoloji ve ahlak türünün kalıntıları doğrultusunda davranmaya itmektedir.

Nitekim II. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın ertesinde SBKP XIX. Kongresinde Merkez Komitesi Sekreteri Malenkov, durumu şöyle belirtmektedir:

«Burada, savaş dönemi koşullarının, Partinin yönetim yöntemlerinde yarattığı bazı özellikler ve Parti or-

ganlarının ve örgütlerinin çalışmasında doğurduğu büyük bir yetersizlik söz konusudur. Bu her şeyden önce, Parti organlarının, örgütleyici ve ideolojik parti çalışmasına olan özenindeki gevşeme nedeniyle Parti örgütlerinde bu çalışmanın ihmal edilmesi şeklinde ortaya çıktı. Parti organlarının kitlelere yabancılaşması ve bu organların, politik önderlik organları, mücadeleci ve özinsiyatiften kaynaklanan örgütler olma durumundan klik çıkarlarının dikte ettiği, dar yetkisel ve devlet düşmanı gayretlere karşı durmada yetersiz olan ve partinin, ekonominin kurulmasına ilişkin politikasının direkt olarak bozulmasının, devlet çıkarlarına aykırılığın hiç farkına varmayan bir çeşit idare kurumları haline gelmesi bizi tehdit etmekteydi.» (Aktaran Willi Dickhut, S.B.'nde Kapitalizmin Restorasyonu, sy. 33, Kitap II)

Yukarda Malenkov'un belirttiği savaş dönemi koşullarının «partinin yönetim yöntemlerinde yarattığı bazı özellikler» nelerdir? Parti örgütleri hangi «klik çıkarları»nı dikte etmekteydi? Bugün Sovyetler Birliği'ndeki revizyonist eğilimin geçmişini bu soruların ışığında kabaca ortaya koymaya çalışacağız. Burada hemen bir kez daha belirtelim ki, bir sosyalist ülkede «revizyonizm ortaya çıkamaz» gibi bir anlayıştan kaynaklanan sorunu idealleştirme ve revizyonizm ile kapitalizmi mekanik bir şekilde birbirine bağlamadan kaynaklanan «revizyonizmin iktidarı burjuvazinin iktidarıdır» şeklindeki görüşlere bundan önceki bölüm ve kesimlerde yeterince cevap verildiği için bunları bir daha tekrar etmeyecek, Sovyetler Birliği somutunda tarihsel olarak olayların nasıl geliştiğini ve nereye vardığını kabaca ortaya koymaya çalışacağız.

Sovyetler Birliği'nde savaş dönemi koşullarıyla bugünkü revizyonist eğilimi açıklamaya çalışmak eksik ve yanlıştır. Savaş dönemi koşulları bir sosyalist ülkede revizyonizmin var olabilmesinin koşullarını oluşturan kapitalizmin ekonomide ve insan bilincindeki kalıntılarını şu ya da bu yönde (ama olumsuz olarak) etkilemişlerdir. Ki, zaten yukarıda revizyonizmi canlı tutmaya çalışan bir kapitalist-emperyalist kuşatmanın varlığından bahsetmiştik.

Sovyetler Birliği'nde II. Dünya Savaşı'nda Faşist Alman saldırısının hemen başlangıcında *Savaş Komünizmi* sistemine geçilerek partinin daha önce birlikte

yürüttüğü *Askeri ve Politik Önderlik* birbirinden ayrılarak Parti çalışması *Askeri Mücadele'ye* tabî kılınmıştır. Stalin'in daha önceden tespit ettiği Sovyet toplumunun manevi ve siyasal birliği, savaş dönemi sırasında Sovyet vatandaşlarının emperyalist saldırı ve faşist işgal karşısında *Sosyalist Anavatanın Savunulması*'ndan yana tavırlarıyla doğrulanmıştır.

Savaş dönemi sırasında askeri önderliğin ön plana çıkması ve savaş komünizmi sistemi, parti organlarının politik önderlik organları, mücadeleci ve öz-insiyatiften kaynaklanan örgütler olma durumlarını bir ölçüde gevşetmiş ve ön plana geçmiş olan emir-kumanda zinciri parti örgütlerinin yetki çerçevesinde hareket etmeleri gibi bir olumsuzluğu getirmiştir.

Savaşın bitiminde Sovyetler Birliği'nde Sosyalist Anavatanın emperyalist işgale karşı savunulması başarıyla uygulanmış, ancak savaş, Sovyetlere pek çok şey kaybettirmiştir. Maddi olarak kaybedilenlerin kısa bir bilançosunu bundan önceki bölümde ortaya koymaya çalışmıştık. Bütün bu maddi kayıpların yanında çok sayıda parti militanı faşistlere karşı mücadelede hayatını kaybetmiş, partinin ideolojik ve politik çalışması bir ölçüde gevşemiştir.

Savaşın bitiminden hemen sonra savaş sırasında sosyalist anavatanın savunulması için olağanüstü fedakarlıklara katlanan kitleler, savaşın alıp götürdüklerinin farkına varmışlar ve bunların kısa zamanda yerine konmasını istemişlerdir.

Savaş sırasında «B» grubunun geliştirilmesi -en azından eski düzeyde tutulması- için çalışmalar yapıldığından bu alandaki eksiklik kendisini her şeyden önce KONUT sorununda ortaya koymuştur. Ağır sanayinin büyük bir kısmının kurulu olduğu bölgelerin işgalde tahrip görmesi, bu bölgedeki kolhoz ve sovhozların çok büyük bir kısmının yıkılmış bulunması, MTS'lerin dağılması, partinin EKONOMİNİN YENİDEN ONARILMASI olarak ifade edebileceğimiz politikasına çok büyük önem yüklüyordu. Çünkü, savaş bir yandan ekonomiyi tahrip etmiş, bir yandan da partinin ideolojik ve

politik çalışmasını zayıflatmıştı. Savaşın bütün yükünü omuzlarında taşıyan kitlelerin, savaşın tahrip ettiklerini onarmanın yükünü de omuzlarında taşımaları gerekiyordu.

PARTİ, yeniden onarma planı gereğince öncelikle KIZIL ORDU'nun bu işte kullanılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu dönem boyunca KIZIL ORDU askerleri demiryollarının yapımı, yolların ve enerji kaynaklarının onarılması işinde kullanılmışlar, bu bölgedeki büyük nüfus kaybının (savaşta ölenler ve doğuya göçenlerden ortaya çıkmıştır) giderilmesi ve kolhozların yeniden kurulabilmesi için KIZIL ORDU askerlerine bir defaya mahsus olmak üzere ve yerleşmek kaydıyla toprak ve araçlar verilmiş, kolhozların bireysel mülkiyetlerinin kapsamı genişletilmiştir.

Bu dönem içerisinde «bireysel teşviklerin artırılması» ve «tüketim malları sektörünün» geliştirilmesine ağırlık verilmesi gibi görüşlerin parti örgütleri içerisinde tartışılması bu dönem içerisinde kabaca iki çizginin varlığını göstermektedir: Birincisi; tüketim malları sektörünün gelişmesine üretim araçlarınınkine göre daha ağırlık verilerek halkın et, süt, yumurta vs. ihtiyacı büyüyen miktarlarda karşılanarak ve kolhozların özel mülkiyeti içinde olan alanın ve maddi teşviklerin geliştirilmesi ile savaşın yaralarının daha çabuk sarılması; İkincisi, tüketim meselesine önem vermekle birlikte, Üretim araçları üretimi'nin sosyalist birikim ve genişletilmiş yeniden üretim için gerekli olduğu unutulmamalıdır. Maddi teşvikler ve kolhozlardaki özel mülkiyete dahil kısımlar bir defaya mahsus olarak genişletilebilir. Tüketim araçları sektörünün gelişmesi üretim araçlarınınkinden bağımsız bir şey değildir.

Yukarıda kabaca ortaya koymaya çalıştığımız görüşler daha sonraları kendisini «ekonomi reformunda» açık olarak karşımıza koyacak görüşlerin belirtileridirler.

Emperyalist saldırıya ve faşist işgalin ortadan kaldırılmasına karşı zaferin hemen ardından yıkılanın yerine yenisini koymada da Sovyet vatandaşları ve Par-

tinin çizgisi zafer kazandı. Ancak gerek savaş sırasında, gerek savaşın sonunda ekonominin onarılması döneminde parti saflarında «vurdumduymazlık», «biz her şeyi yaparız» şeklinde özetleyebileceğimiz bir gevşeme ortaya çıktı. Bu durumu Malenkov şöyle belirtmektedir:

> «Bugün için, aşağıdan özeleştiri ve eleştirinin gelişmesi için çaba sarfetmek ve hatalarımızın eleştirilmesinin geliştirilmesini engelleyen, eleştiriyi bastıran ve eleştiriyle misilleme ve koğuşturmalarla karşılık veren kimselerle Partimizin en amansız düşmanları olarak mücadele etmek, özellikle önemlidir... Olgular bu başarıların Parti saflarında kendini beğenmişliğe, kusurunu örtmek için her şeyi tozpembe göstermeye, düşünce tembelliğine batmış darkafalı unsurların ve zafer çelenkleri üzerine yan gelip yatarak geçmiş başarıların övüncüyle geçinip gitme isteğinin ortaya çıkmasına yol açtığını göstermektedir. «Biz her şeyi yapabiliriz», «nasıl olsa her şey yoluna girer» şeklinde düşünen ve çalışmadaki eksiklik ve hataların ortaya çıkartılmasıyla örgütlerimizdeki olumsuz ve hastalıklı belirtilere karşı mücadele gibi iç açıcı olmayan işlerle uğraşmayı anlamsız bulan Parti yöneticilerine az rastlamadık.» (Aktaran, Aydınlık, Kruşçev-Brejnev Kliğinin Karşı-Devrimci Hükümet Darbesi, sy. 47-48)

Sovyetler Birliği'nde bu durum kendisini kadro seçimi ve yükselmesinde de göstermiş, Malenkov'un deyimiyle «klik çıkarları» veya «grup çıkarları» bu işte önemli bir etken olmuştur.

Nitekim daha sonra Kruşçev'in M.K. Birinci sekreterliğine seçilmesinde ve sonrasında ortaya çıkan «20 yılda komünizmi kuracağız», «et, süt, yumurta, terayağı üretiminde Amerika'ya ulaşacağız» gibi sloganlaştırılmış görüşlerin ortaya çıkması ile yukardaki durum arasındaki ilişkiyi okuyucunun kurmasının zor olmayacağı kanısındayız.

Savaş dönemi ve sonrasında ortaya çıkan «klik» veya «gruplar» özellikle Askeri ve politik liderliğin birbirinden ayrılmasının ve ideolojik ve politik çalışmanın zayıflamasının ürünleridirler. Savaş sırasında birçok başarı kazanmış ve görevlerinde üstün çaba göstermiş olanlar Parti safları içinde durumlarını sağlamlaştırırken, ideolojik ve politik formasyon konusundaki titizlik gevşemiştir. Nitekim bugün Sovyetler Birliği'nde Merkez Komitesi'nin yapısına baktığımızda buradakilerin büyük çoğunluğunun askeri önderlikten gelmekte olduklarını görmek mümkündür.

Malenkov döneminde bu olumsuzluklarla mücadelede özellikle Partinin Merkez Teftiş Komitesi'nden yararlanma yoluna gidilmiş, parti örgütü geniş kitlelerin katıldığı bir ideolojik seferberlik içine sokulamamıştır.

Bugün, Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkmış bulunan durum, burjuva ideolojisi kalıntıları, özel mülkiyetten kaynaklanan psikoloji ve ahlak türünün kalıntılarının gelişmesinin bir ürünüdür.

«Şosyal-emperyalizm» teorisyenlerinin günümüzde Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan her türlü «muhalefet hareketi»ni desteklemelerinin sosyalistlikle uzaktan yakından ilgisi yoktur.

Konuyla ilgili sözlerimizi Malenkov'la bitiriyoruz:

> «Sovyet toplumumuzda, **burjuva idelojisinin hakimiyeti için gerekli sınıf temeli yoktur ve olamaz.»**

X) *«ÜÇ DÜNYA TEORİSİ» VE ENTERNASYONALİZM*

Sosyal-emperyalizm» teorisi, daha ilk ortaya çıkışından itibaren daha önce de vurguladığımız gibi SBKP ve ÇKP arasında başlayan ve derinleşen barış, savaş, devlet ve devrim vs. meseleleri üzerindeki tartışmalarla yakından ilgilidir. Bunu ÇKP'nin Sovyetler Birliği'nde kapitalizme geri dönülüp, «sosyal-emperyalist» bir ülke haline gelmesi tespitinden önceki mektuplarda ve tartışmalarda görmek mümkündür. İşte «üç dünya teorisi» dünya tahlili ve dünya devrimi stratejisi üzerine sürdürülen tartışmaların içinden gelişip ortaya çıkmış ve sistemleşmiştir.

«Sosyal-emperyalizm» teorisinin bundan önceki bölümlerde ele alarak eleştirmeye çalıştığımız çeşitli yönleri konusunda ortak görüşleri savunan ÇKP ve AEP; ÇKP'nin formüle ettiği «üç dünya teorisi» konusunda AEP 7. Kongresi'nde ve sonrasında AEP'nin bu «teori» ye karşı çıkmasıyla birlikte uluslararası sosyalist hareket içerisinde yeni bir bölünmenin ortaya çıkmasına neden olmuşlardır.

Dünyada ve ülkemizde «üç dünya teorisi» üzerinde yoğunlaşan tartışmalar içerisinde bu «teori»nin çeşitli yönleri üzerinde durulmuş, birçok noktada bu «teo-

ri»nin karşı-devrimci niteliği sergilenmiştir. «Teorinin mihenk taşı pratiktir». Bu unlü marksist önerme doğruluğunu birkez daha kanıtlamış, ulusal ve uluslararası platformda proletarya ve onun öncülüğünde ezilen halkların kurtuluş mücadelesi «üç dünya teorisi»nin gerici, karşı-devrimci niteliğini açığa çıkarmıştır. AEP'nin bu «teori»ye karşı çıkışı özellikle böyle bir gelişmenin sonucu olmakla birlikte, bu karşı çıkış içerisinde bu «teori»nin «sosyal-emperyalizm» tespiti ile ilişkisi gözardı edilmiştir. Konunun bu yanına girmeden önce «üç dünya teorisi»nin dünyayı ve devrimi nasıl gördüğünü bir kez daha hatırlatmakta yarar vardır. Çünkü bu bakış açısı kavranmadan ve eleştirisi yapılmadan onun «sosyal-emperyalizm» ve «iki süper devlet» tespitleriyle olan ilişkisi kavranamaz.

İsminden de anlaşılabileceği gibi «üç dünya teorisi» dünyayı üç kesime ayırmaktadır. Bunları da şöyle ortaya koymaktadır:

> «Bu tahlile göre, ABD ve Sovyetler Birliği Birinci Dünyayı; Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle dünyanın diğer yerlerindeki gelişmekte olan ülkeler ÜÇÜNCÜ DÜNYAYI; Avrupa'nın gelişmiş ülkeleriyle Japonya, Kanada ve Avustralya gibi diğer gelişmiş ülkeler ise İkinci dünyayı oluştururlar.» (Mao Zedung'un Üç Dünya Teorisi Dünya Devrimine Işık Tutuyor; Aydınlık sayı, 78, sy. 16)

Bu kesimlerin durumları şöyle tespit edilmektedir:

1) Birinci dünyayı oluşturan iki süper devlet, dünya hegemonyası için şiddetli bir rekabet halindedirler. Bu iki en büyük emperyalist arasındaki çelişmeler uzlaşmazdır. İki süper devlet günümüzün en büyük sömürücü ve zalimleri, emperyalist sistemin temel dayanaklarıdırlar. Onlar, yeni bir dünya savaşının kaynağıdırlar.

2) Üçüncü dünyayı oluşturan ülkeler, emperyalist sömürü ve baskı altındadırlar. Bu ülkelerin büyük çoğunluğu siyasi bağımsızlığını kazanmış olmakla birlikte, iktisadi bakımdan emperyalizme bağımlıdırlar. *Üçüncü dünya, devrimin temel gücü, tarihi ilerleten başlıca güçtür.* İkinci Dünya savaşından bu yana bağımsızlığına kavuşan Üçüncü Dünya ülkelerinin çığ gibi büyümesi, dünya çapındaki siyasal mücadele alanında büyük bir gücün olusmasına yol açtı. Üçüncü dünyanın doğuşu ve güçlenmesi, denebilir ki, son çeyrek

yüzyılın en önemli olayıdır. Çünkü, *dünyanın geleceğini tayin eden gelişme budur.*

3) Bu iki dünya arasında kalan, İkinci Dünyanın gelişmiş kapitalist ülkeleri, çeşitli ölçülerde süper devletlerden birinin ya da ötekinin tehdidi altındadır. İkinci Dünya ülkeleri, gerek Üçüncü dünyanın mücadelesi gerekse iki süper devletin üzerindeki baskısı sonucu, *gelişmekte olan ülkelerle eşit ilişkiler kurmaya yöneliyorlar. İkinci Dünya ülkelerinin* emperyalist oldukları bir gerçektir. Ama, bu ülkelerin aynı zamanda iki süper devletin baskısı altında bulundukları ve dünya hegemonyası için hegemonya yürütemeyecek durumda oldukları da bir başka gerçektir. İkinci dünyanın süper devletlerin hegemonyacılığına karşı mücadelesi, proletaryanın mutlaka hesaba katması gereken yedek güçtür.

Bütün bu güçlerin ve durumların ortaya konmasının ardından«üç dünya teorisi» dünya devrimi stratejisiyle ilgili olarak şunları söylemektedir:

> «Bugün dünya proleter devriminin düşmanları iki süper devlettir. Birinci, İkinci ve Üçüncü Dünya ülkelerinin işçi sınıfından oluşan uluslararası proletarya, iki süper devlete karşı dünya birleşik cephesinin önderidir. Üçüncü dünya ülkeleri ve halkları bu birleşik cephenin temel gücüdür. İkinci dünya, iki süper devlete karşı kazanılacak bir ara güç durumundadır... «Devletler bağımsızlık, milletler kurtuluş, halklar devrim istiyor.» (agy. sy. 17-19)

«Üç dünya teorisi» kendisini «üçüncü dünyanın doğması» ve «Sovyetler Birliği'nde kapitalizme dönüşle birlikte dünyada bir sosyalist kampın varlığının da ortadan kalkması« (!) üzerine temellendirmektedir. Yukarıda kısaca aktardığımız dünya ayırımında her şeyden önce birincisi, çağımızın kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olması gerçeği; ikincisi, buna bağlı olarak ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarına ve sınıflara bağlı olarak ele alınabileceği; üçüncüsü, demokratik görevlerle ilgili mücadelenin proletaryanın demokrasi mücadelesine bağlı olarak ele alınması gerekliliği; dördüncüsü, proletaryanın enternasyonal görevleri reddedilmektedir.

«Üç dünya teorisi» çağımızın kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olması gerçeğini reddetmektedir. Çün-

kü, bu «teori»ye göre «tarihi ilerleten başlıca güç», «dünyanın geleceğini tayin eden gelişme» ÜÇÜNCÜ DÜNYADIR. Marksizme göre ise yazılı tarih sınıf mücadeleleri tarihidir ve kapitalizmden sosyalizme geçiş çağının bir başka şekilde ifadesi de proletarya devrimleri çağıdır. Üçüncü dünya diye ifade edilen ülkelerle ilgili olarak şu soruları sormak gereklidir? a) Şu «bağımsızlık isteyen» devlet hangi sınıfın devletidir? b) Şu «kurtuluş isteyen millete hangi sınıf önderlik etmektedir? Üçüncü dünya ülkeleri denilen ülkeler sosyalist ekonomiyi örgütlemiş ya da örgütlemekte olan ülkelerden ilkel komünal üretimin bile bulunduğu ülkelere kadar, proletarya diktatörlüğünün bulunduğu devletlerden, faşist devletlerin bulunduğu ülkelere kadar her şeyi içine alan bir aşure çorbasından başka bir şey değildir.

Bir ulusal hareketin emperyalizme darbe vurma özelliğini yani onun ulusal kurtuluş niteliğini, sosyalistler proletaryanın çıkarları açısından değerlendirirler. «Üç dünya teorisi» ise onun emperyalizme darbe vurma özelliğini salt ulusal yanıyla ele almakta ve şu soruyu sormamaktadırlar: Şu bağımsızlık ve milletlerin kurtuluş talebinin başını çekenler, proletaryanın köylüleri ve diğer sömürülen kitleleri devrimci bir ruhla eğitip örgütlemesine izin veriyorlar mı, vermiyorlar mı? Bu sorunun cevabının olumlu olup olmaması «üç dünyacılar» için hiç de önemli değil. Bu anlamda, emperyalizme, sistem olarak darbe vuruyorlar mı, vurmuyorlar mı? Ama «üç dünya teorisi» bize, İran'da faşist Şah rejimini, Şili'de faşist Pinochet rejimini görmememiz gerektiğini, bu ülkelerin «Üçüncü dünya» ülkeleri olduğunu söylüyor.

Proletaryanın bağımsızlık demokrasi ve sosyalizm mücadelesi veren yarı-sömürge, sömürge ülkelerdeki mücadelede yer alması ve onun öncülüğünü yapması gereklidir. Proletaryanın bağımsız sınıf tavrı bir yanda emperyalizme karşı mücadeleyi yürütmek bir yanda da ulusal dar görüşlülükle savaşmaktır. Sorunun bir tek yanını ele almak yanlıştır. Çünkü eğer proletaryanın çıkarları açısından meseleye yaklaşmaz ve her ulusal hareketi desteklersek proletaryanın demokrasi mücade-

lesini gözardı etmiş oluruz. Bundan dolayı «üç dünya teorisi» ulusal hareketlerin emperyalizme karşı olma özelliğini proletaryanın çıkarları açısından ele almayıp, proletaryanın çıkarlarını ulusal hareketlere tabi kıldığı içindir ki, sosyal-şoven bir bakış açısını öne sürmektedir. Çünkü, bu «teori»ye göre, Proletarya birleşik cephesini kurmak için sadece kendisi değil bütün milleti -yani işbirlikçiler de dahil herkesi- yanına alacaktır!!! Hep birlikte «halkların siyasal bağımsızlıklarını pekiştirmek ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak» için emperyalizme karşı savaşacaklardır. Kısacası bu «teori» şunu ileri sürmektedir; proletarya «iki süper devlet»in burjuvazisinin sömürüsüne karşı kendi ülkesinin «burjuvazisi» ile -ya da diğer gericileriyle- ittifak kurarak her şeyden önce şunu istemelidir: Başkası sömüreceğine beni «kendi burjuvazim» sömürsün!!

«Üç dünya teorisi»nin çıkış noktası olarak belirtilen «sosyalist kampın ortadan kalkması tespiti» tamamen subjektif bir değerlendirmedir ve yanlıştır. Çünkü sosyalist kamp subjektif değil objektif bir gerçeklik olarak; yani, pazar olarak, siyasi üst-yapı olarak, vs. varlığını korumakta ve objektif olarak güçlenmektedir. Ancak subjektif olarak uluslararası sosyalist hareketteki bölünmenin bir ürünü olarak güçsüzmüş gibi ya da yokmuş gibi gösterilmeye çalışılmaktadır.

Üçüncü dünya ülkeleri, «siyasi bağımsızlıklarını pekiştirmek ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak istemektedirler», «Üç dünya teorisi» bununla ilgili hangi yolu önermektedir? Bu «teori»ye göre çoğunlukla siyasi bağımsızlıklarını kazanmış bu ülkeler «yeni ekonomik sistem»i kuracaklardır. Yani emperyalist-kapitalist kampı dağıtacak ve onun yerine «yeni ekonomik sistemi kuracaklardır». Bu «teori»ye göre bir sosyalist pazar yoktur ve üretim ilişkilerinin durumu hiç önemli değildir. «Üçüncü Dünya ülkeleri» kendi aralarında hammadde, teknoloji, işgücü, vs. konusunda emperyalizme karşı tam bir işbirliği yaratarak milli ekonomilerini geliştireceklerdir. Birleştikleri için emperyalistlere yaptıkları ticarette daha güçlü olacaklar ve milli ekonomilerini

güçlendirerek ekonomik bağımsızlıklarını kazanırken her şeyden önce kendi aralarında birleşmekten başlayan siyasi bağımsızlıklarını geliştirmeye girişeceklerdır. Bu konuda onların «iki süper devlet»e karşı mücadelesi ve bu devletlerin İkinci Dünya üzerindeki baskısı yüzünden, AET, Japonya gibi «gelişmiş kapitalist ülkeler» ya da bir başka deyişle «az emperyalist» ülkeler kendilerine yardımcı olarak «eşit ilişkilere gireceklerdir» !!!. İşte kurtuluşun yolunu dünya proletaryasına ve ezilen halklarına «Üç dünya teorisi» böyle sunmaktadır!

4) Dünyanın bir taraftan emperyalist olduğunu söylemek, bir yanda da «üçüncü dünya ile eşit ilişkilere girmeye yöneldiği» tespitini yapmak arasındaki ilişkiyi anlamak mümkün değildir. Bu anti-leninist tespit, emperyalizmi hoş gösterme, yeni-sömürgecilik yöntemlerini aklamadan başka bir şey değildir. Kökeninde de emperyalizmi bir dış siyaset sistemi olarak ele alma yatmaktadır. Özellikle Afrika'da halkların emperyalizme karşı mücadelelerinin önünde 2. Dünya ülkeleri dikilmektedirler. Örneğin Zaire'de Fransa, Belçika gibi «eşit ilişkilere yönelen» 2. Dünya ülkeleri bu teorinin anti-marksist ve karşı-devrimci yüzünü ortaya koyan örneklerden sadece birisidir.

Yeni-sömürgecilik ilişkilerinin de yardımıyla «üç dünya teorisi» ekonomik olarak serbest rekabetçi dönemin «özgür» ve «eşit» ilişkilerini arayan küçük-burjuva sosyalizminin bir başka şekilde ifade edilmesinden başka bir şey değildir.

Bu «teori» halkları devrimden vazgeçmeye, kendi burjuvazisi ile milli ekonomilerini güçlendirmeye çağırmakta, ulusal kurtuluş savaşlarını emperyalizmin güdümüne sokmaya uğraşmaktadır. Her şeyden önce şu sorunun cevabını araştırmalıyız: «Yeni ekonomik sistem» ile kastedilen, dünyada sosyalist ekonominin inşaası için işbirliği midir? Bunun böyle olmadığı cok acık. Önerilen, proletaryanın burjuvazinin kuyruğuna takılmasıdır.

«Üç dünya teorisi» dünya devrimini «iki süper devlet» arasında çıkacak bir savaşa bağlamış ve buna bağ-

lı olarak stratejisini kurmuştur. Bu noktada AEP ve ÇKP arasında başlayan tartışmalar sorunu aydınlatıcı olmuştur. Bu «teori»ye göre «iki süper devlet» arasında süregelen mücadelede «kapitalizmin eşitsiz gelişim kanununun bir sonucu» olarak ABD emperyalizmi gerileyen emperyalist güç, «Sovyet sosyal-emperyalizmi» ise «ilerleyen emperyalist güçtür» ve bu «iki süper devlet arasındaki çelişkiler gün be gün keskinleşmektedir». «Dünya savaşının kaynağı» olan bu güçler arasındaki «savaş devrimi getirir». Öyleyse ne yapmalıdır? Savaşan iki tarafa karşı kazanılabilecek unsurları savaşa karşı olanların yanına çekerek proletaryanın mevzileri korunmalı ve geliştirilmelidir. Bunu bir başka şekilde ifade edersek «İki süper devlet»e karşı «ikinci dünyayı» yanına çekerek «Üçüncü dünya» sosyalizmin mevzileri olan -bu teoriye göre proletarya diktatörlüğünün bulunduğu- ülkeleri korumalı ve emperyalizme karşı sosyalizmin mevzilerini geliştirmek için ileri atılmalıdır.

Bu, leninist barış içinde birlikte yaşama politikasının, savaş ve barış meselesinin reddidir ve savaş kışkırtıcılığı «teori»sidir. Nitekim ÇKP'nin Afrika'daki ulusal kurtuluş hareketleriyle ilgili pratiği bu yargımızı doğrulamaktadır.

«Üç dünya teorisi» konusunda AEP ve ÇKP arasında başlayan tartışmalarda ÇKP, bu mantığını desteklejebilmek için Lenin'in ve özellikle Stalin'in emperyalist savaşta «Sosyalist anavatanın savunulması» ve «sosyalizmin mevzilerinin geliştirilmesi» için hayata geçirdikleri taktikleri örnek göstermekte ve kendilerinin bunu «DÜNYA DEVRİMİNİN STRATEJİSİ» olarak geliştirdiklerini öne sürmektedir. Dünyadaki mücadelenin belirli bir durumuyla ilgili taktikleri bir strateji olarak öne sürmekle Lenin'in ve Stalin'in görüşlerini ÇKP tahrif etmekte ve kendi anti-leninist ve karşı-devrimci teorisine «dayanak» olarak göstermektedir. «Üç dünya teorisi»ne karşı çıkanlar her şeyden önce; Lenin ve Stalin'in ortaya koyduğu ve ÇKP'nin «Üç dünya teorisi» ile gözardı ettiği İKİ KARŞIT SİSTEM, SOSYALİST VE KAPİTALİST SİSTEM ARASINDAKİ ÇELİŞKİ'de sözü

edilen sosyalist sistemin karşısında «iki süper devlet»i «baş düşman» olarak gördüklerine göre, sosyalist sistemin varlığını kabul etmekle birlikte «sosyal-emperyalizm» teorisi ve buna bağlı olarak getirilen Doğu Avrupa Ülkeleri ve diğer bazı sosyalist ülkelerin durumuyla ilgili olarak sosyalist kampı subjektif görüşlerine dayanarak bölmekte ve karşı karşıya koymaktadır. Bu noktada savaş ve barış meselesinde ÇKP'nin karşı-devrimci «üç dünya teorisi»ne karşı çıkılırken sosyalist sistem subjektif olarak bölünüp birbirinin karşısına konulduğu için onun enternasyonalizme taban tabana zıt sosyal-şoven çizgisinden kurtulunmamış olmaktadır. Çünkü sorun «sosyal-emperyalizm» teorisi'nde yatmaktadır.

Sosyalist sistemin varlığını savunmak her şeyden önce objektif bir gerçekliğin propagandasını yapmak ve enternasyonal görevleri yerine getirmenin bir parçasıdır. Bugün sosyalist sistem içerisindeki ülkelerin bölünmüşlüğü ve revizyonizmin etkinliği yüzünden (bu sistem içerisinde ÇKP «sistemin varlığı ortadan kalkmıştır» demekte, AEP «sistemi sınırlamakta ve karşı karşıya koymakta», SBKP ise sistemin bu durumunda hâlâ *sistemi «zirve»nin temsil ettiğini iddia etmektedir)* bu durumu emperyalistler ve işbirlikçileri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadırlar. Bugün sosyalist sistem içindeki ülkelerden her biri emperyalist saldırı tehdidi altındadırlar. Bu noktada sosyalistlerin görevlerinden birisi de sosyalist ülkeler aleyhine iftira, karalama kampanyası yapanlara karşı çıkmaktır. Çünkü böyle bir yol seçilmeksizin proletarya ve ezilen halklar üzerinde burjuvazinin anti-komünist ve şoven etkisini kırmak mümkün değildir. Bu konuda Dimitrov şunu söylemektedir:

> «Sosyalist ülkeler aleyhine iftira ve karalama kampanyası yapanlara karşı çıkmak gerekir. Canı gönülden ve azimle sosyalist ülkelerden yana çıkılmadan, değil sosyalist, namuslu bir demokrat bile olunamaz.»

Sosyalist ülkeler, proletaryanın gerçek anavatanıdırlar. Eğer yukarıda belirttiğimiz bir tavır olmazsa emperyalist devletlerin sosyalist ülkelere saldırması ve ona

savaş açması halinde uluslararası proyetarya buna, proletarya diktatörlüğü ve sosyalist ülkelerle ittifak sloganı altında cesur ve kararlı kitle eylemleriyle ve emperyalist hükümetleri devirmek için savaşarak nasıl karşılık verebilir?

«Sosyal-emperyalizm» teorisyenleri «Sovyet-sosyal-emperyalizmi» diyerek proletaryanın ve tüm emekçilerin iktidar organlarından SOVYETLER'i emperyalist ve hatta faşist ilân ederek anti-komünizm propagandası yapmaktadırlar. Bu bağışlanmaz gafletin hesabını dünya proletaryası ve ezilen halkları mutlaka soracaklardır.

Bazıları Sosyalist sistemin varlığını savunmayı «revizyonizmi savunma» olarak adlandırırken, bazıları da sosyalist sistem içerisinde ortaya çıkan ve uluslararası bir fenomen olan revizyonizmin şu ya da bu varyantını eleştirmeyi «sosyalist ülkelere düşmanlık» olarak adlandırmaktadırlar. Birinciler revizyonist bir teori olan «sosyal-emperyalizm» teorisini savunurlarken bu iddialarını öne sürebilecek kadar tutarlı değillerdir. İkinciler için ise Çin devriminin kazançlarını savunma gibi bir gayret yerine inkâr edebilme gayretleri söz konusudur. Bu da onların, «sosyalist ülkelere düşmanlık» suçlamasını öne sürebilecek kadar tutarlı olmadıklarını göstermektedir. Her iki iddianın da birleştikleri bir nokta vardır: «İMAN» Onlar ya marksizm-leninizmi savunmadan da enternasyonalist olunabileceğini kabul etmektedirler, ya da uluslararası platformda hakim olan revizyonizmin iki kutbundan birinin çizgisinin doğruluğuna «iman» etmişlerdir.

Kapitalizme ve onun asalaklığını gösteren emperyalizme karşı; Sosyalist Ülkeler proletaryası, metropol ülkelerdeki proletarya ve proletarya öncülüğündeki yarı-sömürge, sömürge halkların birliğini sağlayabilme yolunda, uluslararası sosyalist hareketin içinde bulunduğu bunalım ve parçalanmanın içinden çıkabilmenin ve tek tek ülkelerde proletarya devrimini başarıya ulaştırabilmenin yolu: her türden oportünizme karşı Marksizm-

leninizmin ana ilkelerini savunmak ve oportünistlerin teorik hatalarını tahlil ederek gerçek yüzlerini açığa çıkarmak suretiyle, proletarya devriminin pratik çabalarını tamamlamaya çalışmaktadır.

> «Asıl olan enternasyonalciliği ilân etmek değildir, en güç zamanda bile fiilde enternasyonalci olmayı bilmektir.» (V. İ. Lenin, Nisan Tezleri, Sol Y. sy. 70)

KURTULUŞ

Kürdistan Tarihi ve Kürt Ulusal Hareketleri Üzerine Bir Yaklaşım

C) İRAN'DAKİ HAREKETLER

Kürdistan'ın Osmanlı ve İran devletleri arasında paylaşılması ve iki sömürgeci devletin egemenlikleri altındaki bölgelerde Kürt halkına karşı uyguladıkları politika, sürekli tepkilerle, silahlı direniş ve ayaklanma hareketleriyle karşılık görmüş ve Kürt hareketleri bazen her iki bölgeyi de kapsayan bir niteliğe bürünmüşlerdir. Şeyh Ubeydullah'ın başını çektiği Kürt ayaklanması, hem İran, hem Osmanlı devletlerine karşı olmuştur.

20. yüzyılın başlarında, İran'da, Şahlığa karşı mücadele eden güçler (Meşrutiyeti savunanlar) Rusya'nın, şahlığı desteklemesi üzerine yenilgiye uğradılar. Çarlık Rusya'sı, İran'ın kuzeyinde Azerbaycan'da askeri kuvvetler bulunduruyordu. Osmanlı kuvvetlerinin 1914 yılında İran'a asker yollamaları ve Tebriz'i işgal etmeleri üzerine, Rus kuvvetleri, İran ordularıyla birlikte Osmanlı güçlerine karşı savaştı. Osmanlıların geri çekilmelerinden sonra, Kürtlerin yaşadıkları bölgeler, Rus askerlerinin saldırısına uğradı.

Rus askerlerinin işgaline, Şıkakan aşiret liderleri, İsmail Ağa (Simko) ve Ömer Han üç bin kişilik bir kuvvetle karşı koydular. Silahlı çatışmalar, Kürtlerin yenilgisiyle sonuçlanınca, Kürt savaşçıları Urmiye gölünün batısında bulunan ve Osmanlı-İran sınırına paralel olarak uzanan dağlara çekilmek zorunda kaldılar. Mingur

ve Mameş aşiretlerinden oluşan silahlı Kürt grupları, Mehabad bölgesinde yine Rus askerlerine karşı direndiler. Ancak onlar da yenilince, dağlara çekildiler. 1917 Ekim Devriminden sonra, Rusya'nın ateşkes imzalayıp Azerbaycan'dan çekilmesi üzerine, çatışmalara sahne olan bölgede Kürtlerin dışında, Asurlular ve Azeriler ile diğer hıristiyan dininden azınlıklar başbaşa kaldılar. Ayrıca bölgede bazı Osmanlı birlikleri de bulunuyordu.

1 — SİMKO HAREKETİ

Hakkari bölgesinde kendi başlarına buyruk bir biçimde yaşayan Asurlular, patrikleri ve liderleri olan Mar Şemun yönetiminde, İran'ın Selmas ve Urmiye ovalarına yerleştiler. Onların göçleri, 1915 yıllarında başta Ermeniler olmak üzere diğerf hıristiyanlara karşı uygulanan baskı ve zulüm nedeniyle olmuştur. Burada ayrıca kendi aşiretlerine bağlı olan güçlerin de içinde yer aldığı, hıristiyan bir topluluk bulunuyordu. Bölgede, kısa bir süre sonra, Kürtlerle bu güçler arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi. Çünkü bölgeye gelen bu güçleri, Kürtler, kendileri için bir tehlike olarak görüyorlardı. Sürtüşmelerin yoğunlaşması ve çatışmalara dönüşmesi kaçınılmazdı.

Bölgedeki en güçlü aşiret olan Şıkakan'ların lideri Simko, Mar Şamun'la Kürtler ve Asurlular arasında bir ittifak oluşturmak için toplantı düzenledi. Tartışmalar sırasında çıkan silahlı çatışma sonucu Mar Şemun ile adamları öldürüldüler. (Bu olayda Osmanlıların parmağı olduğu söylenmektedir). Bundan sonra, Osmanlılardan destek gören Simko, Kürtleri toparlayarak Asurlular'a karşı saldırıya geçti. Kanlı çarpışmalar sonucunda da Asurlular, büyük bir yenilgiye uğrayarak Güney İran'daki Hemedan şehrine çekilmek zorunda kaldılar.

Simko'nun gücünün büyümesi üzerine, İran devleti, onun bölgedeki otoritesini tanıdı ve kendisini vali olarak tayin etti. Ancak İran hükümetinin bölgeye memur tayin etmeye kalkışması ve özellikle bu arada bağımsız bir Kürt devleti kurma fikirlerinin de gelişmesi üzerine, İran güçleriyle Kürt kuvvetleri arasında çarpış-

malar başladı. 1921 yılında, Simko'nun liderliğindeki Kürt savaşçıları, Mehabad bölgesinde 600 kadar İran jandarmasını ve Amerikan misyoner heyetini yok etti. Ama, daha sonraları Azerilerin de yardımıyla Şah'ın kuvvetleri, Simko'nun güçlerini, Türkiye sınırlarına kadar geri çekilmek zorunda bıraktırdı. Simko, mücadelesi bırakmadı ve 1930 yıllarına kadar İran güçlerine karşı direndi. İran hükümeti Eşneviye'de yetkililerle görüşmeye gelen Simko'yu tuzağa düşürerek, başlarına bela kesilen bu Kürt liderlerini ortadan kaldırmayı başardı.

1920'lerden itibaren Kürdistan'ın kesin bir kontrolünü sağlamak için bölgenin tüm önemli yerlerine askeri güç yığan İran Şahlığı, aşiret liderlerini de Kürdistan'dan sürdü. Kürtçe yasaklandı. Ve Fars dili mecburi kılındı. Hatta Kürtlerin giydikleri milli kıyafetler bile ortadan kaldırılmak istendi.

1937 yılında Kürdistan'ı aralarında paylaşan Irak, İran ve Türkiye devletlerinin temsilcileri, İran'ın başkenti Tahran'ın Sadabat sarayında bir antlaşma imzaladılar. Bu antlaşmayla (Sadabat Antlaşması), o güne kadar Kürt direnmelerine karşı yaptıkları ittifakları, ortak tavır alışları resmileştirdiler. (14)

2 — 1946 MEBAHAD KÜRT CUMHURİYETİ

II. Dünya savaşı yıllarında, Ağustos 1941'de, Sovyet ve İngiliz orduları kuzeyden ve güneyden İran'a girdiler.

Faşistlerin saldırısı sonucu, geri çekilmek zorunda kalan Kızıl ordunun geri hatlarını, Kafkasya ve Azerbaycan ile bölgedeki yolları güvenlik altına alabilmek için, Sovyetler, İran'a asker çıkardılar. Kuzey'den İran'a giren Kızıl ordu birlikleri, öncüleri Senendec'e kadar ilerledilirse de, daha sonra Mehabad'ın kuzeyindeki Eşneviye-meyanduwab hattına çekildiler.

İran topraklarına güneyden giren İngiliz birlikleri, Güney Kürdistan'ın en güney uçlarında bulunan Kermenşah'a üslenmişti. Böylelikle Irak'a giden başlıca yolları denetimleri altına almayı planlamışlardı.

Sovyet birlikleri karşısında tutunamayan İran ordusu, güneye doğru geri çekilmek zorunda kaldı. Askerlerin silahları ve cephaneleri bölgede bulunan Kürt aşiretlerinin eline geçiyordu. Mehabad'da Sovyet birlikleri olmamasına rağmen, İran bölgedeki otoritesini kaybetti. Bu arada İran Şahı tarafından sürgüne gönderilen aşiret liderleri de ülkelerine dönmeye başladı. İran Kürdistan'ında görülen bu «özgürlük ortamı», kısa süre içinde önemli gelişmelere yol açtı. Kürtçe gazete ve dergiler çıkarmaya başladı, örgütlenme çalışmaları hızlandı.

16 Eylül 1942'de Mehabad'da Komel örgütü kuruldu. (15). Örgütün kurucuları arasında Güney Kürdistan'daki Hevî örgütünü temsil eden yüzbaşı Mir Hac da bulunuyordu. Örgütün kurucuları, Kürt toplumunun değişik kesimlerinden gelmişti. Örgütün ilk toplantısında gizli bir derginin çıkarılmasına karar verildi. Birkaç hafta sonra «Niştîman» (Vatan) adlı dergi yayınlandı. Komel, kısa süre içinde gelişti. Özellikle Kadı Muhammed'in (16) örgüte üye olmasıyla, örgütün gücü ve etkinliği daha çok arttı. «1944 yılına girilmesiyle birlikte 'Komel' örgütünün propaganda faaliyetleri genişleyerek, Kürdistan'ın Kuzey bölgesinde, Mehabad yakınlarında bulunan tarafsız bölgeye ve Sovyet denetimindeki bölgede de Sovyet sınırına kadar yayıldı.» «1945 yılına girildiğinde, artık bütün aşiret liderleri ve sıradan yurttaşlar da büyük bir sayı 'Komel' örgütünün üyesi olmuştu.» (W. Aegleton, Mehabad Kürt Cumhuriyeti, s. 89-90)

Kısaca, Komel örgütü toplumun değişik sınıf ve tabakalarından gelen insanlardan oluşmuştu. Henüz Kürt toplumunda sınıfsal örgütlenme gelişmemişti. Komel örgütünün bu yapısına rağmen, ulusal ve demokratik bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Sovyetler Birliği, o dönemde Kürtlerin durumuna kayıtsız kalmadı. İran Kürdistan'ının büyük bir bölümü, Sovyetlerin denetimi dışında olmasına rağmen, Kürt toplumundaki ulusal gelişmeleri yakından izlediler. Özellikle aşiretçi yapı ve feodal üretim ilişkilerinin hakimiyeti Sovyetleri daha çok dikkatli olmaya zorladı.

Mevcut yapı içinde ve objektif durum elverdiği kadar, Sovyetler Birliği, Kürt sorununun çözümüne yardımcı olmaya çalıştı. Bu konuda, Mehabad Cumhuriyetine gerekli yardımların yapılmadığı ve Kürt sorununa eğilinmediği şeklinde Sovyetlere yöneltilen eleştiriler, bizce temelsizdir. Araştırmalar, bunun tam tersini kanıtlamaktadır.

Mehabad Cumhuriyeti'nin ilanından önce Kürt temsilcileri, biri 1941 yılında, diğeri de 1945 yılında olmak üzere iki kez Sovyetler Birliği'ne davet edildiler. Her iki ziyarette de Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti Başbakanı Cafer Bakırof'la görüşüldü. Kadı Muhammed, iki ziyarette de Kürt heyetinin içinde yer alıyordu.

1945 yılındaki ziyarette Kürdistan'ın özerkliği duruldu. Kadı Muhammed, Sovyetlerden destek istedi. Maddi yardım ve özellikle silah verilmesi konularında Sovyetler yardımcı olacaklarını belirttiler. Bu arada Kürt öğrencilerinin Sovyet okullarında eğitilmeleri için de anlaşmaya varıldı. (Aynı yıl içinde Mehabad'da «Encumeneê Ferhenge Kurdistan û Şûrevî» kuruldu).

Bundan önce de, Kürdistan'ın diğer bölgelerindeki Kürt örgütleriyle ilişkiye geçilmişti. 1944 yılında Irak Kürdistan'ındaki «Hevi» örgütüyle bağlar sıklaştırıldı. Yine aynı yıl, Irak-İran ve Türkiye sınırlarının kesiştiği «Dılanbar» dağında gizli bir yerde, Irak, İran ve Türkiye Kürdistan'ından gelen temsilciler, kendi aralarındaki dayanışma ve işbirliği konularını tartışıp, kararlar aldılar. Toplantı sonunda imzalanan anlaşma, «Peymana Sêsînor» (ÜçSınır Anlaşması) adını taşıyordu.

1945 yılında Irak Kürdistan'ındaki mücadelenin elverişsiz bir durumla karşı karşıya kalması üzerine, Mustafa Barzani liderliğindeki Kürtler, İran'daki Kürt hareketinin somut durumu açısından Mehabad'a çekilmeyi çıkar bir yol olarak gördüler. Çünkü, hem Güney Kürdistan'da mücadeleyi sürdürmek çok güçleşmişti; hem de Mehabad'ın merkez olduğu İran Kürdistan'ında hareket, bütün bölgeleri etkilemeye başlamıştı. İlerde, Güney Kürdistan'daki ulusal hareketleri anlatmaya çalı-

şırken, konunun üzerinde tekrar duracağız. İran Kürdistan'ına geçen Barzani liderliğindeki Kürtler, Mehabad'ın askeri gücünün esas dayanağını teşkil edecektir.

«1945 yılı başlarından sonra zincirleme birtakım olaylar oldu ve bu olaylar Kürt hareketini, dönüşü olmayan bir aşamaya doğru adım adım götürdü.

«Aynı yılın Mart ayında 'Komel' örgütü, üyelerinden bir topluluk, bir opera düzenlediler. Bu öyle bir oyundu ki, konu olarak da, etki olarak da o güne kadar bir benzeri görülmemişti. Bu operanın adı Daykê Nıştiman' dı» (W. Aegleton, age. s. 100)

Daykê Nıştiman (Ana Vatan) (17) adlı bu opera, Kürtçe'nin Mehabad'da konuşulan şivesiyle yazılıp, hazırlanmıştı.

«Operanın sahneye konmasından sonra büyük bir ulusal potansiyel doğdu. Çünkü Daykê Nıştiman, dertlerini ve acılarını ilk kez temsil edildiğini gören Kürtler üzerinde derin bir etki yapmıştı. O kadar ki, opera salonu oyun sırasında dinsel törenlerin yapıldığı tapınakları andırıyordu. Seyircilerin hepsi o kadar etkileniyor ve o kadar çoşuyorlardı. Dinsel törenleri görüp de etkilenen ve sonra dini benimsemeyenler gibi birçok kimseler de bu oyunun etkisiyle bilinçleniyorlardı. Böylelerinin sayısı günden güne artıyordu. Aylarca süren temsil sırasında opera salonu sürekli dolup taşıyordu.

«1945 yılının Temmuz ayında, opera, Sovyet denetimi altındaki bölgede de gösterilmeye başlandı. Eşveniye şehrinde yapılan bu gösteri sırasında da opera çok büyük bir ilgi gördü.» (W. Aegleton, age, s. 101)

Mehabad Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve ondan sonraki gelişmelere geçmeden önce, kısaca konumuza bağlı olan İran Azerbaycan'ındaki duruma da değinmemiz gerekiyor:

Mehabad'ın kuzeyinde yer alan Doğu Azerbaycan'da Sovyet birlikleri bulunuyordu. Bölgede, Tudeh partisinin yoğun bir çalışması vardı. Özellikle Azerbaycan'lı emekçiler içinde yapılan çalışmaları Komintern'in üyesi ve eski bir bolşevik olan Cafer Peşvarî yönetiyordu.

Peşvarî İran Azerbaycan'ındaki ulusal ve demokratik hareketin önderi durumundaydı. Azerbaycan'da, özerk bir yönetim oluşturmak isteniyordu. Azerbaycan Tudeh Parti'sinin adı, Eylül 1945'de Azerbaycan Demokratik Parti'sine dönüştürüldü. Ekim ayında bölgedeki ulusal güçler harekete geçti. İran ordu kuvvetleri saldırı karşısında, Tebriz'den geri çekildi. Polis ve jandarma karakolları ele geçirildi. Tebriz işgal edildi ve jandarma le şehrin Tahran'la olan tüm bağlantılarına son verildi. 12 Aralık'ta Azerbaycan Ulusal Meclisi toplandı. Azerbaycan'ın özerkliği ilan edildi. İran bütünlüğü içinde oluşturulan bu özerk cumhuriyetin yönetimi, ilk olarak bankaları devletleştirdi, toprak dağıtımı için bir dizi kararname yayınladı. İş günü 8 saat olarak tesbit edildi. Siyasi tutuklular serbest bırakıldı. Ayrıca gönüllü örgütlenme temelinde, İran polis ve jandarması yerine, partizan gruplar kuruldu.

Ekim 1945'de Komel örgütü, *Kürdistan Demokratik Partisi*'ne dönüştürüldü. Partinin programında şu talepler yer alıyordu:

«1. İran'daki Kürt halkı, kendi yöresel işlerini yönetmekte özerkliğe sahip olacak ve İran Devleti çerçeve si içinde otonomi olacaktır.

«2. Öğretim dili ve hükümet dairelerinde resmi dil Kürtçe olacaktır.

«3. İran anayasası hükümleri gereğince derhal bir yöresel yasama meclisi kurulacak ve bu meclis tüm devlet işlerinde ve kamu hayatında denetim hakkına sahip olacaktır.

«4. Resmi görevlilerin Kürtler arasından seçilmeleri gerekir.

«5. Köylülerle toprak sahipleri arasında yasal eşitlik sağlanacak ve her ikisinin geleceği garanti altına alınacaktır.

«6. Kürdistan Demokrat Partisi, Azerbaycan halkı ve Azerbaycan'da yaşayan Asurlular, Ermeniler gibi diğer halklarla tam bir birlik ve kardeşlik gerçekleştirmek

amacıyla özel çabalar harcayacak ve bu halkları mücadelelerinde destekleyecektir.

«7. Kürdistan Demokrat Partisi, Kürdistan'ın çok zengin olan doğal zenginlik kaynaklarını işleterek Kürt halkının ekonomik ve sosyal hayat düzeyini yükseltmek için çaba gösterecek ve ticaretle tarımı geliştirmeye, sağlık ve öğrenim düzeyini yükseltmeye çalışacaktır.

«8. Kürdistan Demokrat Partisi, İran halklarının İran ülkesini bir bütün olarak geliştirmek ve kendi refahlarını gerçekleştirmek için çalışmalar yapmak gücünde olduğuna inanmaktadır.» (W. Aegleton, age, s. 144)

Sovyetler Birliği, Kürt temsilcilerinin Bakû ziyareti sırasında vermeyi vaadettiği yardımlardan olan matbaa makinesini, 1945 yılının Kasım ayında Mehabad'a gönderdi. Matbaa makinesinin gelmesinden sonra Kürtçe yayınlar çıkarılmaya başlandı. Çıkan yayınların içinde en etkili olanı, *Kürdistan* adlı günlük gazeteydi. Hem bu gazete, hem de diğer yayınlar (Hawar, Agır, Hılale-Kadın dergisi-, vb.) bölgede ulusal duygu ve taleplerin daha çok güçlenmesine ve yayılmasına yol açtı.

22 Ocak 1946 günü Mehabad'ın Çuwarçıra meydanında toplanan büyük bir kitle önünde, Mehabad Özerk Cumhuriyeti'nin kuruluşu ilan edildi.

«Kadı Muhammed, Kürtlerin artık uykularından uyandıklarını ve Kürt halkının güçlü dostları bulunduğunu söyleyerek, Mehabad Kürt Cumhuriyeti'ni, şu sözlerle ilan etti:

«Şu anda Özerk Kürt Cumhuriyeti Kurulmuştur»

«Kadı Muhammed'in bu sözleri meydanı doldurmuş olanların büyük bir sevgi gösterileriyle karşılandı.

«Kadı Muhammed ayrıca Cumhuriyetin ilan konusunda karar vermiş olan Kürdistan Demokrat Partisi Merkez Komitesine teşekkür etti.

«15 dakikadan fazla sürmeyen konuşmasında Kadı Muhammad, Sovyetler Birliği'ne de Kürtlere sağladığı maddi ve manevi destekten dolayı teşekkür etti. Ayrıca bağımsızlıklarını gerçekleştirmiş olan 'Kardeş Azerbay-

canlılar'ı da kutladı. Ve Azerilerle Kürtlerin birbirlerini destekleyeceklerini söyledi.» (W. Aegleton)

Şubat ayında bakanlar kurulu oluşturuldu ve liste Kurdistan gazetesinde yayınlandı. Kadı Muhammed, özerk yönetimin cumhurbaşkanlığına getirildi. Daha sonraları bir radyo istasyonu kuruldu. Bu arada Sovyetler Birliği'nden iki parti halinde tüfek, makineli tüfek ve tabancalardan oluşan silahlar geldi.

Bakanlar kurulunun oluşmasından sonra, Barzan Aşiretine bağlı olanların ve Cumhuriyeti savunmaya hazır diğer aşiret güçlerinin dışında, düzenli bir Kürt ordusunun kurulması için gerekli girişimlere başladı. «İlk adım olarak tayin edilen 70 subay, Kürt ordusunun çekirdeğini teşkil ediyordu. Bu subayların hemen hepsi İran ordusunda fiili görev yapıyordu. Bu subaylara yardımcı olarak da bazı assubayların komuta edecekleri 1200 kişilik bir askeri birlik de aynı sıralarda kuruldu.» (W. Aegleton, age, s. 184) (18)

23 Nisan 1946 tarihinde Azerbaycan Halk Cumhuriyeti ve Mehabad Kürt Cumhuriyeti arasında, Kürt-Azeri dostluk ve işbirliği anlaşması imzalandı. Anlaşmaya göre, her iki taraf, ekonomik, askeri vb. konularda birbirlerine yardımcı olacaklar ve İran hükümeti ile yapılacak görüşmelerde iki taraf birbirlerine danışacaklardı.

Sakız'daki İran askeri birliği, takviyeye gelen yeni güçlerle, Mehabad Cumhuriyeti'ne saldırdılar. Barzanilerle yapılan çatışmada, İran birlikleri yenildi. Ölü ve yaralıların dışında bir kısım askerde Kürtlere esir düştü. Zafer küçüktü ama, Mehabad'da yankısı geniş oldu.

Bu arada, ABD ve İngiltere, İran hakim sınıflarıyla birlikte, Sovyet askerlerinin İran'dan çıkması için yoğun bir kampanya sürdürüyorlardı. Sovyetlerin İran'da kalmasının amacını, İran petrollerini ele geçirmek olarak belirtiyorlardı.

9 Mayıs 1946'ya kadar bütün Sovyet birlikleri, İran'ı terk etti. Azerbaycan Cumhuriyeti ile, İran Hükümeti arasında görüşmeler başladı. Yapılan bu anlaşmayla,

Azerbaycan'ın özerkliği kabul edildi. Kürt Cumhuriyeti ile İran hükümeti arasında ise bazı çarpışmalar oldu. Daha sonra da, ateşkes ilan edildi. Kadı Muhammed, Tahran'a giderek, İran yetkilileriyle, Kürtlerin özerkliği sorununu görüştü.

İran'da etkili bir mücadele ve örgütlenmeyi sürdüren Parti, Tudeh'ti. Azerbaycan'daki gücü dışında, İran emekçi kesimleriyle çok yakın bağları vardı. Sovyetlerin çekilmesinden bir müddet sonra bu partiye mensup üç kişi, İran hükümetine bakan olarak atanmıştı. Tudeh'in gücü ve Azerbaycan ve Mehabad'daki durum karşısında, belirli ölçülerde taviz veren İran hakim sınıfları, saldırıya geçmek için zaman kazanmaya çalışıyorlardı.

Önceleri bazı Tudeh üyelerinin tutuklanmasıyla başlayan olaylar, hızla gelişti. Özellikle İngiliz emperyalizminin desteğiyle, kısa sürede kontrol sağlayan İran gericiliği, üç bakanı hükümetten attı, ilerici örgütler kapatıldı. Tudeh ve diğer yurtsever güçler, İran gericilerinin güçlü saldırıları karşısında dağılmak zorunda kaldılar.

İngiliz emperyalizminin sıkı bir biçimde ilişkide olduğu, güneydeki Kaşkavi ve Bahtiyari aşiretleri Azerbaycan ve Kürdistan'a karşı ayaklandırıldı. İran birlikleri, Azerbaycan Cumhuriyetinde fazla bir direnmeyle karşılaşmadan, buradaki özerk yönetime son verdi. Azerbaycan'ın düşüşü, Mehabat Cumhuriyetinde büyük bir şaşkınlık yarattı. Başlangıçta, İran saldırısı karşısında, çarpışma kararı alınmıştı, direnilecekti. Sayısı 12 bini bulan bir askeri güç İran askerlerine karşı koyacaktı. Ama Azerbaycan'daki durum, Kürtlerin kararlarını değiştirdi. Kadı Muhammed ve arkadaşları direnişten vaz geçtiler. Teslim olacaklardı. Sadece Barzani'ler teslim olmayı kabul etmeyip, Mehabad'ı terk ederek Irak sınırına doğru çekilmeye başladılar. Bu arada, yer yer Barzaniler ile İran birlikleri arasında ve İran yanlısı aşiretler arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Mehabad'ın düşüşünden sonra, Kadı Muhammed, kardeşi ve amcasının oğlu, 31 Mart'ta, Mehabad'ın Çuwarçıra meydanında idam edildiler. Nisan ayında, beş kişiye daha idam ceza-

sı verildi. Bunlar da asılarak öldürüldüler. Aşiretler silahsızlandırıldı. Tehlikeli olanları, İran'ın orta bölgelerine gönderildiler. Kürtçe'yi kullanmak yasaklandı. Kürtlerin giysileri bile zorla değiştirilmek istendi. Kısaca, Mehabad Özerk Cumhuriyetinin yıkılmasıyla birlikte, Kürtler üzerindeki baskılar alabildiğine artırıldı. Tüm direnme noktaları yok edildi. İran Hakim sınıfları, Kürdistan'ı daha güçlü bir şekilde denetlemek için bölgeye çok sayıda asker gönderdiler. (Bugün İran 3. ordusunun Mehabad'da karargahının olması, Mehabad olayının nasıl İran gericilerinin yüreğine korku saldığının bir kanıtıdır.)

1946 Mehabad Kürt Cumhuriyeti'ni kısaca bir değerlendirirsek, şu sonuçları tesbit etmek mümkündür:

Birincisi, Mehabad olayını, o dönemin koşulları yaratmış, Sovyet birliklerinin İran'a girmesi ve bölgede İran askeri gücünün denetimi kaybetmesi üzerine, Kürtler arasında, ulusal tepkiler ve örgütlenmeler, bağımsızlık eğilimleri alabildiğine yoğunlaşmıştır.

İkincisi, Komel örgütü ve daha sonra bu örgütün Kürdistan Demokrat Partisi'ne dönüşmesi, bu örgütlenmenin geniş ölçüde Kürtler arasında destek bulması, Özerk Kürt Cumhuriyeti'nin oluşumunda önemli etkiler yaratmıştır. Bu örgütlenme, o dönemin feodal ve aşiretçi Kürt toplum yapısını yansıtmış ve genellikle parti üzerinde nüfuzlu ailelerden gelenler, aşiretler ve feodal güçler etkinlik kurmuştur.

Mehabad Cumhuriyeti kurulmadan ve kurulduktan sonra, Partinin çalışmalarında ilerici bir görünüm söz konusuydu. (Özellikle propaganda faaliyetlerinde, kullanılan sloganlarda, Sovyetlere karşı tavır konusunda vb.) Ama her şeye rağmen, Azerbaycan Cumhuriyetindeki devletleştirilmeler, toprak ağalarının topraklarına el konulması ve köylülere dağıtılması gibi olaylara, Mehabad'da rastlanılmamış, Kürdistan Demokratik Partisi bu konularda herhangi bir çaba göstermemişti.

Üçüncüsü, Kürt toplumunun bu yapısı, güçlü ve sınıfsal bir temele dayanan örgütlenmeleri engellemiştir. Genel olarak Kürtler üzerindeki baskı sadece onların emekçi kesimlerine değil, hakim güçlerine de uygulanmış, bu da hem Komel örgütüne, hem de onun devamı olan Kürdistan Demokrat Partisi'ne aşiret liderlerinin, feodal ve nüfuzu olan kişilerin doluşmasını ve bu örgütlenmeleri kendi sınıf çıkarları doğrultusunda yönlendirmelerini kaçınılmaz kılmıştır. Özerk Cumhuriyetin bakanları oluşturulurken, bu feodal ve aşiretçi güçlerin durumuna göre bakanlar atanmıştır.

Açıktır ki, Kürtler arasında birlik bağlarının gelişmesini engelleyici unsurların başında yine bu feodal ve aşiretçi yapı gelmektedir. Mehabad Cumhuriyeti yıkılmadan önce her şeyiyle yönetime bağlılıklarını ilan edenler ve bu yönetimin emrinde olduklarını söyleyenler işlerin kötüye gittiği dönemde, hemen İran gericileriyle uzlaşma yoluna gitmişlerdir. Mehabad Cumhuriyeti'nin generallerinden biri olan Şikakan aşiret reisi Ömer Han, Azerbaycan'ın kaderi belli olunca İran hükümetine yaranmak için, Herkî aşiretiyle birlikte, Azeri köylerine baskınlar yapmaya başlamış, bu konuda Mehabad yöneticilerinin kararlarına uyma gereğini duymamıştı. Mehabad'ın çarpışmadan teslim olmaya karar vermesini, Ömer Han ve benzeri uzlaşmış güçlerin tavırlarından ayrı düşünemeyiz.

Dördüncüsü, Mehabad olayına ilişkin, Sovyetler Birliği'ne yöneltilen eleştiriler tutarlı değildir. Sovyetler Birliği, o dönemde hem Azerbaycan Cumhuriyeti, hem de Mehabad Cumhuriyeti'ne gereken yardımları yapmış, genel olarak İran'daki düzene karşı mücadele veren güçlere destek olmaya çalışmıştır.

Azerbaycan ve Mehabad Cumhuriyetleri ile Tudeh ve diğer yurtsever güçlerin İran gericiliğiyle yürüttükleri mücadele, esas olarak kendi güçleriyle zafere ulaşabilirdi. Bu anlamda Sovyet desteği, tali bir önemde görülmelidir. Aksi bir düşünüş, devrimci bir görüş açısından doğru olarak nitelendirilemez.

D) IRAK'TAKİ HAREKETLER

Irak Kürdistan'ındaki hareketler üzerinde, özellikle 1961-70 yıllarındaki Kürt Ulusal hareketi üzerinde daha ağırlıklı durmak istiyoruz. Çünkü buradaki gelişmeler ve yankıları, diğer yerlerde ve değişik dönemlerde meydana gelen hareketlerden farklı özellikler taşımış, Kürdistan'ın bu bölgesindeki olaylar, diğer bölgeleri de en çok etkileyen bir niteliğe bürünmüştür. Ayrıca Kürt hareketleri içinde en çok tartışma konusu olanı, Türkiye devrimci hareketindeki değişik siyasi grupların üzerinde genellikle ortak bir görüş belirttikleri hareket, yine bu bölgede meydana gelmiştir.

Güney Kürdistan tarihini ve buradaki hareketleri doğru kavrayabilmek, bu arada kendi görüşlerimizi açıklamak için soruna;

1 — *1961 öncesi Güney Kürdistan* 2 — *1961-70 Kürt Ulusal Hareketi,* 3 — *1970 Sonrası Gelişmeler ile,* 4 — *Irak'taki Kürt Hareketlerinin Genel Bir Değerlendirmesi* başlıkları altında yaklaşmaya çalışacağız.

1 — 1961 ÖNCESİ GÜNEY KÜRDİSTAN

Birinci Dünya Savaşı sırasında Irak ve Güney Kürdistan bölgesi İngiliz emperyalizminin işgali altına girmiş, İngiltere, 1918 yılında Süleymaniye Belediye Başkanı olan Şeyh Mahmud Berzenci'yi, Kürdistan'a genel vali olarak tayin etmişti. İngiltere, Kürdistan topraklarındaki petrolü ele geçirmek ve buraları, rakipleri olan diğer emperyalist ülkelere kaptırmamak için, önce Kürtlerle iyi geçinmeye ve onları çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışmıştır. Şeyh Mahmud'un genel vali olması ve bir Kürt Lideri olarak tanıtılması, Kürtlere karşı gösterilen yumuşak ve himayeci tavırları, hep belli bir amaç çevresinde uygulanmıştır.

İngiltere'nin Güney Kürdistan politikası, kısa bir süre içinde deşifre olmuş, bölgedeki İngiliz askeri birliklerinin baskı hareketlerine girişmeleri, Kürdistan'ın özgürlüğünü değil, köleleştirilmesini istedikleri ortaya çıkarmıştır. Kürtlerin direnme hareketlerine başvurma-

ları ve ortaya çıkan kanlı çatışmalar, 1919 yıllarında yaygınlık kazanmış, İngilizler Süleymaniye'den atılmıştır. Ancak çatışmalara müdahale eden yeni askeri birliklerin desteğiyle de Kürtlerin direnmelerini kıran İngiltere, bu arada Şeyh Mahmud'u da esir etmiştir. Şeyh Mahmud, yargılanması sonucunda idama mahkum edilmişse de, cezası sürgüne çevrilerek Hindistan'a yollanmıştır.

İngilizler, Irak'taki Manda yönetiminin esaslarını belirleyen anayasaya, Kürdistan'ın özerkliğiyle ilgili bir madde koymuşlardır. Bir yandan diğer emperyalist ülkelerin İngiltere'ye yönelttikleri Kürdistan sorununa ilişkin suçlamalar, diğer yandan da Türkiye aleyhindeki faaliyetleri sonucu, 1920 yılında İngilizler, Kürtlerin özerkliği konusunda geri bir adım atmışlardır. Ancak bu özerklik gerçekleşmemiş, Kürtler arasında İngilizlere karşı genel bir düşmanlık havası giderek artmıştır.

1922 yılında olaylar tekrar patlak verdi. Bu arada Şeyh Mahmud Berzenci de İngilizler tarafından, Türklere karşı Kürtleri harekete geçirmek ve İngiltere'ye destek olmak amacıyla tekrar serbest bırakılmıştı. Şeyh Mahmud, Süleymaniye'de tekrar ayaklanan Kürtlerin başına geçti. Bu arada Türkiye Kürdistan'ından bazı aşiretler de ayaklanmaya katıldı.

Şeyh Mahmud, kendisini Kürdistan Hükümdarı ilan etti. Posta pulu ve para bastırdı. Fakat İngiliz hava kuvvetlerinin desteğinde, yeni oluşturulan Irak ordusuna bağlı askeri birlikler karşısında fazla dayanamayarak, İran'a sığındı.

Osmanlı devletinin üç eyaleti olan Musul, Basra ve Bağdat'ta sürdürülen İngiliz emperyalizminin işgali altındaki Manda yönetimi, 1930'da kaldırıldı. Yeni kurulan Irak devleti Haşimi monarşisinin denetimine bırakıldı.

Kürt kökenli memurların görevlerinden atılmaları ve yerlerine Arapların atanması, okullarda Arapça eğitim ve öğretim düzenlenerek Kürtçe'nin yasaklanması vb. ırkçı ve asimilasyoncu politikayı protesto etmek üzere

1930 yıllarında birçok Kürt şehir ve kasabalarında gösteriler yapıldı. Polis ve askerin olaylara müdahalesi ve göstericilerin üzerine ateş açması, birçok kişinin ölümüne yol açtı. Bunun üzerine Kürtler tekrar ayaklandılar.

«Şêx Mahmud bir kez daha dönerek hareketin başına geçti ve Kürt ulusal otonomisini açıkladı. 8 ay süren devamlı çatışmalarda, Irak ordusu, yer yer Kürtlere yenildi. Bunun üzerine, ülkede düzen ve güvenliğin yeniden kurulması için, İngiltere doğrudan doğruya olaya karıştı... Ve Kürt Otonomi yönetimi yıkılarak, Şêx Mahmud Bağdat'ta göz hapsine alındı.» (Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı, s. 50)

1931 yılında *Ahmed Barzani'nin* başını çektiği yeni bir Kürt hareketi ortaya çıktı. Barzan aşiretinin gücünü oluşturduğu bu hareket, 1933 yılına kadar sürdü. Çarpışmalar, İngilizlerin tekrar müdahaleleriyle, Irak monarşisinin galibiyetiyle sonuçlandı. Güney Kürdistan, bir daha geniş bir Kürt katliamına sahne oldu. Ahmet Barzani, ve kardeşi *Mustafa Barzani* Kerkük'te bir müddet hapsedildikten sonra, 1943 yılına kadar Süleymaniye'de gözaltında tutuldular.

İkinci Dünya Savaşı, Irak ve İran'daki Kürt hareketlerinin tekrar alevlendiği yıllardır. Hapisten kaçan Barzani kardeşler, kısa bir süre içinde, tüm Güney Kürdistan'ı kapsayan geniş bir direnme hareketini örgütlediler. Irak hükümeti, bu direnişi zorla bastıramayacağını anlayınca, hareketi pasifize etmek, bazı vaadlerle oyalamak için, bir yandan çarpışmaların kesilmesi doğrultusunda ateşkes önerirken, diğer yandan da Kürt asıllı bazı kişileri yönetici olarak Kürdistan işlerinden sorumlu olmak üzere tayin ettiler. Ancak, çarpışmalar durmadı. İngiliz desteğine rağmen, Kürt direnmeleri kırılamıyordu. Ancak, bu hareketde, diğerlerinin akibetine uğramaktan kurtulamadı. Özellikle hareket içinde yer alan bazı aşiretlerin ihaneti, İngilizlerin bu durum karşısında Irak monarşisine daha çok yardım etmeleri, savaşı Irak'ın lehine çevirdi. Güney Kürdistan'da mücadelenin gittikçe zorlaşması üzerine, direnişçilerin ço-

ğu, başlarında Barzani olduğu halde, İran'a geçtiler. Bu sıralarda Mehabad'da gelişen bir hareket vardı.

Mehabad Kürt Cumhuriyeti yıkıldığı zaman, Barzani ve arkadaşları teslim olmadılar. İran birlikleriyle yer yer çatışarak tekrar Irak'a döndüler.

Irak, İran ve Türkiye arasında, bu Kürt direnişçilerine karşı ortak bir tavır alınması konusunda görüşmeler sürdürülürken, Irak Hükümeti, direnişçileri tümüyle etkisiz kılmak ve yok etmek için teslim olmaları koşuluyla affedileceklerini ilan ettiler. Ahmet Barzani ve hareketin liderleri durumunda olan 4 kişi teslim oldular. Ahmet Barzani müebbet hapse mahkum oldu. Diğerleri öldürüldüler.

Mustafa Barzani ve beş yüz kadar arkadaşı, yanlarındaki kadınları, çocukları ve yaşlıları bırakarak Irak, İran ve Türkiye hükümetlerinin oluşturduğu sarma çemberini yarıp Sovyetlere sığınmak için harekete geçtiler.

Güney Kürdistan'dan başlayıp, Türkiye ve İran Kürdistanlarından geçen yollar üzerinde, coğrafi koşulların elverişsizliği ve özellikle İran askeri birliklerinin yoğun saldırılarına ve hava akınlarına rağmen, Barzani ve arkadaşları Sovyetler Birliği'ne ulaşmayı başardılar. O dönemde, Kürtlerin bu hareketleri, dünya kamuoyuna da yansımış ve hareketin sonuçları geniş bir ilgiyle izlenmiştir. Bu hareket Batı'da Çin devriminin en önemli olaylarından biri olan *Uzun Yürüyüş*'e benzetilmiştir. Barzani ve arkadaşları, Sovyetler Birliği'nde 1958 yılına kadar (11 yıl) kaldılar.

1958 yılına kadar Kürdistan Demokrat Partisi, Güney Kürdistan'da kitleler içinde çalışmalarını sürdürdü. (19) Bu arada, Irak monarşisine karşı mücadele eden diğer iki örgütde, Irak Komünist Partisi ve Irak Baas Partisi idi. (20)

14 Temmuz 1958'de Irak'ta monarşi yıkılarak Cumhuriyet ilan edildi. 1958'deki ihtilale yol açan etkenlerin başında, yukarıda adlarını belirttiğimiz üç örgütün sürdürdükleri mücadele gelmektedir.

Irak'ta monarşinin yıkılması hem Arap, hem de Kürtler arasında sevinçle karşılandı ve birçok şehir ile kasabalarda, darbeyi gerçekleştiren hareket lehinde büyük gösteriler yapıldı. General Kasım'ın başında olduğu yeni iktidar, Sovyetler Birliği'nde bulunan Barzani ve arkadaşlarının Irak'a serbestçe dönebileceklerini açıkladı. Bu karar ve Barzani ile diğer Kürtlerin Güney Kürdistan'a dönmeleri de Kürtler arasında büyük sevince yol açtı. Irak'ta, Kürdistan Demokrat Partisi'nin de içinde yer aldığı bir «Ulusal Birlik» cephesi (Irak Komünist Partisi ve Irak Ulusal Demokrat Partisi ile birlikte) oluşturuldu.

Geçici bir anayasa çıkarıldı. Bu anayasanın üçüncü maddesi şöyleydi:

«Md: 3 — Irak toplumu, vatandaşlarının tam hak, özgürlük ve eşitliğine dayanan, karşılıklı sevgi esasına dayanan işbirliğinden meydana gelir. ARAPLAR VE KÜRTLER BU ULUSU MEYDANA GETİRİRLER. ANAYASA BU İKİ ULUSUN EŞİT HAKLARINI, IRAK İÇERİSİNDE GARANTİ EDER.» (Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı, s. 61)

9 Ocak 1960'da KDP'nin programı General Kasım'a sunuldu. Programın özellikle iki maddesi (3. ve 23. maddeler) partinin amacını şöyle açıklıyordu:

«Md: 3 — Mücadelemiz Irak sınırları içerisinde olup, mücadelemizin hedefi, Irak Kürdistan'ına hürriyet ve otonomi yönetimini getirmektedir.

«Md: 23 — Biz Kürdistan'ın diğer parçalarında yaşayan Kürt halkının ,zorla alınmış ulusal haklarının geri alınması uğruna girişecekleri mücadelelerini destekleriz. Biz Kürt halkının (oto determination) kendi kaderini kendisinin tayin hakkı için mücadele ediyoruz.» (age, s. 64)

General Kasım iktidarı, Irak genelinde, demokratik gelişmeden yana olmadığı gibi, Kürtlerin de milli taleplerini kabul etmeye niyetli değildi. KDP, programının 23. maddesine karşı çıktı.

Bu arada, Irak'ın Mısır'la olan ilişkileri düzelmeye başlamıştı. Özellikle de Amerikan emperyalizmiyle olan

bağları geliştirmeye çalışan Kasım iktidarı, Kürtlere karşı harekete geçti. Bu sıralarda iktidarın politikası, Kürtler arasında geniş bir hoşnutsuzlukla karşılanıyordu. Kürtler, birçok yerde, baskıları ve iktidarın milli ve demokratik haklarına yönelik saldırılarını protesto için gösteriler düzenliyorlardı.

1961'e kadar, çok gergin olarak süregelen ilişkiler, bahar aylarında Kürtçe yayımlanan dergilerin kapatılması için, bir kısım Kürdün Güney Irak'a sürgün edilmeleri üzerine, kopma noktasına geldi. İktidar, ayrıca çıkardığı bir kararnameyle de Suriye, İran ve Türkiye'den gelen Kürtlerin de Irak'ı terketmelerini istedi. Kürtlerin, ellerindeki silahları yetkililere vermesi, vermedikleri takdirde cezalandırılacakları ilan edildi.

KDP, tüm bu olumsuz gelişmelere rağmen, sorunun görüşmeler yoluyla, çatışma olmadan görüşülmesinden yanaydı. General Kasım, iktidarına uzlaşma önerildi ve şu tekliflerde bulunuldu:

«GENERAL KASIM, ülkenin sosyal-politik unsurları arasında inatla sürdürdüğü, bir uçtan bir uca gidipgelme (oportünist) durumunu bırakmak zorundadır. Cumhuriyet yönetiminin gerektirdiği demokratik kurumlar hızla kurulmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir... Ve en yakın zamanda KÜRDİSTAN için şunların gerçekleşmesini istiyoruz:

«— Bütün Irak Kürdistan'ında, Kürtçe eğitim ve öğretim yapan okullar açılmalıdır.

«— Kürtçe eğitim-öğretim yapan liseler kurulmalıdır.

«— Kerkük'te Kürtçe eğitim-öğretim yapan bir üniversite açılmalıdır.

«— Süleymaniye'de Kürtçe yayın yapan bir radyo istasyonu kurulmalıdır.

«— Irak Kürdistan'ındaki valiler Kürt olmalı ve Kürtçe ünvan taşımalıdır.

«— Kürt dili ve edebiyatının gelişmesinde yol gösrici ve öncü olabilecek nitelikte bir akademi kurulmalıdır.

«— Milli Eğitim, Arap ve Kürt halklarının eğitim işlerini ayırmalı ve bu, iki direksiyon halinde, ayrıca tek kumandaya bağlanmalıdır.

«— Kürdistan'ın tarımsal ürünlerini yerinde değerlendirebilecek ekonomik sirkülasyon (dolaşım) u kolaylaştıracak iki ana kara yolunun yapılmasına başlanmalıdır.

«— Kürdistan'da gereği kadar dispanser ve hastane açılmalıdır.

«— KÜRDİSTAN'IN YERALTI ZENGİNLİKLERİ, BU BÖLGENİN KALKINDIRILMASINDA KULLANILMALIDIR.

«— RESMİ OKULLARDA UYGULANMAKTA OLAN IRKÇI AYRILIKÇILIK VE ULUSAL BASKI EYLEMLERİ SONA ERDİRİLMELİDİR.» (age, s. 67-68)

Ancak, KDP'nin bu çabaları da sonuçsuz kaldı. Artık çatışma kaçınılmaz hale gelmişti.

KDP'yi resmen yasaklayan Kasım İktidarı, partinin yayın organı olan Xebat'ın bürosundaki tüm evraklara ve eşyalara el koydu. Daha önce, KDP merkez komitesi savaş hazırlıklarının bir devamı olarak karargahını Kürdistan'a taşımıştı.

Irak birlikleri 1961'in 8 Eylül'ünde uçakların desteğinde ağır toplar ve tanklarla saldırıya geçti.

2 — 1961-70 KÜRT ULUSAL HAREKETİ

Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu bölümün sonunda Irak'taki Kürt hareketlerine ilişkin görüşlerimizi açıklayacağımız için, şimdilik bu 9-10 yıllık süre boyunca, zaman zaman ,ateşkeslerle kesilen hareketin gelişimine kısaca değinmeye çalışacağız.

Irak ordusunun saldırıya geçmesi üzerine, Güney Kürdistan'da, Kürt toplumunun büyük çoğunluğu ayaklanmaya fiilen katıldı. Birçok kasaba ve diğer yerleşme birimleri ile jandarma ve polis karakolları işgal edildi.

Ancak Irak birliklerinin geliştirdikleri askeri hareket yavaş yavaş, ilk başlarda ayaklanmaya katılan bir çok toprak ağası ile diğer zengin kişiler üzerinde etkilerini göstermeye başladı. Bu unsurlar, çıkarlarının Irak

hâkim sınıflarıyla işbirliği yaparak korunabileceğini daha iyi gördüler. Güçlerini iktidar emrine vererek, ayaklananlara karşı askeri birliklerin safında harekata katıldılar. (21)

KDP, gerilla birliklerini oluşturarak, uzun vadeli mücadeleye hazırlanmaya çalışıyordu. Genellikle dağlık bölgeler, Irak iktidarının konrolü dışındaydı. Kürt *Pêşmerge* birlikleri, Barzan aşiretinden ve KDP'nin militanlarından oluşuyordu 1962 yılında, Zaxo'dan Xanıkın'a kadar uzanan geniş bir bölgede güçlü bir savunma hattı ve denetim altında olan bir üs oluşturulmuştu.

Hareket, kendi içinde hızlı bir şekilde örgütlenmeye çalışıyordu. Savaş uzadıkça, Irak ordusunun ele geçirdiği yerlerde sabotaj eylemleri, haber kaynakları vb. birçok faaliyetler de geliştirilmekteydi.

Savaş sürdükçe ve Kürt hareketlerinin kolayca bastırılamayacağı ortaya çıktıkça, özellikle Irak ordusu içinde huzursuzluk ve moral bozukluğu yoğunlaşmaya başlamıştı.

8 Şubat 1963 yılında Irak'ta, Baas Partisi tarafından General Kasım iktidarını deviren bir askeri darbe gerçekleştirildi.

24 Nisan 1963 tarihinde, Kürt temsilcileriyle Baas Cuntası arasında görüşmeler başladı. Baasçılar, bir yandan bu tür görüşmelerle zaman kazanmaya ve daha güçlü bir saldırı için ordu içindeki mevcut moral bozukluğu ve dağınıklığı gidermeye çalışırken, diğer yandan da yurtsever ve komünist kişi ve örgütlere de saldırmak için fırsat kolluyordu.

Baas yetkilileriyle Kürt temsilcileri arasında yapılan görüşmelerde, KDP, Irak iktidarına bir memorandum sundu. Bu ünlü memorandumda, genel olarak, tarihi durumun bir değerlendirmesi yapılarak, Güney Kürdistan'daki Kürt ulus sorununun otonomi biçiminde (Irak çerçevesinde) çözülmesi gerektiği anlatılıyordu. (Bu konuda geniş bilgi için bakınız: Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı, Komal Yayınları)

Kürtleri altı ay gibi bir süre oyalayan Baas iktidarı, şubat ayında, on bine yakın ilerici ve komünist olarak bilinen kişileri katliamdan geçirdi. Demokrat ve yurtsever kişiler ve örgütler üzerinde korkunç bir terör estirildi.

Hazırlıklarını bitiren Baasçılar, tekrar saldırıya geçtiler. Bu arada diğer bazı ülkelerin de desteği sağlanmış ve dünya kamoyu, Güney Kürdistan'daki ulusal harekete karşı belirli ölçülerde oluşturulmuştu. Suriye, büyük bir askeri birliği, Irak ordusunun emrinde, Kürt Ulusal hareketine karşı çarpışmak üzere Irak'a yolladı. Yemen ve Cezayir de askeri yardım önerilerinde bulundular.

10 Temmuz 1963'de savaş tekrar başladığı tarihlerde, bir Kürt heyeti, Bağdat'a görüşmelere çağrılı olarak gitmişti. Bu heyetin üyeleri de tutuklandılar, işkencelerden geçirildiler. Askeri harekat bu sefer çok kanlı gelişiyordu. Süleymaniye'de jenosit uygulandı. Köyler yakılıp, yıkıldı.

1963 savaşında, peşmergeler de artık dağınık ve gezici gruplar halinde değildi. Kurtarılmış topraklarda oluşturulan bir yönetim ve iç örgütlenmeye paralel olarak düzenli bir ordunun temelleri de yaygın bir biçimde atılmış bulunuyordu.

Çarpışmaların en şiddetlisi Çiyayê Metina' (Metina Dağı) da oldu. Suriye birlikleri ile ÇAŞ'ların desteklediği *kırk bin* kişilik Irak ordusuyla, *bin* kişilik peşmerge birliği arasındaki savaş (Irak ordusu uçaklar tarafından destekleniyordu), kırk beş gün, kırk beş gece sürdü. Savaş Irak ordusunun aleyhine sonuçlandı.

18 Kasım 1963'de Abdüsselam Arif önderliğinde yeni bir darbe oldu. Baasçılar, iktidardan uzaklaştırıldılar. Arif, Kürt temsilcileriyle görüşmek istedi. Arif Cuntası, olayların çoğunu Kasım ve Baasçılara yükleyerek, savaşın bitmesi için çağrılar yapmaya başladı.

10 Şubat 1964'de ateşkes ilan edildi. Bu ateşkes ve ondan sonra Kürt direnme hareketinde gelişen birtakım olaylar, günümüze dek süregelen değişik Kürt guruplan arasındaki çatışmaların da nedeni oldu. (22)

1959'da KDP'nin 4. Kongresinde partinin genel sekreterliğine İbrahim Ahmet seçilmiş, merkez komitesi üyeleri de Celal TALABANİ (Avukat), Ömer MUSTAFA, Ali ABDULLAH, Nuri ŞAWİZ ve Aziz ŞEMZİNİ'den oluşmuştu.

Barzani, ateşkesin ilan edildiğini bildirdiği zaman parti merkez komitesi bu kararın kendileri dışında alındığını ve ateşkese gidilmekle hatalı davranıldığını açıkladılar. Merkez Komitesine göre gelişmeler olumlu gidiyordu ve savaşa devam edilmeliydi. Ateşkes, cuntaya zaman kazandıracak ve toparlanmasını sağlayacaktı.

Barzani ortaya çıkan bu yeni durum üzerine KDP'yi toplantıya çağırdı. 1-7 Temmuz tarihlerinde KDP'nin VI. Kongresi yapıldı. Parti Merkez Komitesi, bu kongreye katılmadı. Parti Kongresi, Barzani'nin politikasını ve ateşkes kararını onayladı. Barzani tekrar KDP başkanlığına seçildi.

Merkez komitesi yanlısı güçlerle Barzani yanlısı olanlar arasında şiddetli çarpışmalar başladı. İ. Ahmet ve arkadaşları yenilgiye uğrayınca İran'a sığındılar.

Irak, Kürtlerle olan savaşlarında, Kürtlerin arasındaki bu ihtilafı ve çatışmayı körüklemiş, kendi çıkarına kullanmaya çalışmıştır. İ. Ahmet, C. Talabani ve arkadaşlarının ve özellikle de Talabani'nin adı, yukarıda belirttiğimiz gibi, bundan sonra da süregelen Kürt direnme hareketlerinde geçmektedir.

1966 yılında Abdüsselam Arif, bir helikopter kazasında ölünce yerine kardeşi Abdurrahman Arif geçti. A. Arif iktidarı sırasında Kürt direnme hareketinin ezilmesi için büyük askeri harekatlar düzenlendi. Ancak Irak iktidarı gene bir sonuç elde edemedi. Yapılan ateşkesler, 31 Temmuz 1968'de yapılan yeni bir askeri darbeye kadar sürmesine rağmen, bu süre içinde savaş, gerçek anlamda gene durmadı. Yer yer çarpışmalar devam etti. Bu arada KDP'nin yedinci kongresi de (20 Kasım 1966'da) yapılmıştı.

1968'de iktidara yeniden gelen Baasçılar, 1969'da savaşı tekrar başlattı. Ancak, Kürt hareketini yenmenin

öyle kolay bir şey olmadığı bir daha ortaya çıkmıştı. 11 Mart 1970'de Baas iktidarı ile KDP arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmaya göre, Kürtdistan'a özerklik tanınıyor ve bunun nasıl olacağı anahatlarıyla tesbit ediliyordu. (Bakınız: Kürt Halk Hareketi ve Baas Irkçılığı, Komal Yayını) Yine bu anlaşmaya göre, özerklik koşullarının dört yıl içinde oluşturularak gerçekleştirilmesi gerekiyor, ayrıca da Kürdistan'ın sınırlarının tesbiti için de (23) bazı yerlerde nüfus sayımı yapılması karara bağlanıyordu.

3. 1970 SONRASI GELİŞMELER :

11 Mart'ta özerklik anlaşmasından sonra, nüfus sayımı yapılacağı belirtilen Musul ve Kerkük yörelerinde, Arapların çoğunluğu oluşturmalarını sağlamak için değişik oyunlar tezgahlamaya başlayan Baas iktidarı, ne pahasına olursa, olsun, bu bölgeleri elden çıkarmak istemiyordu. Çünkü her iki yer de petrol bölgesiydi.

Bölgedeki Kürtleri güneye yerleşmeye zorlayan ve onların yerine Arapları getiren Baasçılar, genellikle baskı ve terör yöntemlerini kullandılar. Köyler zorla boşaltılıyordu, Kürt işçiler, çalıştıkları işyerlerinden atılıyordu. Kısacası, aradan dört yıl geçmesine rağmen (anlaşmaya göre en geç bir yıl) herhangi bir nüfus sayımı olmadı. Üstelik baskı ve zor yöntemleriyle sürdürülen uygulamalara da, bu dört yıl boyunca, dozu arttırılarak devam edildi.

Yine bu dört yıllık süre boyunca, hem KDP, hem de Irak Baas iktidarı sorunun çözümü doğrultusunda kendi açılarından sürdürdükleri faaliyetlerine hız verdiler.

Baas iktidarı ,bir yandan KDP'nin önde gelen kişilerine ve Kürt liderlerine suikastlar düzenlemeye başladı. 1970'de Barzani'nin oğlu İdris'e, 1971 ve 1972'de Barzani'nin kendisine iki kez olmak üzere, suikastlar yapıldı. Saldırılar, sonuçsuz kaldıkça, Baasçılar olaylarla hiç bir ilgilerinin bulunmadığını iddia ettiler. (Bilindiği gibi, 1973 yılında bir darbe teşebbüsüne kalkışan, fakat yakalanıp idam edilen güvenlik şefi Nazım Kazer'-

in Barzani ve oğluna karşı düzenlenen suikastleri planlayan ve uygulatan kişi olduğu, bizzat Baas iktidarı tarafından açıklanmak zorunda kalındı.) Ayrıca bu yıllar boyunca zaman zaman büyük çatışmalar da oldu. 1971 yılında Barzan bölgesine karşı yürütülen saldırılar bilinmektedir.

Diğer yandan da, ülke içinde durumunu sağlamlaştırmaya çalışan Baas iktidarı, dünya kamuoyunu, özellikle de sosyalist ülkeleri ve diğer devrimci güçleri saflarına kazanmak ve Kürt direnmesini tecrit etmek için yoğun bir propagandaya girişti. Kürdistan'daki petrolün millileştirildiğini ilan etti. Bu arada Sovyetler Birliği'yle, Baas iktidarı arasında dostluk ve işbirliği anlaşmaları imzalandı.

Baasçılar, izledikleri politikayla, sorunun özünü karartarak, Kürtlere karşı olan ırkçı ve gerici politikasını haklı göstermeye çalışıyordu.

KDP ise, tutarsız çizgisi ve Baasçılara karşı hatalı çıkışlarıyla yavaş yavaş tecrit olmaya başlıyordu. Petrolün millileştirilmesine karşı Barzani'nin açıklamaları ve ABD emperyalizmi ile İran gericiliğine karşı olan uzlaşmacı tavırları, Baas iktidarının işine yarıyor ve bu politika, Baas tarafından istismarı da yapılarak deşifre ediliyor, Kürt hareketi daha çok yalnızlığa doğru itiliyordu.

Savaş 1974'ün bahar aylarında tekrar başladı. Bu tarihlere kadar Baasçılar hem içte, hem de dışta durumlarını güçlendirmiş, KDP'nin hatalarından başarılı bir şekilde yararlanarak, «ilerici ve devrimci» iktidarlarına gerekli olan dünya ilerici kamuoyunun ve başta Sovyetler Birliği olmak üzere diğer birçok sosyalist ülkenin desteğini sağlayabilmişlerdi. 11 Mart 1970 anlaşması Baas iktidarı tarafından tek taraflı olarak ilan edildiği zaman, ortadan bu anlaşmanın özünü teşkil eden hiç bir husus kalmamıştı denebilir. Çünkü nüfus sayımı 1957 yılında krallık döneminde yapıldığı şekliyle esas olarak alınıyordu. Ayrıca Kürdistan yönetimi, Irak Cumhurbaşkanı tarafından atanıyordu. Ekonomik, sosyal, siyasal, vb. tüm konularda karar yetkisi, bu tek taraflı ilan

edilen özerklik yasasına göre, Baas iktidarının denetimine bırakılıyordu.

KDP, bu şartları kabul etmedi. Çünkü, bu şartlar, Kürt halkına yeni hiç bir şey getirmiyor, en temel ulusal ve demokratik haklarını kapsamıyordu.

Uçaklarla, ağır toplar ve tanklarla, sayıları yüzbinleri aşan askeri birlikleriyle saldırıya geçen Irak iktidarı, bir daha Kürdistan'da köyleri, kasabaları yıktı, her tarafı ateşe verdi. Toplu öldürme olayları yoğunlaştırıldı. İşkenceler alabildiğine arttı.

Baas iktidarı, Kürt direnme hareketini yine bastıramıyordu. Sürekli savaş içinde yetişen Kürt halkını edindiği tecrübelerden sonra yenmek pek kolay olmuyordu. Ayrıca peşmerge birlikleri de hem nicelik hem de deney olarak çok güçlenmişti. Savaş Irak ordusunun lehine gelişemiyordu.

Irkçı-şoven Baas iktidarı, savaşı bu biçimde bitiremeyeceklerini anlayınca, daha önceleri arasında Şattülarap ve Basra Körfezi ile benzeri bazı sorunlar yüzünden ihtilafa düştüğü ve sınırda askeri çatışmalara giriştiği İran gericiliğiyle anlaşmaya çalıştı. Cezayir, bu konuda Irak iktidarına yardımcı oldu. 6 Mart 1975'de İran ve Irak arasında Cezayir'de bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmayla ortak istihbarat komiteleri yardımcı olmayı taahhüt ediyordu. Irak ayrıca bu anlaşma uyarınca. Umman'daki Kâbus iktidarını tanıyor ve Dofar devrimci hareketine yaptığı yardımları kesiyordu. İran'da «buristan» diye bilinen bölgede de, yaşayan Arap halkının kurtuluş mücadelesini destekleyen Irak, Cezayir anlaşmasıyla buradaki Araplarla bağlarını da kesmeyi kabul etti. Kürt direnmesine sınırlı da olsa, yardım eden İran gericiliği, bu anlaşma üzerine Kürt direnmesine yaptığı yardımları kesti.

KDP'nin uzlaşmacı ve kararsız yönetimi, bu durum karşısında şaşkınlığa düştü. Mücadeleyi sürdürmeyi göze alamadı. Peşmergelerin birçoğunu yanına alan KDP yönetimi, İran'a sığındı. Diğerlerine de savaşı bırakmaları ve teslim olmaları çağrısında bulundu.

4 — IRAK'TAKİ KÜRT HAREKETLERİNİN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ :

Irak Kürdistan'ındaki ulusal hareketleri değerlendirirken, sorunu duygusal ve tek yanlı olarak değil, tüm yönleriyle birlikte ele almak zorundayız.

Birincisi: 1918'lerden beri Güney Küdistan'da sürdürülen mücadelelerin ulusal muhtevasının, diğer bölgelerdeki hareketlerin ulusal yanlarından daha çok ön plana çıktığı ve bu hareketlerin daha çok kitlelere dayanan ve kitleleri etkileyen hareketler niteliğinde olduğu kuşkusuzdur.

İkincisi: Bu hareketler, belirli ölçülerde, kendi içinde sınıfsal mücadeleler de taşımış ve hareketlerin safında, değişik eğilimde olan kesimler, hareketin öncülüğünü ele geçirmek için birbirleriyle çatışmışlardır. Bu çatışmalar, yine hareketi yönlendiren güçlü bir örgüt durumundaki KDP bünyesinde cereyan etmiş, sonraları bu bölünmeler, başka örgütlenmeleri de ortaya çıkarmıştır.

Üçüncüsü: Ulusal kurtuluş hareketlerinin önderliğinin proletarya dışında, başka sınıf ve tabakaların elinde olduğu koşullarda, uzun süreli bir mücadele içinde bu *önderliğin* nasıl sürdürüldüğünün en açık kanıtları, yine Irak'taki Kürt ulusal hareketlerinde görülmüştür.

Dördüncüsü: Ezen ve ezilen ulus devrimcilerine, ulusal sorunun çözümünde düşen görevlerin ve pratikteki tavırların önemini, tutarlı bir yurtseverlik ve enternasyonalizm çizgisi savunulmadan, ulusal sorunun asla ezen ve ezilen ulus proletaryalarının lehine çözülemeyeceğini, yine Güney Kürdistan'daki hareketlerin deneylerinden çıkarmak mümkündür.

Üzerinde bu kadar çok konuşulan ve birçok faktörün de işin içine karıştıralarak, sorunun özü gözardı edilecek biçimde tartışılması yapılan Güney Kürdistan'daki hareketleri, özellikle 1961'den bu yanaki gelişmeleri sıhhatli bir biçimde ele almak, bundan sonra soruna ilişkin atacağımız teorik ve pratik adımlarda büyük bir önem kazanmaktadır. *Çünkü bu bölgede Kürt direnme-*

si henüz bitmemiştir ve sorun değişik boyutlara sıçramaya aday görünmekte, en azından bu yönde bazı gelişmelerin olduğu görülmektedir.

Iraktaki Kürt hareketlerini tartışırken, sorunum emperyalizme bağımlı bir ülke olan Irak ile, sömürgeleştirilmiş bir ülkenin bir bölgesinin ekonomik, siyasal, vb. özellikleri somutundan hareketle ele alınması bir zorunluluktur. Sömürge bir ülke diyoruz. Bunu daha önceleri de, ulusal soruna ilişkin görüşlerimizi açıklarken belirtmiştik. Ama hâlâ, bu sömürge konusu üzerine Türkiye devrimci hareketinin ciddi olarak eğilmediği görülmekte, ve ağırlıkla *Kurtuluş* dışındaki birçok grup sömürge tezine karşı çıkmaktadır. Bu yazımızın bır bölümünde *Sömürge* Sorunu üzerinde tekrar duracağız. Yalnız burada şunu belirtelim ki; ulusal sorunda, proletaryanın bağımsız politikası her türlü milliyetçi ve şoven etkilerden uzak bir biçimde yürütülecekse, bu tür bir politika (Kürdistan'ın sömürge olduğunu reddeden anlayış), Kürdistan'da hiç bir zaman kendisine güçlü müttefikler bulamayacaktır. Sömürgecilik doğru kavranılmadıkça ve Kürt ulus sorunu bu açıdan araştırılıp değerlendirilmedikçe, ulusal sorun, devrimci bir tarzda çözülemeyecektir.

Irak'ta Kürtler, yukarıda kısaca tarihi gelişimi anlatılırken belirttiğimiz gibi, Irak ve Güney Kürdistan İngiliz işgali altındayken kurtuluş mücadelesine giriştiler. İngiliz manda yönetimine zorlu dönemler yaşattılar. Yine ta o tarihlerden bu yana Kürt direnme hareketlerinin talebi *özerklik* (24) biçiminde somutlaşmaktadır.

Irak Kürdistan'ının, diğer parçalardan farklı bir özelliği vardır; O da İngiliz yönetimi sırasında olsun, Irak devletinin kurulmasından sonra olsun, anayasalar hazırlanırken, Kürtlerle ilgili maddelerin unutulmamasıdır. Yani, Irak'ta Kürt halkının da var olduğu, Irak'ta sadece Arapların bulunmadığı kabul edilmiştir. Ve bunu yaratan *temel etken* de, Güney Kürdistan'daki mücadeledir. Kürt halkı, varlığını kabul ettirebilmiştir ama, ulusal ve demokratik taleplerini elde edememiştir. Bunları

elde etmek için harekete geçtiğinde, karşısında, ağır toplarla, tanklarla, uçaklarla, napalm bombalarıyla donanmış Irak ordusunu bulmuştur. Irak'taki iktidarlar, Kürt halkının varlığını tanımaya mecbur kalırken, haklarını vermemek için her türlü yönteme başvurmaktan kaçınmamıştır.

Son yıllardaki hareketler üzerinde durulurken hep BARZANİ (25) ismi ön plana çıkmış, birçokları da bu hareketlere hep şeyhlerin, feodallerin öncülük ettiğini öne sürerek, Kürt ulusal hareketlerini küçümsemiş ve bu hareketleri feodallerin veya bazı Kürt aşiretlerinin çıkar elde etmek için yürüttükleri bir savaş olarak görmek istemiş, öyle de tanıtmaya kalkışmışlardır. Belirttiğimiz gibi, 1930'lardan itibaren hem Irak'ta, hem de İran'daki Kürt hareketlerinde Mustafa Barzani'nin kişi olarak önemli bir yeri bulunmaktadır. Ama, bu hareketlere önderlik eden asıl güç *KDP*'dir. Ve geçmişi, otuz yılı aşmaktadır.

1946'lardan beri Irak'ta, Kürt halkının ulusal hakları ve demokratik talepleri için bir mücadele yürüten KDP, Kürt toplumunun değişik kesimlerinden gelen kişilerden oluşan bir örgütlenmedir. İçinde aydınlar, emekçiler, toplumun orta tabakalarından insanlar olduğu gibi; aşiret liderleri, feodal kişiler, nüfuzlu kimselere de KDP içinde rastlanmaktadır. KDP, bu niteliğiyle, ulusal kurtuluştan yana olan, Kürt toplumunun değişik sınıf ve tabakalarından gelmiş insanların içinde yer aldığı bir *cephe örgütlenmesi* biçimini andırmaktadır. Açıktır ki, böyle değişik insanları bir araya getiren temel neden, Kürt halkının kurtuluşunu sağlama isteğidir.

KDP'nin tüzüğü incelendiği zaman, ilerici bir muhtevada olduğu görülmektedir. Zaten bu bölgedeki Kürt hareketleri de, belirli amaçlar doğrultusunda mücadele eden ve bu mücadelesini, yine belirli programlarla ve görüşlerle açıklayan hareketler durumundadırlar. KDP' nin programındaki bazı maddeler şöyledir :

"Madde : 2 — Kürdistan Demokrat Partisi, işçileri, köylüleri, ücretlileri, zanatkarları ve devrimci aydınları temsil eden ihtilâlci ve demokratik bir partidir."

"Madde : 3 — Irak Cumhuriyeti dahilinde, Kürdistan'ın özerkliğini elde etmek için mücadele eder."

"Madde : 5 — Partimiz politik mücadelesinde ve sınıf tahlillerinde Kürt halkının gerçekleri açısından bilimsel, ilerici doktrinlerden yararlanır."

"Madde : 6 — Arap ve Kürt halkları ve etnik azınlıklar arasındaki kardeşçe ilişkileri sıklaştırmak ve Irak'ın birliği içerisinde özerklik temeline dayanarak Kürt halkının milli haklarını elde etmek için mücadele eder." (İsmet Şerif Vanlı, Irak Kürdistanı'nda Milli Mesele)

Ayrıca KDP programında toprak reformuna değinilmekte, aracı ve tefecilere karşı mücadele edileceğinden sözedilmekte, kooperatifçiliğin geliştirileceği belirtilmektedir.

Biz, Irak'taki Kürt ulusal hareketlerinin yenilgiyle sonuçlanmalarının sorumluluğunu, hataların temelini, bu hareketlere önderlik eden güçlerde, onların tutarsız, zaman zaman gerici biçimlere bürünen politikalarında görüyoruz. Yani hareketin bugün içinde bulunduğu durumdan geçmişte bu hareketi yönlendirenler sorumludur. Bu sorumlu açıktır ki, KDP'dir.

KDP'yi suçlu ilan etmek, sorunu yeterince kavramamıza yetmez. Irak'taki Kürt direnmelerinin yenilgiye uğramasında başka etkenler de rol oynamamış mıdır? Elbetteki, hareketlerin yenilmesinin nedeni bir tek KDP'ye bağlanamaz.

KDP'nin hataları nelerdir? Öncelikle bunlara değinmeye çalışalım :

Birincisi, KDP, Güney Kürdistan'daki koşulları yeterince değerlendirememiş, bu koşulları gözönünde bulunduran bir mücadele ve kitleleri örgütleme yöntemlerini kullanamamıştır.

Güney Kürdistan'daki hareket, çevreden yardım alması güç olan ve düşmanlarıyla çevrili bir coğrafi alanda sürdürülmüştür. Gerçekten de Iran ve Türkiye tarafından kuşatılmış bu bölgede, mücadeleye elverişli ormanlık ve dağlık bir arazi olmasına rağmen, bu coğrafi alanda verilen mücadelenin dışarıdan gele-

bilecek yardımlara Türkiye ve İran faktörleri nedeniyle kapalı olması, önemli bir durumdur. Kürt direnmesini İran ile ilişkilere zorlayan etkenlerden birisi de budur. (Biraz sonra KDP ve Iran gericiliği arasındaki bağlara da değineceğiz).

Irak ile, Türkiye'nin ilişkilerinin iyi olduğu ve Güney Kürdistan'daki hareketi, Türkiye'nin yakından takip ederek, Irak'a gerekli kolaylıkları ve yardımları yaptığı bilinmektedir. Hatta, zaman zaman iki ülkenin yetkililerinin buluşarak, ortaya çıkmış sorunlara birlikte çözüm aradıkları da açık bir gerçektir. Bunların üzerinde uzunca durmaya gerek duymuyoruz. Yalnız, bazı sorunlar nedeniyle, İran'ın, Irak'a karşı olan tavırlarında, Kürt hareketini koz olarak kullanmaya çalıştığı da görülmektedir. İran'ı Kürt ulusal hareketleriyle ilgilenmeye iten temel neden, Irak'la arasındaki anlaşmazlıklar olmuştur. Ama, İran'da da benzeri bir sorunun olması, Güney Kürdistan'da başarıya ulaşacak bir hareketin yaratacağı etkiler karşısında, İran gericilerini sınırlı ve dikkatli adımlar atmaya zorlamıştır. Yani İran bir yandan Irak'ı dize getirmeye çalışırken ve Kürt hareketleriyle bu nedenle bağ kurarken, diğer yandan da Kürt direnmesine, ancak "ölmeyecek kadar" yardımda bulunmuş, «etrafa daha bulaşmamasına da dikkat ederek», gerekli tedbirleri almaya özen göstermiştir.

Dost olmayan komşularla çevrili olan Kürt direnmesinin destek görebileceği, uluslararası planda çok güçler vardı. Ama hem KDP'nin yanlış politikası, hem de Irak gibi bir ülkeyle savaşıyor olması, bu desteklerden hareketi büyük ölçüde yoksun bırakmıştır. Şöyleki:

1 — Irak'taki Kürt hareketi, kendi haklı davasını dünya kamuoyuna, ilerici ve devrimci güçlere yeterince anlatamamış, bu konudaki şartlanmaları, yanlış bilgilenmeleri etkisiz kılacak bir propaganda örgütleyememiştir. Ayrıca, sosyalist ülkelerden de yeterli destek aldığı öne sürülemez. Irak'ın dış politikasında "anti - emperyalist" tavırların içine girmesi, iç politikasında ise "petrolü millileştirmesi" ve benzeri bazı adımlar at-

ması, sosyalist ülkelerle olan iyi ilişkilerini daha da geliştirmiş, dünyadaki ilerici güçler, Irak politikasına belirli bir sempati duymuşlardır.

1961 - 70 hareketini, Sovyetler Birliği ve diğer bazı sosyalist ülkelerin yakından izlemesi ve sınırlı da olsa desteklemesi (uluslararası planda karşı bir propaganda yapmamaları, Irak'taki hükümetleri sorunu barışçıl yoldan çözümlemeleri için zorlamaları vb.), bu konudaki eleştirileri geçersiz kılmaz. Vietnam ve Angola'daki mücadeleler de birer ulusal kurtuluş savaşlarıydı. Bu hareketlere sosyalist ülkelerin ve dünyadaki ilerici güçlerin nasıl destek olduklarını biliyoruz. Ama hiç bir dönemde Kürt ulusal hareketine karşı böyle bir olumlu tavrın içine girilmemiştir. Özellikle, 1970'lerden sonra başta Sovyetler Birliği olmak üzere, birçok sosyalist ülke (Çin bile Irak'taki Kürt hareketlerini açık bir biçimde desteklediğini belirtmemiştir.), Kürt direnmesine karşı, Irak'tan yana tavır koymuşlardır. Elbette ki tüm bu olumsuz gelişmelere KDP'nin yanlış politikası yol açmıştır.

2 — Kürt ulusal savaşı, Irak'ta bir Arap devletine karşı sürdürülüyordu. Bugün, petrole sahip olan Ortadoğu'daki Arap devletlerinin dünyadaki etkinlikleri bilinmektedir. Kürt direnmesi, Irak gericiliğine karşı mücadelelerinde, genellikle diğer Arap ülkelerinin tepkisini çekmiş (Cezayir mücadelenin ilk dönemlerinde hareketi destekler bir tavrın içine girmiş, Nasır da A. Kasım döneminde sorunun barışçıl çözümü için ağırlığını koymuştur.), bu ülkeler bir yandan Irak'ı maddi yönden desteklerken, diğer yandan da dünya kamuoyunu Irak lehine oluşturmaya çalışmışlardır. Arap devletlerinin politikası, Irak için büyük bir destek olmuş, Kürt hareketinin, dünya ölçüsündeki tecritinde bu politika önemli bir rol oynamıştır.

İkincisi, KDP bir yandan hareket içindeki sol unsurları temizlemeye çalışırken, diğer yandan da Irak'taki devrimci güçlerle olan bağlarını geliştirmemiş, tam tersine bu güçleri de Irak iktidarının işbirlikçileri olarak nitelendirip, hareketi doğal müttefiklerinden ayırma politikası gütmüştür.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, KDP'nin ilerici bir tüzüğü ve programı vardı. Ama, yazılanların çoğu kağıt üzerinde kaldı. Parti, toplumun değişik kesimlerinden gelen insanlardan (işçilerden, köylülerden, küçük burjuvalardan, aşiret liderlerinden, feodal unsurlardan) oluşan yapısıyla, bu programı hayata geçiremezdi.

Aşiretlerin, feodal güçlerin büyük bir kesimi hareketin geliştiği dönemlerde, Irak gericiliğinden yana tavır almasına rağmen ,onların malları, toprakları (ilk dönemlerde) çok düzensiz bir biçimde dağıtıldı. Bu dağıtma ve el koyma işlemleri sürekli kılınmadı. Hareket içindeki feodal güçlerin varlıklarına ise hiç dokunulmadı. Ama her şeye rağmen, Irak'taki Kürt mücadelesinin bu ÇAŞ'lara karşı da verilen bir savaş olduğu kuşkusuzdur.

KDP, sol unsurlara karşı bazen şiddet tedbirlerine bile başvurdu. 1964 yılındaki ateşkesten sonra, parti genel sekreteri Ibrahim Ahmet ve diğer arkadaşlarının yaptıkları hatalar, KDP'nin politikasına, Kürt halkı arasında adeta bir haklılık kazandırdı. İ. Ahmet, C. Talabani ve arkadaşları ayrılığı silahlı çatışmayla çözmeye kalkıştılar. Yenilince İran'a sığındılar. Sonra tekrar Irak'a dönerek çatışmayı sürdürdüler. Hatta Irak iktidarından destek bile gördüler. Bu gelişmeler, onların hareket dışına atılmalarına ve hainlikle suçlanmalarına neden oldu. 1970'lerden sonra da, sol unsurlara karşı çok daha sekter ve tasfiyeci bir politika izlendi. Partinin bu tavrı, hareketteki burjuva ve feodal unsurların etkinliğini giderek artırdı. Bunlar, sol unsurları hep ajanlıkla, hainlikle suçlamayı bir adet haline getirdiler. (Sol adına çıkış yapan bazı kişilerin Irak gericiliği saflarına katılması, bu burjuva ve feodal güçlerin ekmeğine ayrıca yağ sürmüştür.)

KDP, Irak'taki gericiliğe karşı mücadele eden devrimci güçlerle bir ittifak oluşturmak için çaba göstermedi. Bazen, aralarında geçici nitelikte yaklaşımlar olduysa da, bu sürekli kılınamadı. Açıktır ki, böyle bir ittifakın oluşamamasında, Irak devrimci hareketinin de hataları olmuştur. Çünkü onlar, kapitalist olmayan yoldan sosyalizme gidiyorlardı (!).

KDP'nin kaba hatlarıyla değindiğimiz bu hatalarını etraflıca anlatmak gereksiz. Çünkü, KDP, bir proletarya partisi değildir. Ulusal bir harekete önderlik eden bu partinin yapısı, onu etkileyen koşullar, yukarıda vurguladığımız hataların işlenmesini kaçınılmaz kılmıştır.

KDP dışında, hem Kürt devrimcilerinin hem de Arap devrimcilerinin yanlışlıkları da Kürt ulusal hareketinin şekillenmesinde ve yenilgilere uğramasında, önemli etkilerde bulunmuştur. Güney Kürdistan'daki direnmelerde Kürt devrimcileri, bağımsız bir güç olmayı becerememişler, hareketin önderliğini ele geçirememişlerdir. KDP içindeki çalışmalarında da tutarlı bir politika izleyememişler, tam tersine KDP'nin bu karmaşık bileşimi içinde gelişmelerin kuyruğundan giderek, hareket içinde bir varlık olamamışlardır.

Bugün Irak hükümetinde bakan seviyesinde temsil edilen Irak Komünist Partisi de Kürt hareketlerine karşı sekter ve koşullara göre (Irak hükümetleriyle olan ilişkilerine göre) değişen bir politika takip etti.

IKP, 1956 yılında yapılan konferansta, Kürt sorunlarıyla ilgili olarak, Irak'ta Araplar ve Kürtler olmak üzere iki ulus olduğunu belirtiyor ve şunları açıklıyordu :

«Ortak mücadele, Kürt ulusunun, Kürdistan toprakları üzerinde bağımsız bir Kürt devleti kurmalarını sağlayabilecek şartların ve eylem biçimlerinin hazırlanmasına yardım edecek biçimde düzenlenmelidir.»

Aynı IKP, 1961 yılında savaş başladığı zaman ve Kürdistan'daki kitleleri toplu yoketme eylemine girişildiği zaman, Kürt hareketini gericilikle suçlayarak bu ırkçı-şoven ve katliamcı politikaya karşı çıkmadı. 1963 yılında da Baas'ın komünist katliamından kaçan IKP üyelerinin çoğu Kürt bölgesine sığınarak canlarını kurtarmayı başardılar.

1967'lerden itibaren KDP ve IKP arasındaki ilişkiler olumlu yönde düzelmeye başladı. 1968'de Baas cuntasının işbaşına gelmesinden sonra da bu ilişkiler, Baas iktidarına her iki partinin tavır alması biçiminde somutlaştı.

1970'de yapılan 11 Mart anlaşmasının uygulanması sırasında KDP ile Baas iktidarı arasında anlaşmazlıklar çıkınca, IKP, iktidardan yana tavır aldı. KDP dışında oluşturulan "ulusal cephe" ye IKP de katıldı Bu politika, KDP'nin sosyalistlere karşı olan tavırlarında daha çok kötü etkiler yaptı.

IKP, belirttiğimiz gibi Irak'ta hükümettedir ve 1970'lerden bu yana Kürtlere karşı girişilen saldırı hareketlerine, katliamlara, militarist ve ırkçı - şoven baskılara bir anlamıyla ortaktır.

Adı Komünist olan ve işçi sınıfını temsil ettiğini iddia eden bir partinin politikasının böyle olmaması gerekir. Bu soruna, Kürt ulusal hareketlerini toplu değerlendirirken bir daha değineceğiz.

Bu arada KDP'nin İran'la olan ilişkilerine kısaca değinmekte yarar olduğuna inanıyoruz. Bu konuda fazla bir şey söylemek istemiyoruz. 1975 yenilgisinden sonra KDP'nin düzenlediği, 1976 Ağustos ayındaki konferansta alınan kararlardan bazı pasajları aktararak, sorun açıklığa kavuşturulabilir :

«Aynı zamanda Geçici Komite bilmektedir ki, dış ilişkiler yönünden devrimin yeri sorunu - biz bu ilişkilerle İran gerici rejimi, Amerikan emperyalizmi ve genel olarak gerici çevrelerle olan ilişkileri amaçlıyoruz - açıklığa kavuşturulması gereken sorunların başında gelmektedir. Bu ilişkilerin detaylarına girmeden önce, hemen belirtmek isteriz ki, Partimiz konferansı bu ilişkilerin varolmasını haklı gösterecek nedenleri kabullenmemiştir. Zaten doğrudan doğruya *yenilgiye götüren ilk faktör de bu ilişkiler ve onun yavaş yavaş büyüyüp, pratik uygulama bakımından taktikten stratejiye dönüşmesidir* (abç). Oysa politikada önemli olan niyet değil, pratik uygulamada ortaya çıkandır. Uğranılan yenilgi başlı başına bu ilişkilerin haklılığını ortadan kaldıracak niteliktedir.

"İran rejimi, 1962 yılında politik çıkar sağlamak amacıyla Kürt devrimine yardım sunmuştur. Bu yardımdan önce birkaç temas yapılmıştı. Yardımın kabulünün Merkez Komitesinde tartışılması sırasında Parti yönetimindeki, ilericilerin İran idaresiyle yardımlaş-

maya karşı çıkan, yardımı reddeden ve bu yardımdan doğacak sakıncalara işaret eden sesler yükseldiyse de, devrimin gittikçe artan ihtiyaçları ve yardım araçlarının önemi yardımlaşmaya ve yardımın kabulünü destekleyen görüşün ağır basmasına yol açtı. 1964 Şubat'ı barışından ve açık bölünme belirtilerinin ortaya çıkmasından sonra, Iran bu bölünmeyi beslemede, kışkırtma ve genişletmede çok iğrenç bir rol oynayarak ve o an için Politbüro'ya egemen olanlara, bazı kimseler aracılığıyla İran'a güvenebileceklerini bildirdi. Kuşku götürmez gerçeklerdir ki, bu vaadler çatışmaya dönüşen bölünme eylemlerinde büyük rol oynadı... İran yardımı 1969 yılına kadar son derece sınırlıydı.

"11 Mart 1970 Anlaşmasından sonra; egemen Cuntanın terörist eylemlerinin atmosferi içerisinde ve İran yardımının yenilenmesi, şahın "Ari Kürtler" ini savunduğunu açıklaması üzerine Kürdistan'da sağ taraf ağır basmaya başladı. Sesleri yükseldi. Her yerde faaliyete geçtiler ve bulundukları dağlık bölgelerden gelmeye başladılar.

"Fakat bunlara rağmen, Şahın planları Devrim komitesini inandırmayı başaramayınca da, bu kez ABD'yi işin içine soktu. Hem de en yüksek düzeyde - Cumhurbaşkanı Nikson ve Dışişleri Bakanı Kissinger şahsında..- Bunlar ki, bütün dünya her ikisinin de ne biçim adamlar olduklarını bilmektedir.

"Böylece devrimi destekleyeceklerini, ona yardım edeceğini, ondan vazgeçmeyeceğini onu yalnız bırakmak suretiyle başkalarına (karşı - tarafa) müsamaha etmeyeceğini taahhüt (eden) kesin Amerikan vaatleri verilmiş oldu. Bunun yanında tanklar ve uçaklar ve bunlara karşı kullanılan modern silahlar gibi daha bir çok ballandırılmış sözler... İşte bu kördüğümlü durumdaki herkes, düzenin (Irak rejimi) devrimle anlaşmaktan çok uzak olduğunu biliyordu. Yardım kabul edildi. Amerikan vaatleri doğru sayıldı ve Kürt hareketi yavaş yavaş ilerici güçlerden uzaklaşmaya başladı. Daha sonra bu güçler de ondan uzaklaşmış oldular.

"Eylül 1961 devrimine son veren Amerikan emperyalizminin işbirlikçisi olan İran ile Kürt Devrim hare-

ketinin işbirliğine gitmesinde tarihi olarak, Kürtler büyük bir ders alabilir. Bu işbirliği, Kürtlerin gelecek nesilleri için de büyük bir tarihi önem taşımaktadır.» (Kürdistan Demokrat Partisi - Geçici Komite -, Geçmiş Hareketimizin Özeleştirisi ve Yeni Hareketimizin Siyaseti Üzerine)

Bugün Güney Kürdistan'ında Irkçı - şoven ve sömürgeci Baas cuntası, korkunç bir terör estirmekte, Kürt köylülerini kitleler halinde, güneye, göçe zorlamaktadır. İran ve Türkiye sınırlarında geniş güvenlik tedbirleri alarak, adım başı karakollar kurduran Baasçılar, bu yörelerde, iktidara karşı mücadele edebilecek güçlerin barınma olanaklarını yok edici tedbirler alıyorlar. Örneğin ormanların yakılması, su kaynaklarının kurutulması vb. faaliyetler başta gelmektedir.

1975 yenilgisi sonrasında, yüzlerce insan idam edilmiş, binlercesi işkenceden geçirilmiş, Kürt köyleri ve kasabaları yerle bir edilmiştir. Baas zulmünden kaçan Kürt mültecileri, Türkiye tarafından kabul edilmeyince, (26) geri dönmek zorunda kalmışlar, birçoğu kurşuna dizilmekten kurtulamamıştır. Teslim olan peşmergelerin büyük çoğunluğu öldürülmüştür. Bugün de, Irak Baas iktidarı toplu katliam politikasını izlemekte, işkenceler uygulamakta, demokratik kıpırdanışları öfkeyle ve çok kanlı bir şekilde bastırmaya çalışmaktadır.

Ama, bu baskı ve terör politikasıyla, sürgünler ve kitle katliamlarıyla, sürdürülen eylemleriyle Baas iktidarı, bu politikasını ne zamana kadar yürütecektir?

Güney Kürdistan'da, 1975 yenilgisinden sonra mücadelenin durmadığı bir gerçektir. Dağınık da olsa, dağlarda barınan ve zaman zaman Irak karakollarına, diğer resmi binalarına, askeri birliklerine saldırılar düzenleyen peşmerge gruplarının varlığı bilinmektedir. Ayrıca, Baas cuntasına karşı mücadele eden Arap Devrimci güçleriyle Kürt yurtseverleri, kitle eylemleriyle, protesto gösterileriyle, Irak genelinde, Baas cuntasına karşı gittikçe genişleyen bir tepkinin öncülüğünü de yapmaya çalışmaktadırlar.

KDP, *"Geçici Komite"* adıyla, Güney Kürdistan'da-

ki mücadeleyi tekrar sürdürmeye, dağınık eylemleri toparlamaya ve kendi örgütlenmesini yeni baştan düzenlemeye uğraşmaktadır. KDP'nin, önderlik ettiği hareketi eleştirdiğini yukarıda görmüştük. KDP'nin özeleştirisinde değindiği diğer bazı önemli noktaları da aktarmak istiyoruz :

"*Devrimin kırsal alanda ve özellikle* dağlık bölgelerde oluştuğu olgusal bir gerçektir. Burası ise aşiret topluluklarının yerleşme alanlarıdır. Devrimin topları, aşiret bağlarının zayıflamasına yol açmıştır. Ancak bu bağların tedrici tasfiyesine yönelik, herhangi bir aşamada ciddi bir planı olmamış ve devrim bu nüfuza karşı kendini koruyamamıştır. Halbuki, devrimle düşmanı arasında çelişme şiddetlendikçe, aşiretsel nüfuz artıyordu. Başlangıcından beri sulta, büyük toprak sahipleri ile aşiret reislerini devrime karşı savaşmak üzere paralı askerler gibi silahlandırdı. Bu çatlak derinleşirken, devrimin kendisinin içinde de yeniden aşiretsel nüfuz oluştu. Öyle ki, bazıları bu tarafa yönelirken, diğerleri de öbür tarafa bağlanıyordu. (hemen kaydedelim ki) aşiretsel nüfuz 1966 yılından sonra silinmeye doğru gidiyordu. (Bu aşamada) Özellikle kurtarılmış bölgede kalan büyük toprak sahipleri, otorite ile gizli veya açık ilişkiler kurdular.

"Önerge, Irak Komünist Partisi'nin, Kürt sorununa, Irak'taki partilerden farklı bir özen gösterdiğine işaret etti. 1956'da Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı prensibini Arap kesimine eşit şekilde Kürt ulusu için de savundu. 1963'de devrimin kullandığı özerklik sloganına da sahip çıktı. Partisinin bir kolu sürekli olarak Kürdistan'da idi. Ancak kanaatimize göre, Komünist Partisi (Kasım'ın) uydusu durumuna girdikten sonra, 1959 ilkbaharında, Kürt hareket komitesinden pratikte çekildi. 1961 - 1963 kesitinde, Kürt devrimini anlamakta ve hatalı yüzeysel eleştiriler yöneltmekte yanlışlık yaptı. 1973 yılından sonra devrime karşı aldığı vaziyet yanlıştı.

"Dış ilişkiler ve Sovyetler Birliği ile sosyalist ülkelerin tutumları: Açıkça devrimin başından 1973'e kadar bu devletlerin olumlu tavırlarını zikredebilir. (Hele)

Kara Şubat darbesinden (1963, Abdüsselam M. Arif darbesi) sonra politik ve fiili destek en üst aşamaya ulaştı. Ayrıca 11 Mart 1970 anlaşmasının onaylanmasında resmi olmayan Sovyet arabuluculuğunu zikredebiliriz. vb.

"Konferans, Baas düzeninin Sovyetler Birliği ile anlaşma sağlanmasının ve Komünist Partisi ile işbirliğine girmesinin devrimi bu önemli güçlerden soyutlama amacına yönelik olduğunu vurguladı. Baas'ın ustalıkla yürüttüğü bu planındaki başarısına öbür tarafların içlerine sindiremediğine (konferansın) inandığı, fakat bu planları, geçersiz duruma getirecek, davranışlarda bulunmadığına işaret etti. Kürt devrimi için, Birleşik devletlerin yalan vaadleri, hatalar ve problemlerin çoğalmasına yardımcı oldu." (Xebat Hêjmar, sayı : 7, KDP yayın organı)

Her şeye rağmen ve cesurca yapıldığı söylenebilecek (proletarya partisi olmayan bir örgütün bu tür sözler söylemesi kolay değildir) olan bu özeliştiride, tutarsız yanların da olduğu ve bazen birbirini doğrulamayan tesbitler yapıldığı görülmektedir. Örneğin Barzani sorunu için şunlar yazılmaktadır:

"Konferans, Barzani'nin Kürt ulusal kurtuluş hareketindeki kırk yılı aşkın kesintisiz mücadelesine yüksek değer verdi. Onu, Kürt ulusunun 20. yüzyıldaki EN BÜYÜK KOMUTANI OLARAK SELAMLADI. Ancak Barzani'ye bağlı ve ilk aşamalarında güzel bir mücadele örneği veren bir çok unsur devrimin ilerlemesi, problemlerin çözülmesi için bu rollerini sürdüremediler... Barzani ve KDP'nin Kürt halkının haklarından kişisel çıkar ve prestij uğruna hiç bir taviz vermemiş olduğunu olgusal olarak ispatladı." (Aynı yerden)

1964 yılında KDP içinde başgösteren ayrılık için ise şu söylenmektedir :

"1964 yılında, Kürdistan Demokrat Partisi'nin egemen merkez komitesi kanadı (Talabani ve arkadaşları) korkunç bir vurgunculuk ruhu ile hareket ederek (Parti paralarının tümünü, evrakları, radyo istasyonunu alarak) politik bürodan ayrıldı. Bu kanat İran gericiliği ile yaptığı anlaşma ve plan sayesinde (adı geçen)

çatlağı derinleştirdi. Bundan hareketle o bilinen kıyıcılığa vardı. Zira onlar devrime karşı tam beş yıl süresince silah kullandılar.

"Onlar ancak 11 Mart 1970 anlaşmasının yarattığı zorunlu şartlardan sonra teslim oldular. (Bu çete) binlerce peşmerge ve yurttaşın öldürülmesinin nedeni oldu. Bu hareketleri Partiye büyük zararlar verdi ve devrimi tam bir aşama geriletti." (Aynı yerden)

Öte yandan Güney Kürdistan'daki mücadeleyi KDP dışında sürdürmek isteyen başka bir örgütlenme daha oluşturulmuştur. Bu örgütlenme, varolan, ya da 1975 yenilgisinden sonra oluşturulan bazı örgütlerin bir araya gelmesinden meydana gelmiştir. Bu *Kürdistan Ulusal Birliği*'dir. Liderleri arasında C. Talabani de bulunmaktadır.

Kürdistan Ulusal Birliği'nin, Suriye Baas partisinin yayın organı "El Baas" da yayınlanan bildirisinde Irak'taki Kürt hareketi için şunlar yazılmaktadır:

"Olaylar şunu kanıtlamıştır ki, Irak halkımızın iki milleti, yani Arap ve Kürt milletleri ile diğer azınlıkları ile birlikte ulusal demokratik devrimin gerçekleştirilmesi için, Kürdistan ilerici güçlerinin Irak'taki diğer ilerici güçlerle ve sol ulusal akımlarla omuz omuza mücadele etmesi kaçınılmazdır. Ulusal demokratik devrimin gerçekleştireceği amaçların başında şunlar yer almaktadır:

«1. Irak'ın yeni emperyalizmin ekonomik ve siyasal bağlarından kesin olarak kurtarılması.

«2. Kanlı dikta yönetimine son verilmesi.

«3. Tüm Irak halkı için demokratik bir ortam kuracak olan federatif, demokratik ulusal bir yönetimin kurulması.

«4. Kürt halkının bağımsız Irak Cumhuriyeti çerçevesinde gerçek özerklik hakkının kabul edilmesi.

«5. Köylü kitleleri yararına köklü bir toprak reformu yapılması, ülkenin sanayileştirilmesi, petrol ve maden gibi yeraltı kaynaklarının Irak toplumunun kalkınması yolunda kullanılması ve giderek ülkede sosyalist bir toplumun kurulması için gerekli koşulların hazırlanması.

"Kürt ulusal hareketinin aşiretçi, sağcı burjuva liderliği, gerçi emperyalizmin ve gerici Şahlık rejiminin iradelerine boyun eğerek Kürt ihtilalini sona erdirmiş ve yenilgiyi kabullenme utancını, Kürdistan topraklarından kaçmayı yurt üzerinde yiğitçe çarpışmaya ve şanlı bir direniş göstermeye tercih etmiştir, ama halkımız, yiğit savaşçılarının karşısına çıkan tüm engellere ve çetinliklere rağmen ve şartlar, durumlar ne kadar kötü olursa olsun, devrimci ve ihtilalci mücadelesini sürdürmekte kararlıdır. Bu mücadele, herkesçe bilinen ve "Irak'a demokrasi, Kürdistan'a özerklik" sloganında formüle edilen esas amacı gerçekleşinceye kadar da sürdürülecektir.

"... Kürt halkının kurtuluş hareketlerinin baş düşmanları emperyalizm, siyonizm, gerici Şahlık rejimi, gerici Turancılık akımı, Gerici Arap şovenizmi ve Kürt gericiliğidir." (Kürdistan Ulusal Birliği Bildirisi)

Kürdistan Ulusal Birliği'nin bugün büyük ölçüde Suriye'den destek gördüğü bilinmektedir. "Sosyalizm" lafını da kullanmayı ihmal etmeyen bu örgütlenmenin (KDP de sosyalizme sahip çıkmaktadır) tutarlılığı kuşku götürmektedir. Bu kuşkular, hem bu örgütlenme içinde yer alan kişilerin geçmiş hatalarından kaynaklanmakta, hem de kendisi de Kürdistan'ın bir parçasını ele geçirmiş Suriye gibi bir ülke tarafından bu örgütlenmeye gösterilen desteğin yarattığı şüphelerden oluşmaktadır.

KDP ve Kürdistan Ulusal Birliği, bir yandan birbirlerini hainlikle ve Kürt halkının düşmanlarıyla işbirliği yapmakla suçlarken, diğer yandan, aralarında zaman zaman silahlı çatışmalara girişmektedirler.

(devam edecek)

KURTULUŞ

NOTLAR

(14) Sadabat antlaşmasına göre, «Birbirlerine komşu olan bu devletlerden her biri kendi siyasi sınırları içerisinde ya da hudutlarında vaki olabilecek ve merkezi otoriteye doğru yöneltilmiş her türlü harekete, ya da silahlı eşkiya gruplarına karşı emniyeti ve güvenliği sağlamak amacıyla, sınırda ya da o memleketin herhangi bir toprak bölümünde otoriteyi yeniden korumak için birlikte ve beraberce harekete geçeceklerdir" (Şivan, Kürt Millet Hareketleri ve Irak'ta Kürdistan İhtilali)

Bu antlaşma 1947 ve 1955 yıllarında tekrar yenilendi. 1955 yılında ismi Bağdat Paktına dönüştürüldü. 1958'de Irak'ta yapılan darbeden sonra, Irak bu Pakt'dan ayrıldı. İttifakın ismi CENTO oldu. İngiliz emperyalizmi de buna katıldı. Amerikan emperyalizmi ise bu paktın politikası ile çok yakından ilgilenmektedir.

CENTO bu ittifaka katılan devletlerin kendi aralarındaki çok yönlü ilişkilerin düzenlenmesini de programlaştırmakla birlikte özünde Kürt ulusal hareketlerine karşıdır. Ayrıca emperyalizmin bölgedeki çıkarlarını koruma doğrultusunda bir araç görevini de yüklenmeye çalıştığı da bilinmektedir.

(15) Komel örgütünün asıl adı 'Komelê Zîyaneweyê Kürdistan'dır. Bu örgüt ilk iki kelimenin baş harflerinden oluşan "KZ" kısa adıyla da anılmaktaydı.

(16) William Aegleton, Kadı Muhammed için şunları yazıyor : "1943 yılında Mehabad'ın birinci basamaktaki aileleri arasında İran'ın öbür bölgelerindeki gibi aşırı ölçüde zengin adamlar ya da büyük feodaller yoktu. Bunun yerine nüfuz ve iktidar daha çok ailelerin köklü oluşlarına, genişliklerine, çevredeki aşiretlerle olan akrabalık bağlarına ve toplum için vazgeçilemeyecek bazı hizmet olanaklarını ellerinde bulundurmalarına bağlıydı. Nüfuzun temelini teşkil eden unsurlar bunlardı. Servet ise nüfuz elde etmek için bu alanda az rol oynardı.

"Bu ölçülere göre de Kadı ailesiyle boy ölçüşebilecek birinci sınıf bir aile yoktu Mehabad'da.

"Kadı Muhammed, daha çocuk yaştayken 'Qutabxane' diye adlandırılan din okulunda okumaya başlamıştı. Din adamlarının yetiştiği bu okullar, o dönemde girilebilecek tek eğitim merkezleriydi. Orada görülen din eğitimi de o dönemin tek eğitim şekliydi. Fakat Kadı Muhammed, asıl eğitimini, babasının yanında ve evine girmiş çeşitli dillerdeki kitaplarla yaptı.

"Muhammed, babasının yerine kadılık görevine atanmasından önce Mehabad Vakıflar dairesi görevinde bulunmuştu. Kadı olur olmaz nüfuz ve itibarı büyük ölçüde arttı. O kadar ki verdiği karara muhalefet edilmez oldu.

"Kadı Muhammed, genel kültür ve bilgisinde bazı eksiklikler olmakla birlikte Mehabad ölçülerine göre aydın sayılırdı. Dinsel görevi ekonomik, siyasal ve sosyal alanlardaki ilişkilerde ilerici bir görüş açısını benimsemekten kendisini alıkoyamamıştı." (William Aegleton, Mehabad Kürt Cumhuriyeti, s. 77, 78, 79,)

(17) Operanın konusu şöyleydi: Daykê Nıştîman adlı bir kadın üç haydut tarafından kaçırılıyor. Sonra bu kadının çocukları annelerini haydutların elinden kurtarıyorlardı.

(18) Mart ayında Kürdistan Gazetesinde yayınlanan bir kararnameyle dört subayın general rütbesine yükseltildiği açıklandı. Bunlardan birisi, Barzani aşireti lideri Mustafa Barzani idi.

(19) Kürt ulusal hareketleri incelenirken özellikle son dönemlerdeki hareketlere önderlik eden KDP'nin kısaca geçmişine bakmakta yarar var.

Irak'ta kurulan Kürdistan Demokrat Partisi'nin ilk Kongresi 1946 yılında yapılmıştır. Bu tarihlere kadar Kürdistan'ı Komünist Partisi kurulmuş, yayın organının

taya çıkmıştır. 1934 yılında kurulmuş olan Irak Komünist Partisi'nden ayrılan bazı Kürtler tarafından Irak Kürdistanı Komünist Partisi kurulmuş, yayın organının adından dolayı, Soreş (Devrim) Partisi diye anılmıştır. Daha sonraları bu partinin üyeleri diğer bazı güçlerle birleşerek yeni bir parti oluşturmuşlardı. Bu partinin adı da "Rızgarîyê Kurd" (Kürt Kurtuluşu) idi.

Ayrıca 1945 yılında Güney Kürdistan'daki direnme sırasında dağılan Hêvi örgütünün üyeleri Mustafa Barzani ve arkadaşlarıyla birlikte yeniden örgütlenmeye çalışıyorlardı.

İşte tüm bu örgütlenmeler, 1946 yılında Irak'ta kurulan KDP'nin temelini oluşturmuş veya oluşturulan bu örgütlenmenin içinde yer almışlardır. 1946 yılındaki kongrede, Barzani, Irak'ta olmamasına rağmen Parti Başkanı seçildi. Partinin Merkez yayın organı Rızgarî (Kurtuluş) idi. 1960 yılında partinin yasal olarak çalışmasına izin verildi KDP isminin kullanılması bundan sonra olmuştur. Daha önceleri Irak Kürt Demokrat Partisi, Irak-Kürdistan Demokrat partisi adlarını taşıyan bu örgütün faaliyetleri halen sürmektedir. Merkez yayın' organı **Xebat** (Mücadele, Çalışma)dır.

(20) Baas (Diriliş) Partisinin kurucuları Salah Bitar ve Michel Aflag adlı iki Suriye'lidir. Parti 1942'de kurulmuş, 1946'da Fransız'ların Suriye'den çekilmesinden sonra resmi bir kuruluş olarak ortaya çıkmıştır.

Irak Baas Partisi, 1954'te, Suriye'deki Baas Partisi'nden ayrılanlar tarafından kurulmuştur.

(21) O dönemden itibaren Kürtler bu tip kişileri tanımlarken ÇAŞ (Eşek Sıpası) kavramını kullanmışlardır. Bu kavramla kastedilenler Kürtlerin ulusal hareketlerine karşı olan hainlerdir.

(22) Son günlerde basına yansıyan ve Barzani ile Talabani yanlılarının çatışması diye lanse edilen olaylardan bahsediyoruz.

(23) Türkiye Devrimci Hareketi içinde Kürdistan'a ilişkin yapılan tartışmalarda, Türkiye Kürdistan'ının sınırlarının nereye kadar olduğu sorusu da gündeme getirilmektedir.

Açıktır ki, bu sorunun cevabı, hayatın bizzat içinde olacaktır. Yani, gelişmeler sonucunda Kürdistan'ın sınırları, (Nüfus artışı ve benzeri) genişlemiş olabilir. Eğer nüfus sayımı yapılırsa (ki bu koşullarda ve oligarşinin Kürt halkının varlığını bile tanımadığı böylesi bir ortamda değil) Kürtlerin nüfus çoğunluğunu oluşturdukları yerler. Kürdistan'ın sınırları içinde olacaktır.

(24) Irak'taki Kürt hareketleri eleştirilirken özerklik talebi üzerinde de tartışma olmaktadır. Ulusal sorunun çözüm biçimlerinden birisi de, **bölgesel özerklik**'tir. Diğer biçimler, **federasyon** ve **ayrı bir devlet** kurmaktır. Bunlardan hangisinin doğru olduğu, somut koşullara bağlıdır. Ama devrimciler ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunurken, bu hakkı, bir özerklik bir federasyon biçimine dönüştürerek ipotek altına alamazlar. Bu hak, **ayrı bir devlet kurma hakkıdır.** Ve bu hak böyle savunulmalıdır.

Ulusal sorunu çözmeye çalışan bir hareket elbette özünde bağımsızlık için mücadele etmelidir. Ama koşullar, bu bağımsızlığı savunmaya elvermiyorsa başka taleplerin elde edilme olanakları mevcutsa ve o talepler ger-

çekleştiğinde bağımsızlığa doğru önemli adımlar atılabilecekse, özerklik talebiyle ortaya çıkmak o zaman yanlış olarak nitelendirilmez. Irak'taki Kürt hareketinin talebi olan Özerklik formülü üzerinde dururken konuya bizce bu açıdan bakmak daha doğru olacaktır.

(25) **Barzani** ismi üzerinde, halen yoğun bir tartışmanın devam ettiği görülmektedir. Barzani'nin eskiden kahramanlığını göklere çıkaranlar, son yenilgiden sonra daha ihtiyatlı bir dil kullanmayı tercih etmektedirler. Öte yandan yine son yenilginin sonuçlarını Barzani'ye yükleyenler ve Irak'taki Kürt hareketlerinin bir türlü başarıya ulaşamasının nedenlerini Barzani'ye bağlayanlar; Barzani'nin **CIA** ajanı olduğunu ve Amerikan emperyalizmi ile İran gericiliğinin hizmetinde Kürt halkına ihanet eden bir kişi olduğunu öne sürmektedirler.

Bizce Barzani sorunu böyle ele alınamaz. Barzani, 1930'lardan 1975'lere kadar 45 yıl Kürt direnmelerinde yer almıştır. Bu sorunun **birinci yanı.** Sorunun **ikinci yanı** da şudur: **Barzani bir sosyalist değildir.**

Irak'taki Kürt hareketleri ulusal birer hareketler midir, değil midir? Biz bu hareketlerin Ulusal bir muhtevada olduklarını öne sürüyoruz. Barzani de bu ulusal hareketlere önderlik eden kişidir. Ama öte yandan bu ulusal hareketlere Kürt proletaryası değil, Kürt burjuvazisi ve feodal güçleri önderlik etmiştir. **Barzani de bu güçlerin, bu sınıfların temsilcisidir.** Ulusal hareketlerde bu tür önderliklerin tutarlılığı kuşku götürmektedir. Barzani'nin konumu da, gericiliği ve tutarsızlığa da, bizce bu çerçevede tartışılmalıdır.

(26) 1975'deki hareketin yenilgisi üzerine Kürtlerin bir kısmı Türkiye'ye iltica etmek istemiş, ancak bu istekleri oligarşi tarafından reddedilmişti. (Ayrıca o günlerde, Güney Kürdistan'daki olaylar bahane edilerek Mardin, Diyarbakır, Siirt ve Hakkari'de de sıkıyönetim ilan edilmek istenmişti. Bu istek parlamentoda reddedildi.)

Mültecilerin Türkiye'ye kabul edilip edilmemesi konusunda TBMM'inde gizli bir oturum yapıldı. Bu oturumda, Kürt mültecilerinin kabul edilmesini isteyenlerden birisinin (Kinyas Kartal, Van milletvekili), hem de «doğulu» bir milletvekilinin bazı sözlerini -ilginç yönleri olduğu için- aktarmak istiyoruz:

«Şimdi, dört vilayette daha evvelce sıkıyönetim ilan edilmiştir. Diyorlar ki 'ilan edildiği zaman acaba bu vilayet halkına itimatsızlık mı var idi?'

«Hayır beyler, itimatsızlık yok. Bu karşıda Yunan Devleti vardır. Sevsek de sevmesek de, onların sempatizanları vardır. Fakat 10 bin kuvveti geçmeyen Barzani askerlerine, kuvvetine karşı bu tedbiri almak, bence, ancak o vilayetteki halka olan itimatsızlıktır.

«Beyler, Atatürk önderimizdir. Atatürk şefimizdir, Atatürk büyüğümüzdür. (CHP sıralarından alkışlar ve 'bravo' sesleri) Merhum Atatürk buyurmuşlardır ki: 'Kürt kavmi namında bir kavim yoktur. Bunlar Türktür (CHP sıralarından alkışlar ve 'bravo' sesleri).

«Aziz arkadaşlarım, iltica etmiş, 10 bin kişiyi geçmeyen fakir, zavallı Türklere kapıları kapamak Türklük şerefiyle bağdaşmaz. (CHP sıralarından alkışlar ve 'bravo' sesleri)». (Özgürlük Yolu Dergisi, sayı: 10)